

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 31 | 2025

Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2024

Toiminta ja toimenpiteiden seuranta

Tupuna Kovanen ja Pirjo Appelgren

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 31 | 2025

Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2024

Toiminta ja toimenpiteiden seuranta

Tupuna Kovanen ja Pirjo Appelgren

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 31 | 2025

Suomen ympäristökeskus
Luontoratkaisut/Suojelualueet

Kirjoittajat: Tupuna Kovanen¹⁾, Pirjo Appelgren¹⁾
¹⁾ Suomen ympäristökeskus

Vastaava erikoistoimittaja: Gergely Várkonyi

Julkaisija ja kustantaja: Suomen ympäristökeskus (Syke)
Latokartanonkaari 11, 00790 Helsinki, puh. 0295 251 000, syke.fi

Taitto: Pirjo Appelgren

Kannen kuva: Teppo Helo

Julkaisu on saatavana veloitusetta internetistä: syke.fi/julkaisut | helda.helsinki.fi/syke

ISBN 978-952-11-5781-3 (PDF)
ISSN 1796-1726 (verkoj.)

Julkaisuvuosi: 2025

Tiivistelmä

Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2024

Toiminta ja toimenpiteiden seuranta

Helmi-elinympäristöohjelma (2021–2030) on valtioneuvoston periaatepäätökseen perustuva ohjelma, jonka tavoitteena on osaltaan pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Ohjelmassa suojellaan soita sekä hoidetaan ja ennallistetaan heikentyneitä elinympäristöjä. Toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Ohjelma on ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen. Toimenpiteiden toteuttamisesta ja järjestämisestä vastaavat ministeriöiden alaiset organisaatiot.

Raportissa kuvataan Helmi-ohjelman organisoituminen, luonnonhoidon ja ennallistamisen toimenpiteiden eteneminen ja muu ohjelmassa tehty luonnonhoidon ja ennallistamisen edistämistä tukeva työ.

Helmi-ohjelma jakautuu viiteen teemaan: soiden, lintuvesien, perinnebiotooppien, metsien sekä pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito. Lisäksi ohjelmassa painotetaan tietopohjan vahvistamista, seurantaa ja viestintää. Helmi-ohjelmaa toteutetaan myös erilaisin hankkein, joista merkittävimpiä ovat kuntien ja järjestöjen toteuttamat hankkeet (Kunta- ja Järjestö-Helmi).

Osa ohjelman toimenpiteistä, kuten soiden suojelu ja ennallistaminen, suojelualueiden purojen kunnostus ja pienpetojen pyynti lintuvesillä, on edennyt hyvin. Hitaammin ovat edenneet toimenpiteet, jotka vaativat enemmän ohjeistusta ja uusien tekijöiden koulutusta tai yhteistyötä yli organisaatiorajojen. Myös niukentuneet valtionhallinnon resurssit ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat jatkossakin ohjelman tuloskehitykseen.

Vuonna 2024 ennallistamis- ja hoitotoimenpiteiden toteuttamisen lisäksi Helmi-ohjelmassa on järjestetty koulutuksia, laadittu ohjeistusta ja julkaistu oppaita, erityisesti pienvesien ja rantojen hoitoon. Ohjelmassa on myös kartoitettu luontotyyppien tilaa ja ennallistamis- ja hoitotarpeita erilaisin inventoinnein. 2024 tuotettiin myös ensimmäinen versio Helmin toimenpidekohteiden paikkatietoaineistosta, johon on koottu eri toimijoiden toimenpiteet.

Kaikilla ympäristö-ELY-keskusalueilla toimii keskeisistä toimijoista ja sidosryhmistä koostuva alueellinen yhteistyöryhmä. Vuonna 2024 yhteistyöryhmien aloitteesta hyväksyttiin 13 uutta Helmi-keskittymää, joiden tarkoituksena on lisätä eri toimijoiden yhteistyötä ja keskittää toimenpiteitä ja rahoitusta tunnistetuille arvokkaille seuduille.

Jotta Helmi-ohjelman kunnianhimoiset tavoitteet voitaisiin saavuttaa, tulisi rahoituksen olla ennakoitavaa ja riittävää koko ohjelmakauden ajan. Yhdessä muiden hankkeiden ja ohjelmien kanssa Helmi muodostaa vaikuttavan luonnonhoidon ja ennallistamisen kokonaisuuden, joka osaltaan toimeenpanee myös EU:n ennallistamisasetuksen velvoitteita.

Asiasanat: toimintaohjelma, ennallistaminen, luonnonhoito, lintuvedet, suot, perinnebiotoopit, metsät, pienvedet, rannat

Sammandrag

Livsmiljöprogrammet Helmi, årsrapport 2024 Uppföljning och rapportering av åtgärder

Livsmiljöprogrammet Helmi (2021–2030) är ett program som grundar sig på statsrådets principbeslut och vars mål är att stoppa försämringen av den biologiska mångfalden i Finland. I programmet skyddas myrar samt vårdas och restaureras försämrade livsmiljöer. Genomföringen baserar sig på frivillighet bland markägarna. Programmet är gemensamt för miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet. Organisationer som lyder under ministerierna ansvarar för att genomföra och ordna åtgärderna.

I rapporten beskrivs organiseringen av Helmi-programmet, hur åtgärderna inom naturvård och restaurering framskrider och annat arbete som stöder främjandet av naturvård och restaurering.

Helmi-programmet indelas i fem teman: restaurering och skötsel av myrar, fågelvatten, vårdbiotoper, skogar samt småvatten och strandmiljöer. Dessutom betonas stärkande av kunskapsunderlaget, uppföljning och kommunikation. Helmi-programmet genomförs också genom olika projekt, av vilka de viktigaste är projekt som genomförs av kommuner och organisationer (Kommun- och Organisation-Helmi).

En del av programmets åtgärder, såsom att skydda och restaurera myrar, restaurera bäckar i skyddsområden och jaga små rovdjur i fågelvatten, har framskridit väl. Åtgärder som kräver mer anvisningar och utbildning av nya arbetare eller samarbete över organisationsgränserna har framskridit långsammare. Statsförvaltningens allt knappare resurser har även påverkat och kommer även i fortsättningen att påverka programmets resultatutveckling.

År 2024 har man inom Helmi-programmet, förutom restaurerings- och skötselåtgärder, även ordnat utbildningar, utarbetat anvisningar och publicerat guider, särskilt för skötseln av småvatten och stränder. I programmet har man också samlat information om naturtypernas tillstånd och restaurerings- och skötselbehov genom olika inventeringar. År 2024 togs också den första versionen av geodata-materialet för åtgärdsobjekten inom Helmi fram, där olika aktörers åtgärder har sammanställts.

I alla miljö-NTM-centralområden finns en regional samarbetsgrupp som består av centrala aktörer och intressentgrupper. År 2024 grundades 13 nya Helmi-kluster på initiativ av samarbetsgrupperna. Syftet med dessa är att öka samarbetet mellan olika aktörer och koncentrera åtgärder och finansiering till områden som identifierats som värdefulla.

För att de ambitiösa målen i Helmi-programmet ska kunna uppnås bör finansieringen vara förutsägbar och tillräcklig under hela programperioden. Tillsammans med andra projekt och program bildar Helmi en effektiv helhet för naturvård och restaurering, som för sin del också verkställer skyldigheterna i EU:s förordning om restaurering av natur.

Nyckelord: åtgärdsprogram, restaurering, naturvård, fågelvatten, myrar, vårdbiotoper, skogar, småvatten, stränder

Abstract

Annual review of the Helmi Habitats Programme 2024

Monitoring and reporting of measures

The Helmi Habitats Programme (2021–2030) is a programme based on a Government Resolution, the aim of which is to contribute to halting the loss of biodiversity in Finland. The programme protects mires and manages and restores deteriorated habitats. Its implementation is based on voluntary action by landowners. The programme is shared by the Ministry of the Environment and the Ministry of Agriculture and Forestry. Organisations under these ministries are responsible for implementing and organising the measures.

The report describes the organisation of the Helmi Programme, the progress of nature management and restoration measures, and other work carried out in the programme to promote nature management and restoration.

The Helmi Programme is divided into five themes: restoration and management of mires, bird habitats and wetlands, semi-natural grasslands, woodland habitats, and small water bodies and shore nature. The programme emphasises the strengthening of the knowledge base, monitoring and communication. The Helmi Programme is also implemented through various projects, the most significant of which are projects implemented by municipalities and organisations (Kunta-Helmi and Järjestö-Helmi).

Some of the measures of the programme have progressed well, such as the protection and restoration of mires, the restoration of brooks in protected areas and culling of small carnivores in bird habitats. Measures that require more instructions and training of new actors or cooperation across organisational boundaries have progressed more slowly. The scarcity of central government resources has also affected and will continue to affect the performance of the programme.

The measures of the Helmi Programme in 2024 included restoration and management measures, as well as training, creating guidelines and publishing guides, especially for the management of small water bodies and shore habitats. The programme has also compiled information on the state of habitat types and their restoration and management needs through various inventories. In 2024, the first version of the spatial data material on the Helmi Programme's target sites was also produced, containing the measures taken by different actors.

A regional cooperation group consisting of key actors and stakeholders operates in each ELY Centre area. At the initiative of the cooperation groups, 13 new Helmi hubs were established in 2024 to increase cooperation between different actors and to centralise measures and funding in the identified valuable sites.

To achieve the ambitious objectives of the Helmi Programme, the funding should be predictable and sufficient throughout the entire programme period. Together with other projects and programmes, Helmi forms an effective package for nature management and restoration, which also implements the obligations laid down in the EU Nature Restoration Regulation.

Keywords: action plan, restoration, nature management, bird habitats and wetlands, mires, semi-natural grasslands, woodland habitats, small water bodies, shore habitats

Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2024

Toiminta ja toimenpiteiden seuranta

Tupuna Kovanen ja Pirjo Appelgren

Tämän raportin ydinviestit:

- Suomessakin monet elinympäristöt ovat uhanalaisia. EU:n ennallistamisasetus velvoittaa jäsenvaltioita palauttamaan luontoa hyvään tilaan. Helmi-elinympäristöohjelma (2021–2030) on tärkeä työkalu tämän tavoitteen saavuttamisessa.
- Helmi-ohjelma on edennyt hyvin erityisesti suojelualueiden toimenpiteissä, valtion monikäyttömetsien luonnonhoidossa ja lintuvesien vieraspetopyynnissä. Suojelualueiden ulkopuolisissa yksityismaiden toimissa, kuten soiden ennallistamisessa ja pienvesien kunnostuksessa, on vielä kirittävää. Perinnebiotooppien hoidon osalta uusi maatalouden ympäristötukikausi on tuonut haasteita. Ohjelman vaikuttavuutta tukevat kehittyvä yhteistyö, seuranta, koulutus ja ohjeistus.
- Helmi-ohjelman tavoitteiden saavuttaminen edellyttää pitkäjänteistä sitoutumista, riittävää rahoitusta, koulutusta, oheistusta ja laajaa yhteistyötä. Toimenpiteiden pitää perustua ajantasaiseen tietoon ja niiden vaikutuksia tulee seurata systemaattisesti.
- Helmi-ohjelma luo työtä ja osaamista eri puolille Suomea ja toimii esimerkkinä siitä, miten luonnonhoitoa voidaan toteuttaa vapaaehtoisuuteen ja yhteistyöhön perustuen. Helmi on investointi tulevaisuuteen – elinvoimaiseen luontoon, hyvinvointiin ja kestävään yhteiskuntaan.

Esipuhe

Helmi-elinympäristöohjelman neljän ensimmäisen toimintavuoden aikana ohjelman toimintatavat, organisoituminen ja keskeisin ohjaava lainsäädäntö ovat vakiintuneet. Yhä useammin myös maanomistajat ja urakoitsijat tiedustelevat, miten Helmi-ohjelman toteutukseen pääsisi mukaan. Meillä on kuitenkin vielä paljon tehtävää, jotta Helmi-ohjelma olisi laajasti tunnettu maanomistajien parissa ja tieto tarjolla olevista urakoista saavuttaisi yhä laajemman joukon kunnostusurakoista kiinnostuneita urakoitsijoita.

Monen ohjelman keskeisen toimenpiteen kohdalla alkuvuodet kuluivat riittävän tietopohjan ja toteutusvalmiiden kunnostuskohteiden lisäämiseen sekä tarvittavan osaamisen hankkimiseen. Vuonna 2024 mm. luonnonsuojelualueiden purokunnostukset, rantaelinympäristöjen kunnostukset ja valtion monikäyttömetsien toimenpiteet etenivät jo ripeään tahtiin. Samaan aikaan ohjelman käytettävissä olevat määrärahat on vähentyneet. Vaikka ohjelman budjetin kehystaso on säilynyt aiemmalla tasolla, ei käytössä ole enää ollut merkittäviä lisämäärärahoja. Määrärahatason kiristyminen sekä Helmin keskeisten avainorganisaatioiden, Metsähallitus luontopalvelujen ja Suomen metsäkeskuksen, organisaatiouudistukset ovat hidastaneet ohjelman toteutusta vuonna 2024, esimerkiksi soiden ennallistamista suojelualueilla.

Vuoden 2024 aikana tuli aiempaakin tärkeämmäksi tunnistaa Helmi-ohjelman asema keskeisenä luonnonsuojelun työkaluna. Helmi-ohjelman ja sitä keskeisesti tukevan Priodiversity LIFE -hankkeen välinen yhteistyö alkoi laajamittaisesti 2024. Vuoden 2024 puolella alkoi myös METSO-ohjelman jatkokauden (vuodesta 2026 eteenpäin) valmistelu, jonka yhteydessä on vahvasti tullut esille yhä vahvempi tarve ohjelmien yhteensovittamiseen ja synergioiden tunnistamiseen. Elokuun 18. päivä 2024 tuli voimaan EU:n ennallistamisasetus, joka edellyttää EU:n jäsenmaiden ennallistavan tai palauttavan luontoarvoja kaikissa elinympäristöissä niin, että luonnon ekologinen hyvä tila voidaan saavuttaa. Ennallistamisasetus jättää jäsenvaltioille liikkumavaraa asetuksen toimeenpanossa, ja asetusta voidaan toimeenpanna myös vapaaehtoisin keinoin. Helmi-ohjelmalla voi olla huomattava rooli ennallistamisasetuksen toimeenpanossa, sillä ohjelman piirissä on luotu monen heikentyneen elinympäristön kunnostamiseen, hoitoon ja ennallistamiseen käytäntöjä, joiden nykyistä laajamittaisemmalla hyödyntämisellä (esimerkiksi vesien palauttaminen ennallistamiskeinona, toimenpiteiden toteuttaminen monimuotoisuuskeskittymillä Helmi-keskittymien tapaan) voidaan toteuttaa ennallistamisasetuksenkin tavoitteita.

Helmin ensimmäinen väliarviointityö alkoi vuoden 2024 loppupuolella ja koostaa keskeisimpiä havaintoja ohjelman alkuvuosien edistymisestä sekä tunnistaa kehittämistarpeita ohjelman tuleviksi vuosiksi. Yhtenä keskeisenä tarkastelukohteena on eri toimijoiden välisen yhteistyön toimivuus.

Yhteistyön ja yhteisten toimintatapojen ylläpidossa ja parantamisessa jokainen meistä Helmin parissa työskentelevä voi olla aloitteellinen. Sujuvan yhteistyön ja hiottujen toimintatapojen avulla voimme tehdä Helmi-ohjelmasta nykyistäkin vaikuttavamman luonnonsuojelun brändin.

Maaret Väänänen

Helmi-ohjelman ohjelmapäällikkö, ympäristöministeriö

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
Sammandrag.....	4
Abstract	5
Esipuhe	7
1 Helmi-ohjelman teemat ja tavoitteet	11
2 Helmi-ohjelman organisoituminen	13
2.1 Ympäristöministeriön hallinnonala	13
2.1.1 Ympäristöministeriö ja Helmin koordinaatioryhmä.....	13
2.1.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset	14
2.1.3 Metsähallitus Luontopalvelut	15
2.1.4 Suomen ympäristökeskus	15
2.2 Maa- ja metsätalousministeriö	15
2.2.1 Metsähallitus Metsätalous Oy	16
2.2.2 Suomen metsäkeskus.....	16
2.2.3 Suomen riistakeskus.....	16
2.2.4 Metsähallitus Eräpalvelut	17
2.2.5 Suomen metsästäjäliitto ry	17
2.3 Valtakunnalliset työryhmät.....	17
2.3.1 Helmi-ohjelman valtakunnallinen seurantaryhmä	17
2.3.2 Helmi-ohjelman valtakunnallinen viestintäryhmä.....	18
2.3.3 Perinnebiotooppien hoidon valtakunnallinen koordinaatioryhmä	18
2.3.4 Pienvesien kunnostuksen valtakunnallinen koordinaatioryhmä	18
2.3.5 Helmi-ohjelman tietojärjestelmäryhmä.....	18
2.4 Helmin alueelliset yhteistyöryhmät	18
2.5 Perinnebiotooppien hoidon alueelliset yhteistyöryhmät	19
2.6 Muut yhteistyöverkostot.....	20
2.6.1 Lintuvedet	20
2.6.2 Perinnebiotoopit	21
2.6.3 Pienvedet ja rantaluonto	21
2.6.4 Helmi-kahvilat	21
3 Elinympäristöjen ennallistamisen, kunnostuksen ja hoidon tuet?.....	23
3.1 Luonnonsuojelulain mukaiset tuet elinympäristöjen ennallistamiseen, kunnostukseen ja hoitoon	23
3.2 Metsätalouden kannustejärjestelmä (metka).....	24
3.3 Euroopan yhteisön maatalouspolitiikka (CAP)	25
3.3.1 Uusi CAP-kausi 2023–2027.....	25

4	Helmi-ohjelman resurssit ja määrärahojen käyttö	26
4.1	Määrärahat ja niiden käyttö 2024	26
4.2	Ympäristöministeriön hallinnonalan rahoitus	27
4.3	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	28
4.3.1	Suomen metsäkeskus	28
4.3.2	SOTKA-hanke	28
4.3.3	Metsähallitus Metsätalous Oy	29
4.3.4	Ruokavirasto ja ELY-keskusten maaseutuviranomaiset	29
5	Helmi-ohjelman toteutus	30
5.1	Tulosraportointi, tietojärjestelmät ja Helmi-kohteiden paikkatietoaineisto	30
5.1.1	Helmi- ja METSO-ohjelmien seurannan raportointi	30
5.1.2	Ympäristöhallinto	31
5.1.3	Maa- ja metsätaloushallinto	32
5.1.4	Helmi-ohjelman kohteiden paikkatietoaineisto	32
5.2	Helmi-ohjelman toimenpiteiden tulokset	33
5.2.1	Soiden suojelu ja ennallistaminen	33
5.2.2	Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito	36
5.2.3	Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito	39
5.2.4	Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito (tavoitteet vuosille 2021–2025)	43
5.2.5	Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito	45
5.2.6	Kunta- ja Järjestö-Helmi	48
5.2.7	Helmi-keskittymät	48
6	Tietopohja, seuranta ja tiedonhallinta	51
6.1	Selvitykset ja inventoinnit	51
6.1.1	Perinnebiotooppien päivitysinventointi	51
6.1.2	Lettojen valtakunnallinen inventointi	51
6.1.3	Muiden elinympäristöjen inventoinnit	51
6.2	Seurantojen kehittäminen	52
6.2.1	Tekninen seuranta (hoitoseuranta)	52
6.2.2	Vaikuttavuusseuranta	52
7	Koulutus, oppaat ja ohjeistus	54
7.1	Koulutus	54
7.2	Luotu – Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät -hanke	54
7.3	Oppaat ja ohjeistus	54
7.3.1	Rannikon pienvesien opas	55
7.3.2	Hiekkarantojen kunnostusopas	55
7.3.3	Soiden ennallistamisopas	55
7.3.4	Vesienpalautus suojelusoille opas (VESPA)	55
7.3.5	Tulvametsien ja metsäluhtien opas	55

7.3.6	Pienvesien seurannan ja ennallistamisen ohjeistus.....	55
7.3.7	Oppaiden verkkoportaalin kehitystyö.....	56
7.4	Ympäristöhallinnon yhteinen Helmi-Teams.....	56
8	Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet.....	57
8.1	Vuonna 2024 käynnissä olleet Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet.....	57
8.1.1	Vesien palauttaminen suojelusoille (VESPA)-hanke (2020–2024).....	57
8.1.2	Sorsalintujen tilan kohentaminen -hanke (SOTKA).....	57
8.1.3	SOTKA-tutkimushanke: Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutuksen arviointi (SOTKA Luke)	59
8.1.4	SOTKA-tutkimushanke: Poistaa vai huijata – vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seuranta	59
8.1.5	Lehtokeskusalueiden luontohelmet (Lehtohelmet).....	59
8.2	Aiemmin päättyneet Helmi-ohjelman hankkeet.....	60
8.3	Helmin tukihankkeet Suomen ympäristökeskuksessa	60
8.3.1	Helmin ja METSON seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET)	60
8.3.2	Lintuvesiteeman tukihanke.....	61
8.3.3	Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (HELPPi).....	61
8.3.4	Lettojen esiintyminen, tila sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet -hanke (LETOT)	61
9	Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö	62
9.1	Viestintäryhmän toiminta vuonna 2024	62
10	Helmi-ohjelman rahoitus, tavoitteet ja toiminta vuonna 2025	63
10.1	Ympäristöministeriön hallinnonala	63
10.1.1	Ympäristöministeriön määrärahat ELY-keskuksille ja muille organisaatioille	63
10.1.2	Metsähallitus Luontopalvelut	63
10.2	Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala	64
10.2.1	Suomen metsäkeskus.....	64
10.2.2	Metsähallitus Metsätalous Oy	64
10.2.3	Sorsalintujen tilan kohentaminen -hanke (SOTKA).....	64
10.2.4	Ruokavirasto: perinnebiotooppien hoito.....	65
11	Helmi-tilaisuudet ja -koulutukset vuonna 2024	66
	Kiitokset.....	67
	Kirjallisuutta.....	68
	Liitteet	69

1 Helmi-ohjelman teemat ja tavoitteet

Valtioneuvosto teki 27.5.2021 periaatepäätöksen Helmi-elinympäristöohjelmasta vuosille 2021–2030. Helmi-ohjelman päätavoitteena on vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja parantaa elinympäristöjen tilaa suojelemalla, hoitamalla ja kunnostamalla. Ohjelman tavoitteena on tarkastella elinympäristöjä ja niiden ennallistamis- ja hoitotarpeita laajoina kokonaisuuksina yksittäisten kohteiden sijaan. Lisäksi tavoitteena on edistää ekosysteemipalveluja, vesiensuojelua ja hiilensidontaa sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista. Ohjelman toteutus perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Helmi-ohjelman toteuttamisesta vastaavat ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö.

Helmi-ohjelma on valtioneuvoston periaatepäätöksessä jaettu viiteen elinympäristökohtaiseen teemaan:

- Soiden suojelu ja ennallistaminen (suoteema)
- Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito (lintuvesiteema)
- Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito (sisältää uuselinympäristöt) (perinnebiotooppiteema)
- Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito (metsäteema)
- Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito (pienvesiteema)

Lisäksi ohjelman poikkileikkaavia teemoja ovat:

- Tietopohja ja seuranta
- Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

Helmi-ohjelmassa on asetettu vuoteen 2030 ulottuvat elinympäristöjen kunnostuksen ja hoidon määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Ohjelma kattaa sekä suojelualueet että niiden ulkopuolelle jäävät alueet. Ohjelmaa toteutetaan 40 toimenpiteellä, jotka sisältävät paitsi kunnostus- ja hoitotoimia, myös viestintään ja tietopohjan vahvistamiseen liittyviä toimenpiteitä ([liite 2](#)). Lisäksi seurataan ohjelman edistymistä ja vaikuttavuutta. Toimenpiteiden toteuttamisesta ovat vastuussa ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö.

Helmi-ohjelma on keskeinen toimenpidekokonaisuus Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi. Helmi-ohjelma toteuttaa EU:n biodiversiteettistrategian ja luontodirektiivien (luonto-, lintu- ja vesipuitedirektiivit), YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen ja sen Kunmingin–Montrealin osapuolikokouksessa 2022 hyväksytyssä sopimuksessa (maailmanlaajuinen luonnon monimuotoisuuskehys) asetettuja tavoitteita.

EU:n ennallistamisasetus astui voimaan 18.8.2024. Kansallisen ennallistamissuunnitelman valmistelu aloitettiin loppuvuonna 2024 ja luonnoksen kansalliseksi ennallistamissuunnitelmaksi tulisi valmistua vuoden 2026 elokuussa. Lopullinen poliittisesti hyväksytty suunnitelma valmistuu tämänhetkisen aikataulun mukaan elokuussa 2027. METSO-ohjelman nykyinen kausi päättyy vuoden 2025 lopussa ja uuden kauden valmistelu on aloitettu syksyllä 2024.

Kansallisesti Helmi- ja METSO-ohjelmat yhdessä vastaavat merkittävästä osasta ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen organisaatioiden tekemistä luonnon tilan hoito- ja kunnostustoimista, etenkin maaekosysteemien osalta. Ohjelmilla tulee olemaan merkittävä rooli myös ennallistamisasetuksen velvoitteiden toteuttamisessa.

Helmi-ohjelma tekee tiivistä yhteistyötä myös vesien tilaan parantamiseen tähtäävien hankkeiden kanssa. Vuonna 2024 vaelluskalaohjelma NOUSU, vesiensuojelun tehostamisohjelma ja Saaristomeren

tilan parantamiseen tähtäävät toimet yhdistettiin yhdeksi vesien ja meren tilan parantamisen ohjelmaksi (Ahti-ohjelma).

Helmi-ohjelmalla on myös merkittävä osuus 2024 alkaneessa EU:n strategisessa luontohankkeessa, Priodiversity LIFE:ssa (Prioritized actions for promoting biodiversity targets in Finland). Hanke on saanut 50 miljoonan euron rahoituksen vuosille 2024–2031. Hankkeen tavoitteena on laaja-alaisesti kehittää ekologisia verkostoja, yhteistyötä, osaamista, tiedonhallintaa ja heikentyneiden elinympäristöjen kunnostusta. Hankkeen koordinaatiosta vastaa Metsähallitus Luontopalvelut.

2 Helmi-ohjelman organisoituminen

Helmi-ohjelman päävastuulliset toteuttajat ovat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö, jotka ohjaavat hallinnonalansa organisaatioita, asettavat niille tulostavoitteet ja myöntävät rahoitusta ohjelman toteuttamiseksi.

2.1 Ympäristöministeriön hallinnonala

Helmi-ohjelmaa toteuttavat ympäristöministeriön lisäksi Metsähallitus Luontopalvelut, alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) sekä Suomen ympäristökeskus. Lisäksi rahoitusta on osoitettu kuntien ja järjestöjen toteuttamiin hankkeisiin (Helmi-ohjelman toimenpide 35, Kunta- ja Järjestö-Helmi).

2.1.1 Ympäristöministeriö ja Helmin koordinaatioryhmä

Ympäristöministeriössä ohjelmaa johtaa ohjelmapäällikkö, tukena projektikoordinaattori. Vuonna 2024 ohjelmapäällikkönä toimi Maaret Väänänen ja projektikoordinaattorina Inka Keränen. Ohjelman tiedonhallinnan, oppaiden ja seurantojen kehittämisen koordinaatiosta ministeriössä vastasi erityisasiantuntija Saku Härkönen. Kullekin viidelle elinympäristökohtaiselle teemalle on nimetty oma teemavastaavansa, joka suunnittelee, koordinoi ja tukee teeman toimintaa.

Ohjelmapäällikön tukena on Helmin koordinaatioryhmä, joka suunnittelee, koordinoi ja seuraa ohjelman toteuttamista. Koordinaatioryhmän puheenjohtajana toimii ohjelmapäällikkö. Koordinaatioryhmässä jäsenenä ovat viisi elinympäristökohtaista teemavastaavaa, Suomen ympäristökeskuksen Helmin ja METSO:n tukihankeen (HelMET) projektipäällikkö sekä Helmin tiedonhallinnasta ja viestinnästä vastaavat ympäristöministeriön asiantuntijat. Vuonna 2024 koordinaatioryhmä kokoontui kymmenen kertaa ja piti yhden suunnittelupäivän.

Koordinaatioryhmä vuonna 2024:

- Soiden suojelu ja ennallistaminen: erityisasiantuntija Inka Keränen, ympäristöministeriö
- Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito: projektipäällikkö Markku Mikkola-Roos, Suomen ympäristökeskus
- Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito, erityisasiantuntija Martina Reinikainen, ympäristöministeriö
- Metsien suojelu, ennallistaminen ja luonnonhoito: ohjelmapäällikkö Maaret Väänänen, ympäristöministeriö
- Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito: neuvotteleva virkamies Antton Keto, ympäristöministeriö
- Helmi- ja METSO-ohjelmien tukihanke: projektipäällikkö Tupuna Kovanen, Suomen ympäristökeskus
- Tiedonhallinta ja seurannat: erityisasiantuntija Saku Härkönen, ympäristöministeriö

- Viestintä: viestintäasiantuntija Sarita Laine 1.1.–13.9.2024, viestintäasiantuntija Henna Birkman, 14.9.–31.12.2024, ympäristöministeriö

2.1.2 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset

Alueelliset ELY-keskukset toteuttavat Helmi-ohjelmaa valtioneuvoston periaatepäätöksessä määriteltyjen vastuiden mukaisesti. Ympäristöministeriö myöntää vuosittain budjettirahoitusta palkkauksiin ja toimenpiteiden toteutukseen. Kaikkiin 13 ELY-keskukseen on nimetty Helmi-vastaava, joka koordinoi ja ohjaa ELY-keskuksen Helmi-toimintaa ja vastaa Helmi-yhteistyöstä muiden organisaatioiden kanssa (taulukko 1). Lisäksi ELY-keskuksiin on palkattu käytännön ennallistamis- ja hoitotöiden suunnittelusta ja toteutuksesta sekä suojelualueiden toteutuksesta vastaavia asiantuntijoita. Osalla ELY-keskusten asiantuntijoista on laajempi, useamman ELY-keskuksen toiminnan alueellinen koordinaatiovastuu. Aluekoordinaattoreita on lintuvesi-, perinnebiotooppi- ja metsäteemoissa. Aluekoordinaattorit ohjaavat ja opastavat käytännön toimintaa ja toimivat kansallisissa teemakohtaisissa koordinaatioverkostoissa. Lisäksi hankintojen tukeen on nimetty valtakunnallinen vastuuhenkilö. Koordinaattorit ja vastuuhenkilöt on esitetty liitteessä 3.

ELY-keskusten vakituiset virkamiehet tukevat Helmi-ohjelman toteuttamista vastuutehtäviensä osalta. ELY-keskukset vastaavat myös Helmin alueellisten yhteistyöryhmien ja perinnebiotooppien alueellisten yhteistyöryhmien toiminnasta sekä osallistuvat ohjeiden ja oppaiden laadintaan erikseen määriteltyjen vastuiden mukaisesti.

Taulukko 1. Teema- ja aihekohtaiset koordinaatiovastuut ja koordinoitavat alueet vuonna 2024

Teema	Koordinoiva ELY-keskus	Koordinoitavat ELY-keskukset
Metsät	Keski-Suomen ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Perinnebiotoopit	Lapin ELY-keskus Keski-Suomen ELY-keskus Varsinais-Suomen ELY-keskus	Lappi, Kainuu, Pohjois-Pohjanmaa Pohjois-Karjala, Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Häme ja Keski-Suomi Varsinais-Suomi (sis. myös Satakunnan maakunnan), Uusimaa, Pirkanmaa, Etelä-Pohjanmaa (sis. myös Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan maakunnat) ja Kaakkois-Suomi
Lintuvedet	Uudenmaan ELY-keskus Varsinais-Suomen ELY-keskus Keski-Suomen ELY-keskus	Uusimaa, Häme, Kaakkois-Suomi Varsinais-Suomi (sis. myös Satakunnan maakunnan), Pirkanmaa Keski-Suomi, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala
Suot		
Ennallistaminen	Hämeen ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Vesien palautus suojeluosoille	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Pienvedet ja rantaluonto		
Rannikon pienvedet	Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Rannikon ELY-keskukset
Hiekkarannat (rantaluontotyytit)	Pohjois-Savon ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu
Hankinnat	Etelä-Savon ELY-keskus	Valtakunnallinen vastuu

2.1.3 Metsähallitus Luontopalvelut

Metsähallitus Luontopalvelut toteuttaa Helmi-ohjelmaa ympäristöministeriön kanssa vuosittain tehtävän tulossopimuksen mukaisesti. Luontopalvelujen toiminnasta merkittävä osa kohdistuu Helmi-ohjelman toimeenpanoon.

Luontopalveluissa toteutettiin organisaatiouudistus vuosien 2023–2024 vaihteessa. Uudistuksessa Luontopalveluissa luovuttiin alueorganisaatioista ja uusi valtakunnallinen organisaatio vakiinnutettiin vuoden 2024 aikana. Helmi-tehtävistä vastasivat uuden organisaation Luontoarvot-arvovirtayksikkö sekä Voimavarat-, tuotanto- ja hankintayksikkö, joista jälkimmäinen vastasi Helmi-ohjelman operatiivisesta suunnittelusta ja toteutuksesta. Rahoituksen niukentuminen sekä uuden organisaation ja toimintamallin käyttöönotto hidastivat Helmi-ohjelman toteutusta merkittävästi.

Metsähallitus Luontopalvelut vastaa osana perustehtäviään Helmin kannalta keskeisestä luonnon-suojelun Uljas-tietojärjestelmäkokonaisuuden ylläpidosta ja kehittämisestä. Metsähallitus on käynnistänyt Uljas-järjestelmän korvaavan tietojärjestelmän kehitystyön osana Metsähallitus julkisten hallintotehtävien Arvo-hanketta, jossa uudistetaan kokonaisvaltaisesti julkisten hallintotehtävien organisaatio ja toimintatavat. Hankkeen on tarkoitus valmistua vuonna 2027.

Metsähallitus Luontopalvelujen valtakunnallisina yhteyshenkilöinä toimivat vuonna 2024 palveluomistaja Santtu Kareksela ja luonnonsuojelun erityisasiantuntija Aurora Prättälä.

2.1.4 Suomen ympäristökeskus

Suomen ympäristökeskus on vastannut Helmi-ohjelman eri teemoja tukevista hankkeista, rahoittajana on ympäristöministeriö. Hankkeita on haettu ja rahoitettu vuosittain Helmi-ohjelman määrärahojen puitteissa. Tukihankkeita oli vuonna 2024 neljä:

- **Helmin ja METSO:n seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET-hanke):** Helmi- ja METSO-ohjelmien tulosseuranta, yleinen koordinaation tuki, viestintä ja perinnebiotooppiteeman tuki (projektipäällikkö Tupuna Kovanen)
- **Lintuvesiteeman tukihanke:** lintuvesiteeman tuki, koordinaatio ja seuranta (projektipäällikkö Markku Mikkola-Roos)
- **Pienvesi- ja rantaluonnon tukihanke (HELPPi-hanke):** pienvesi-rantateeman tuki ja koordinaatio, seurantojen kehittäminen, ohjeistuksen kehittäminen, teemaa edistävä tutkimus (projektipäällikkö Mari Annala)
- **Lettojen esiintyminen, tila ja ennallistamis- ja hoitotarpeet (LETOT)** (projektipäällikkö Aira Kokko)

Tarkemmat kuvaukset tukihankkeiden toiminnasta ovat [luvussa 8.3](#)

2.2 Maa- ja metsätalousministeriö

Ohjelmaa toteuttavat maa- ja metsätalousministeriö, Metsähallitus Metsätalous Oy ja Metsähallitus Eräpalvelut, Suomen metsäkeskus ja Suomen riistakeskus.

Maa- ja metsätalousministeriössä ohjelmasta on vastannut metsäneuvos Ville Schildt. Hallinnonalalla Helmi-ohjelman toteuttamisen ohjaus on organisaatiokohtaista. Suurin osa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan metsäisten elinympäristöjen luonnonhoitotyöstä tehdään osana METSO-ohjelmaa.

Helmi-ohjelmaan luonnonhoitotyöt luetaan vain siltä osin, kuin ne eivät sisälly METSO-ohjelmaan. METSO-ohjelma jatkuu vuoden 2025 loppuun ja jatkosuunnittelu on käynnistynyt syksyllä 2024. Helmi-ohjelman metsiä koskevat tavoitteet vuosille 2026–2030 ovat osaltaan pohjana valmistelussa.

Lintuvesiteemaa edistetään pääasiassa maa- ja metsätalousministeriön koordinoimassa sorsalintujen tilan kohentaminen -hankkeessa (SOTKA), josta on vastannut projektipäällikkö Heidi Krüger syksyyn 2024 saakka. Raportin valmistumiseen mennessä uutta projektipäällikköä ei vielä ole nimitetty. SOTKA-tehtävistä on tällä välin vastannut erityisasiantuntija Janne Pitkänen.

SOTKA-hankekokonaisuus koostuu kolmesta osahankkeesta: SOTKA-kosteikot, SOTKA-levähdys-alueverkosto ja Helmi-vieraspedot. SOTKA-hankkeen tarkempi kuvaus on luvussa 8.1.3. Hankkeella on ohjausryhmä, joka kokoontui kerran vuonna 2024.

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla perinnebiotooppien hoitotavoitteen saavuttamista tuetaan maatalouden tukijärjestelmään (CAP) sisältyvin maatalouden ympäristösopimuksin. Tukisopimusten valmistelusta, sopimusten valvonnoista ja tallennuksista vastaavat ELY-keskusten elinkeino-, työvoima- ja osaaminen -vastuualueet (E-vastuualueet). Maksajavirastona toimii Ruokavirasto.

2.2.1 Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallitus Metsätalous Oy toteuttaa Helmi-ohjelmaa omistajapoliittisten tavoitteiden mukaisesti osana toimintaansa omalla tulorahoituksellaan. Maa- ja metsätalousministeriö asettaa Metsätalous Oy:lle tulostavoitteet vuosittain omistajapoliittisten linjausten ja valtion talousarvioissa päätettyjen palvelu- ja toimintatavoitteiden rajoissa. Helmi-ohjelmassa Metsähallitus Metsätalous Oy:n toimenpiteet sisältyvät suo-, metsä- ja pienvesiteemoihin.

2.2.2 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskus toteuttaa Helmi-ohjelmaa osana budjettirahoitteisia julkisia hallintotehtäviään suunnittelemalla luonnonhoitohankkeita hankehakua varten ja myöntämällä metsätalouden kannustinjärjestelmän (metka) avustuksia niiden toteuttamiseen (luonnonhoidon tuki). Lisäksi Metsäkeskus edistää Helmi-ohjelmaa eri tahojen rahoittamissa hankkeissa (ks. luku 8). Metsäkeskuksessa toteutettiin vuoden 2023 lopussa valtionavun leikkausten ja toiminnan alijäämän vuoksi muutosneuvottelut, joiden seurauksena henkilöstömäärä pieneni merkittävästi vuonna 2024. Helmi-hankkeen henkilöresurssit säilyivät kuitenkin ennallaan vuonna 2024. Hankkeesta vastaavana toimi erityisasiantuntija Riikka Salomaa, jonka lisäksi hankkeessa työskenteli kaksi asiantuntijaa. Tietojärjestelmähaasteet hidastivat metka-kannustinjärjestelmän käyttöönottoa ja Helmin toimenpiteiden toteutusta: uusia luonnonhoidon tukihakemuksia on voinut lähettää metsäkeskukseen 1.3.2024 alkaen, mutta niiden käsittely alkaa vasta alkuvuodesta 2025.

2.2.3 Suomen riistakeskus

Suomen riistakeskus vastaa Helmi-vieraspetohankkeen koordinoinnista ja SOTKA-kosteikot hankkeen toteuttamisesta. Hankkeiden tarkemmat kuvaukset löytyvät kohdasta 8.1. Riistakeskus toteuttaa Helmi-vieraspedot-hanketta yhteistyössä Metsähallitus Eräpalvelujen kanssa. Hankkeen projektipäällikkönä Suomen riistakeskuksessa toimi vuonna 2024 Kari Karhula.

SOTKA-kosteikot-hankkeen vastuullisena johtajana toimi vuonna 2024 Jarkko Nurmi, projektipäällikkönä Mikko Alhainen, lisäksi hankkeessa oli kolme kosteikkosuunnittelijaa.

2.2.4 Metsähallitus Eräpalvelut

Metsähallitus Eräpalvelut toteuttaa yhdessä Suomen riistakeskuksen kanssa Helmi-vieraspetohanketta. Projektipäällikkönä Eräpalveluissa vuonna 2024 toimi Mikko Toivola.

2.2.5 Suomen metsästäjäliitto ry

Suomen metsästäjäliitto ry toteuttaa SOTKA-levähdysaluehanketta. Suomen metsästäjäliitto sai hankkeeseen avustusta maa- ja metsätalousministeriöstä ja projektipäällikkönä vuonna 2024 toimi lintuvesiasiantuntija Veli-Matti Pekkarinen. BirdLife Finland ry toimii metsästäjäliiton sopimuskumppanina hankkeessa. BirdLife Suomessa hankkeesta vastasi lintuvesiasiantuntija Heikki Helle.

2.3 Valtakunnalliset työryhmät

Helmi-ohjelman yhteistyön ja tiedonkulun edistämiseksi ympäristöministeriö on perustanut viisi valtakunnallista työryhmää asettamiskirjeellä 21.12.2021 (VN/27080/2021). Ryhmien toiminnan vastuutahot ovat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Ryhmät ja niiden vastuuhenkilöt ovat taulukossa 2. Työryhmissä ovat edustettuina ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön lisäksi keskeiset yhteistyötahot. Tietojärjestelmäryhmää lukuun ottamatta ryhmien perustaminen on määritelty valtioneuvoston Helmi-ohjelmaa koskevassa periaatepäätöksessä.

Taulukko 2. Helmi-ohjelman valtakunnallisten työryhmien kokousten määrä vuonna 2024

Ryhmä	Puheenjohtaja	Sihteeri	Kokoukset
Seurantaryhmä	Päivi Gummerus-Rautiainen/YM	Tupuna Kovanen/Syke	4
Viestintäryhmä	Henna Birkman/YM Sarita Laine/YM	Ei nimetty	3
Perinnebiotooppien koordinaatioryhmä	Maaret Väänänen/YM	Sonja Forss/Syke	5
Pienvesien kunnostuksen koordinaatioryhmä	Maaret Väänänen/YM	Mari Annala/Syke	3
Tietojärjestelmätyöryhmä	Saku Härkönen/YM	Ei kokouksia, ei nimetty uutta sihteeriä Ida Palmroosin (Syke) tilalle	0

2.3.1 Helmi-ohjelman valtakunnallinen seurantaryhmä

Seurantaryhmän tehtävänä on seurata ohjelman etenemistä ja lisätä toimijoiden yhteistyötä. Seurantaryhmä myös päättää Helmi-keskittymien hyväksymisestä (ohjelman toimenpide 1).

Helmi-ohjelman seurantaryhmä kokoontui vuonna 2024 neljä kertaa. Työn painopiste oli uusien Helmi-keskittymien käsittelyssä: vuoden aikana seurantaryhmä hyväksyi kokouksissaan kaikkiaan 13 uutta keskittymää. Muita seurantaryhmässä käsiteltyjä aiheita olivat ohjelman edistymiskatsaukset sekä katsaukset Helmi-ohjelman toteutukseen eri organisaatioissa.

2.3.2 Helmi-ohjelman valtakunnallinen viestintäryhmä

Viestintäryhmä suunnittelee ja toimeenpanee Helmi-ohjelman valtakunnallista viestintää ja seuraa viestinnän tavoitteiden saavuttamista.

Viestintäryhmä kokoontui vuoden 2024 aikana yhden kerran. Kokouksessa käsiteltiin mm. Helmin viestintäsuunnitelma, Helmin hankkeita esittelevän verkkouutiskonseptin päivitystä ja Helmin päivän sosiaalisen median kampanjaa.

2.3.3 Perinnebiotooppien hoidon valtakunnallinen koordinaatioryhmä

Koordinaatioryhmä edistää perinnebiotooppien hoidon rahoituskeinojen täysimääräistä hyödyntämistä ja yhteensovittamista sekä seuraa ja tekee ehdotuksia tukijärjestelmien ja maankäytön ohjauksen kehittämisestä siten, että ohjauskeinot eivät toimi perinnebiotooppien määrää vähentävästi. Koordinaatioryhmä myös ohjaa perinnebiotooppien hoidon alueellisia yhteistyöryhmiä.

Ryhmä kokoontui viisi kertaa vuonna 2024. Ryhmässä käsiteltiin organisaatioiden toimintaa ja tuloksia, koulutustarpeita, perinnebiotooppien hoidon tilannetta ja tavoitteita sekä erityisesti maatalouden ympäristösopimusten rahoitusta ja haasteita.

2.3.4 Pienvesien kunnostuksen valtakunnallinen koordinaatioryhmä

Koordinaatioryhmän tehtävänä on koota toimijat verkostoksi pienvesien kunnostusten lisäämiseksi, toimien kohdentamiseksi sekä rahoituksen koordinoimiseksi. Koordinaatioryhmä myös edistää tiedon tuottamista ja ohjeistuksen parantamista ja luo edellytyksiä pienvesien suojelulle osana maankäyttöä.

Pienvesien valtakunnallinen koordinaatioryhmä kokoontui vuonna 2024 kolme kertaa, joista yhdessä oli myös maasto-osuus. Koordinaatioryhmässä käsiteltiin mm. pienvesien kunnostustoiminnan etenemistä ja ajankohtaisia asioita, organisaatioiden toiminnan katsauksia, hankkeita ja seurantojen kehittämistä.

2.3.5 Helmi-ohjelman tietojärjestelmäryhmä

Työryhmä asetettiin tukemaan Helmi-ohjelman toimenpiteen 39 edistämistä (kehitetään Helmi-toimenpiteiden paikkatiedolle tietomalli, sovitaan kootun tiedon hallinnan ja julkaisemisen vastuista ja luodaan avoin, julkinen kartta- ja lataussovellus). Tietojärjestelmäryhmä ei kokoontunut vuonna 2024, sillä vuoden aikana tiedonhallinnan työn pääpaino oli Helmi-kohteiden paikkatietoaineiston tuotannossa, jonka periaatteet oli muotoiltu ryhmässä jo aiemmin.

2.4 Helmin alueelliset yhteistyöryhmät

Toimenpiteen päävastuu on ympäristöministeriöllä sekä maa- ja metsätalousministeriöllä. Lisäksi organisoitiin osallistuvat ELY-keskukset ja Suomen metsäkeskus.

Helmin alueelliset yhteistyöryhmät ovat ELY-keskuskohtaisia, ja ELY-keskukset vastaavat niiden muodostamisesta ja koordinoivat ryhmän toimintaa. Yhteistyöryhmien tehtävänä on edistää Helmi-ohjelman toteutusta ja viestiä ohjelmasta alueellaan. Yhteistyöryhmät lisäävät paikallista yhteistyötä ja tukevat eri toimijoiden koordinaatiota ja tiedonvaihtoa Helmi-toimenpiteistä. Yhteistyöryhmän tehtävänä on myös tehdä ehdotukset Helmi-keskittymistä Helmi-ohjelman valtakunnalliselle seurantaryhmälle (Helmi-ohjelman toimenpide 1). Yhteistyöryhmissä valmisteltavat Helmi-keskittymät edesauttavat laajempien elinympäristökokonaisuuksien kunnostamista. Yhteistyöryhmiin on kutsuttu mukaan keskeiset alueelliset järjestöt ja toimijat sekä maakuntien ja kuntien edustus. Ryhmien koko ja kokoonpano vaihtelevat alueittain.

Yhteistyöryhmät on perustettu kaikkiin ELY-keskuksiin vuosina 2022–2023. Osa alueellisista yhteistyöryhmistä toimii sekä Helmi- että METSO-ohjelman yhteistyöryhminä (taulukko 3).

Taulukko 3. Helmi-ohjelman alueelliset yhteistyöryhmät ja kokoukset vuonna 2024.

Ohjelma-kohdassa kerrotaan, edistääkö ryhmä Helmi-ohjelman vai sekä Helmi- että METSO-ohjelman toteutusta.

ELY-keskus	Ohjelma	Kokousten määrä	Puheenjohtaja
Uudenmaan ELY-keskus	Helmi	3	Ilpo Huolman
Varsinais-Suomen ELY-keskus	Helmi	0	Leena Lehtomaa
Hämeen ELY-keskus	Helmi	3	Elina Mäkeläinen
Pirkanmaan ELY-keskus	Helmi ja METSO	3	Marja-Liisa Pitkänen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	Helmi	2	Tuula Tanska
Etelä-Savon ELY-keskus	Helmi ja METSO	3	Lauri Puhakainen
Pohjois-Savon ELY-keskus	Helmi ja METSO	2	Mika Welling
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Helmi ja METSO	2	Saara Heräjärvä
Keski-Suomen ELY-keskus	Helmi	2	Johanna Viljanen
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Helmi ja METSO*	4	Leena Rinkineva-Kantola
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Helmi	2	Eero Melantie
Kainuun ELY-keskus	Helmi ja METSO	1	Teppo Helo
Lapin ELY-keskus	Helmi	2	Jari Pasanen

* Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella toimii kaksi Helmi–METSO-yhteistyöryhmää (suomen- ja ruotsinkieliset) sekä laajempi Helmi-yhteistyöryhmä.

2.5 Perinnebiotooppien hoidon alueelliset yhteistyöryhmät

Vastuutahot ovat ELY-keskusten E- ja Y-vastuualueet. Perinnebiotooppien hoidon alueellisten yhteistyöryhmien tehtävänä on edistää maaseutuyrittäjien koulutusta ja neuvontaa, varmistaa tiedonkulku ELY-keskusten elinkeino- ja ympäristövastuualueiden välillä tukijärjestelmien käyttöön liittyen, edistää perinnebiotooppien ja niiden verkostojen hoitoa sekä hyödyntää synergioita muiden tavoitteiden, kuten lintuvesien hoidon, virkistyskäytön ja luontomatkailun kanssa.

Vuonna 2024 alueellinen perinnebiotooppien hoidon yhteistyöryhmä oli perustettu 11 ELY-keskuksen alueelle (taulukko 4). Yksi alueellinen yhteistyöryhmä perustettiin vuoden 2024 aikana (Hämeen ELY-keskuksen yhteistyöryhmä).

Taulukko 4. Perinnebiotooppien hoidon alueellisten työryhmien kokousten määrä vuonna 2024

ELY-keskus	Kokousten määrä	Puheenjohtaja
Uudenmaan ELY-keskus	3	Tuomas Lahti
Varsinais-Suomen ELY-keskus	1	Leena Lehtomaa
Hämeen ELY-keskus	1	Aura Tuominen
Pirkanmaan ELY-keskus	1	Marika Arrajoki-Alanen
Kaakkois-Suomen ELY-keskus	Ei ryhmää*	
Etelä-Savon ELY-keskus	1	Sirpa Peltonen
Pohjois-Savon ELY-keskus	2	Sanni Virtanen
Pohjois-Karjalan ELY-keskus	1	Timo Tanskanen
Keski-Suomen ELY-keskus	2	Merja Lehtinen
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	2	Jaana Höglund
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Ei ryhmää*	
Kainuun ELY-keskus	Ryhmä ei ole kokoontunut**	
Lapin ELY-keskus	1	Jari Pasanen

*Ryhmä perustetaan 2025.

**Ryhmä perustettu 2022, mutta ei ole kokoontunut kertaakaan, toiminta aloitetaan 2025.

2.6 Muut yhteistyöverkostot

Erilaiset yhteistyöverkostot ovat keskeinen osa Helmi-ohjelmaa. Ohjelmassa tehdään aktiivista yhteistyötä eri organisaatioiden kesken teemojen sisällä ja teemojen välillä. Yhteistyötä tehdään myös ohjelman ulkopuolisten hankkeiden ja tahojen kanssa.

Helmi-ohjelma tekee yhteistyötä vuonna 2023 alkaneen valtakunnallisen Priodiversity LIFE -hankkeen kanssa, jossa on mukana 19 hankekumppania. Hanketta koordinoi Metsähallitus Luontopalvelut ja projektipäällikkönä toimii Viliina Evokari. Helmi-ohjelman rahoitusta hyödynnetään hankkeen kansalliseen omarahoitukseen.

2.6.1 Lintuvedet

Helmi-ohjelmassa toimii aktiivinen Helmi-lintuvesikunnostusverkosto. Verkostossa ovat mukana ELY-keskusten ja Metsähallitus Luontopalvelujen lintuvesikoordinaattorit ja muut ympäristöhallinnossa työhön osallistuvat henkilöt. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalta kunnostusverkostoon kuuluvat Helmi-vieraspetohankkeen koordinaattorit ja muut keskeiset henkilöt.

Verkosto kokoontui neljä kertaa vuoden 2024 aikana: kolmeen Teams-kokoukseen ja yhden kerran koulutustilaisuuteen lintuvesipäiville. Kokouksissa käytiin läpi ajankohtaiset asiat ja kunnostusten edistyminen alueellisesti.

2.6.2 Perinnebiotoopit

Perinnebiotooppien hoidon edistämisen käytännön koordinaatioryhmänä toimii nk. Pebitassu-ryhmä, joka koostuu perinnebiotooppien kunnostuksen ja hoidon teemavastaavasta (YM), Metsähallitus Luontopalvelujen perinnebiotooppien palveluomistajasta ja tuoteomistajasta sekä ELY-keskusten alueellisista perinnebiotooppikoordinaattoreista ja -asiantuntijoista. Ryhmä kokoontui säännöllisesti noin joka toinen viikko vuonna 2024.

Lisäksi ELY-keskusten perinnebiotooppikoordinaattorit, Metsähallitus Luontopalvelujen perinnebiotooppien palveluomistaja ja HelMET-hankkeen perinnebiotooppiasiantuntija pitivät säännöllisiä kahden viikon välein toistuvia kokouksia vuoden aikana.

2.6.3 Pienvedet ja rantaluonto

Pienvesi- ja rantaluonnon toimijoiden verkostoitumista on edistetty Suomen ympäristökeskuksen pienvesi- ja rantaluonnon tukihankkeen (HELPPi) järjestämin yhteisin tilaisuuksin (pienvesi- ja rantaluonnon verkosto). Tilaisuuksia oli kolme vuonna 2024, näistä yksi oli läsnätilaisuus. Suomen ympäristökeskuksen ja ELY-keskusten pienvesiteeman koordinaattorit kokoontuivat seitsemän kertaa. Purokunnostusten koordinaatiotehtävällä ei ole ollut varsinaista nimettyä koordinaattoria 2024, mutta kunnostusten koordinaatiota on edistetty Suomen ympäristökeskuksen tukihankkeen (projektipäällikkö Mari Annala) järjestämin Teams-purokunnostuslinikoin, jotka ovat keskittyneet kunnostushankkeiden käytännön ongelmien ratkaisuun. Pienvesien teemakahvilat ovat olleet kaikille toimijoille avoimia. Lisäksi teeman koulutustilaisuudet (taulukko 12) ovat koonneet eri organisaatioiden toimijoita yhteen.

Helmi-ohjelmassa tehdään yhteistyötä myös valtakunnallisen vesistökunnostusverkoston kanssa: Helmin pienvesi- ja rantaluonnon tukihanke tuki verkoston talviwebinaarin ja vuosiseminaarin järjestelyjä.

2.6.4 Helmi-kahvilat

Teemoittain säännöllisesti järjestettävät Teams-etäkahvilat ovat pääosin Metsähallitus Luontopalveluissa ja ELY-keskuksissa työskenteleville asiantuntijoille suunnattuja tilaisuuksia, joissa edistetään yhteistyötä, verkostoitumista, koulutusta ja tiedonvälitystä (taulukko 5). Kahviloista tehdään pääsääntöisesti tallenteet ja myös esitysaineistot tallennetaan.

Pienvesikahvila toimii Suomen ympäristökeskuksen Teamsissa. Vuonna 2024 myös suokahvila ja metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon kahvilat siirrettiin Suomen ympäristökeskuksen Teams-ympäristöön. Perinnebiotooppikahvila ja lintuvesikahvilat ovat ELY-keskusten Teams-ympäristössä.

Kahvilatilaisuudet keskittyvät erityisesti Helmin käytännön toimenpiteiden edistämiseen: ne välittävät tietoa ja osaamista sekä tarjoavat matalan kynnyksen keskustelufoorumin teemojen parissa työskenteleville.

Taulukko 5. Helmi-ohjelman Teams-etäkahvilat ja niiden vetäjät vuonna 2024

Kahvila	Vetäjä(t)	Kokoontumiset
Suokahvila	Anna Isotalo, Johanna Ruusunen, Inka Keränen	8
Metsäkahvila	Maaret Väänänen, Paula Salomäki, Jutta Sorsa	17
Perinnebiotooppikahvila	Joose Saijets, Kaisa Tervonen, Kukka Koskinen (1.4.2024 alkaen)	Joka toinen viikko, osa teemakahviloita
Lintuvesikunnostusverkoston perjantai kahvit	Aili Jukarainen, Aleksi Mikola	Viikoittain
Pienvesikahvila (rantaluonto)	Rasmus Rudnäs	1
Pienvesiklinikat	Mari Annala	7
Lähdeklinikka	Iina Eskelinen	7
Vesistökunnostusverkoston aamukahvit (pienvedet)	Leena Nikolajev-Wikström	1

3 Elinympäristöjen ennallistamisen, kunnostuksen ja hoidon tuet?

3.1 Luonnonsuojelulain mukaiset tuet elinympäristöjen ennallistamiseen, kunnostukseen ja hoitoon

Vuonna 2023 annettiin uusi luonnonsuojelulaki (9/103/5.1.2023), joka astui voimaan 1.6.2023. Valtioneuvoston asetus luonnonsuojelusta 1066/2023 annettiin 30.11.2023 ja se astui voimaan 14.12.2023.

Helmi-ohjelman kannalta uusi laki ei tuonut merkittäviä käytännön muutoksia ohjelman toimenpiteiden toteuttamiseen, sillä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukemista koskeva luku lisättiin aiempaan luonnonsuojelulakiin jo vuonna 2020.

Kansallisen luonnon monimuotoisuusstrategian ja toimintaohjelman sekä niiden alueellisten toimenpanosuunnitelmien laadinnasta on nyt säädetty uudessa luonnonsuojelulaissa. Laissa säädetään myös vapaaehtoisen luonnonsuojelun toimenpideohjelmista elinympäristöjen, luontotyyppien ja eliölajien suojelemiseksi, sekä niiden tilan parantamiseksi. Toimenpideohjelmia voidaan laatia valtakunnallisesti merkittävien luontoarvojen edistämiseksi ja turvaamiseksi.

Laissa on myös säännökset luonnon monimuotoisuuden sekä luonnon- ja kulttuurimaiseman suojelun ja hoidon edistämiseksi tarkoitetuista tuista ja avustuksista. Helmi-ohjelmassa ELY-keskusten myöntämät tuet ovat keskeinen tapa rahoittaa ohjelman toimenpiteitä. Tukea voidaan myöntää tavaraa tai palveluna, ja valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tuen sisällöstä. Avustuksia ei ole vielä myönnetty, sillä niitä koskevaa valtioneuvoston asetusta ei vielä ole annettu.

Lakiin on myös lisätty uusia suojeltuja luontotyyppejä (sisämaan tulvametsät, harjumetsien valorinteet, meriajokaspohjat, suojaisat näkinpartaispohjat, kalkkikalliot), sekä otettu mukaan kattavammin eräiden uhanalaisten luontotyyppien alatyyppejä (esim. aiemmin katajakedot → nyt kedot). Lisäksi lakiin on lisätty uusi pykälä, tiukasti suojeltujen luontotyyppien heikentämiskielto, joka koskee serpentini-kalliota, -kivikoita ja -soraikoita sekä rannikon avoimia dyynejä. Näiden hävittämisen- ja heikentämiskielto, toisin kuin muiden luonnonsuojelulain suojeltujen luontotyyppien osalta, on voimassa suoraan lain nojalla automaattisesti ilman ELY-keskuksen tekemää rajaamispäätöstä.

Helmi-ohjelman rahoituksella on hoidettu runsaasti suojeltuja ja tiukasti suojeltuja luontotyyppejä, joilla on todettu hoitotarpeita.

Valtioneuvoston asetus 800 /2022 puustoisten elinympäristöjen ennallistamiseen, kunnostukseen ja hoitoon vuosina 2022–2027 myönnettävästä tuesta annettiin 25.8.2022. Asetusta sovelletaan luonnonsuojelulaissa tarkoitettujen lajien elinympäristöjen sekä luontotyyppien hoitoon myönnettävään tukeen puustoisissa elinympäristöissä. Tuki on suunnattu metsien, soiden ja muiden puustoisten elinympäristöjen hoitoon ja kunnostuksiin. Asetuksen mukaisina tukiviranomaisina toimivat alueelliset ELY-keskukset.

Helmi-ohjelmassa suoran rahallisen tuen sijaan ELY-keskus tai Metsähallitus Luontopalvelut suunnittelee ja järjestää elinympäristöjen tilaa parantavat toimien toteutuksen. Toiminta perustuu aina maanomistajan hakemukseen tai suostumukseen.

Valtioneuvoston asetus 953/2020 perinnebiotooppien kunnostukseen ja hoitoon vuosina 2020–2025 myönnettävästä tuesta annettiin 10.12.2020. Asetusta sovelletaan perinnebiotooppien

kunnostuksen ja hoidon tukemiseen yksityismailla. Tuen muotoja ovat perinnebiotooppien kunnostus- ja hoitotoimenpiteet. ELY-keskus toimii asetuksen mukaisena tukiviranomaisena.

Helmi-ohjelmassa periaatteena on, että tuen avulla yksityismailla sijaitsevia perinnebiotooppeja kunnostetaan vain, jos niiden jatkuva hoito kunnostuksen jälkeen on varmistettu (pääsääntöisesti maatalouden ympäristösopimuksen mukaisella laidunnuksella). Jatkuvaan hoitoon tukea käytetään vain poikkeustapauksissa. Luonnonsuojelulain tukea voidaan kohdentaa myös arvokkaille uuselinym-
päristökohteille, joiden hoito on viranomaisen harkinnan perusteella ekologisesti perusteltavissa ja kustannustehokasta. Tuen myöntäminen tavarana tai palveluna tarkoittaa, että maanomistaja saa tuen kohteen kunnostus- tai hoitopalveluna taikka tavarana, ei rahallisena korvauksena sen tekemisestä. Tuki myönnetään hakemuksesta tai maanomistajan suostumuksella.

Valtioneuvoston asetus 880/2021, 14.10.2021 elinympäristöjen kunnostus-, hoito- ja ennallistamishankkeisiin vuosina 2021–2030 myönnettävästä valtionavustuksesta.

Erityisavustusta voidaan myöntää elinympäristöjen kunnostus-, hoito- ja ennallistamishankkeisiin. Avustuksella toteutetaan Kunta- ja Järjestö-Helmi-toimenpiteen mukaiset hankkeet. Avustuskelpoisiksi elinympäristöiksi on määritelty suot, metsät, perinnebiotoopit, lintuvedet ja -kosteikot, pienvedet, rantaluontokohteet sekä uuselinympäristöt, joille on kehittynyt arvokas lajisto.

Avustusta voivat hakea kunnat, kuntayhtymät, ja muut kuntaomisteiset toimijat, yhdistykset, säätiöt, yhteisten vesialueiden osakaskunnat sekä näiden yhteenliittymät eli kalatalousalueet. Hakijat voivat myös tehdä yhteishankkeita.

3.2 Metsätalouden kannustejärjestelmä (metka)

Kestävän metsätalouden rahoituslain (kemera) voimassaolo päättyi 31.12.2023, ja lain mukaisten hakemusten vastaanotto Suomen metsäkeskuksessa päättyi 1.10.2023. Kemeran mukaisten töiden toteutusaika voi yltää vielä vuoden 2026 puolelle.

Vuonna 2024 on astunut voimaan kemera-tuen korvaava uusi metsätalouden määräaikainen kannustejärjestelmä [metka](#) (71/2023), jolla rahoitetaan metsätalouden ympäristötuki ja luonnonhoidon tuki. Metka-kannustejärjestelmän myötä Metsäkeskuksen rooli luonnonhoidon tukemisessa muuttui. Vuoden 2024 alusta Metsäkeskus ei ole enää antanut metsäneuvontaa, vaan hakijat ohjataan ottamaan yhteyttä muihin metsäalan palveluntarjoajiin. Metsäkeskus vastaa kuitenkin edelleen luonnonhoidon tuen myöntämisestä ja ympäristötukisopimuksista. Metka-kannustejärjestelmässä tuen saaja on maanomistaja, ei toimenpiteen toteuttaja, kuten kemera-tuessa aikaisemmin oli. Luonnonhoidon tukihakemusten käsittely Metsäkeskuksessa alkaa vasta alkuvuodesta 2025 tietojärjestelmähaasteiden vuoksi.

Metkan mukaista luonnonhoidon tukea voidaan myöntää maanomistajan tekemän tukihakemuksen tai Metsäkeskuksen järjestämän hankehaun perusteella. Luonnonhoidon tuen hakija on aina maanomistaja ja tuki myönnetään maanomistajalle. Tukihakemuksia on voinut lähettää Metsäkeskukseen 1.3.2024 alkaen.

Metka-järjestelmässä Metsäkeskus suunnittelee alueellisia useammasta toimenpiteestä koostuvia hankekokonaisuuksia (yleissuunnitelma), ja sopii toimenpiteistä kirjallisesti maanomistajien kanssa. Metsäkeskus tarjoaa luonnonhoitohankkeet toteutettaviksi hankehakumenettelyllä.

3.3 Euroopan yhteisön maatalouspolitiikka (CAP)

3.3.1 Uusi CAP-kausi 2023–2027

Euroopan unionin yhteisen maatalouspolitiikan (CAP, Common Agricultural Policy) uusi kausi käynnistyi vuoden 2023 alussa. Perinnebiotooppien hoitoa ja kunnostuksia tuetaan maanomistajien kanssa tehtävin viisivuotisin maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoitosopimuksin, jotka ovat luonnon monimuotoisuutta ja maisemaa edistäviä ympäristösopimuksia. Sopimuksen kohde voi olla perinnebiotooppi tai luonnonlaidun, joka on pellon ulkopuolista aluetta. Sopimuksista maksettava vuosittainen hoitokorvaus (jäljempänä maatalouden ympäristökorvaus) on 460 €/hehtaari. Valtakunnallisesta tai maakunnallisesti arvokkaiden perinnebiotooppien hoidosta maksetaan korotettua korvausta, 610 €/hehtaari. Vuosittaisen korvauksen lisäksi voi kerran tukikauden aikana hakea aitaamis- ja/tai kunnostusraivauskorvausta. ELY-keskusten E-vastuualueet (elinkeinot, työvoima ja osaaminen -vastuualueet) vastaavat hakemusten käsittelystä ja tukipäätöksistä. Maksajavirastona toimii Ruokavirasto. Uuden tukikauden myötä maatalouden kaikki ympäristösopimukset uusitaan. ELY-keskusten E-vastuualueiden sopimuskäsittelijät katselmoivat ja mittaavat maastossa kaikki haetut ympäristösopimuskohteet uusien ohjeiden mukaisesti vuosien 2023–2025 aikana. Myös aiemmin ympäristösopimuksissa olleet alat katselmoidaan.

4 Helmi-ohjelman resurssit ja määrärahojen käyttö

4.1 Määrärahat ja niiden käyttö 2024

Helmi-ohjelmaa rahoitetaan useilta valtion talousarvion eri momenteilta; rahoittajina toimivat maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö. Lisäksi Metsähallitus Metsätalous Oy toteuttaa Helmi-ohjelman toimenpiteitä omalla tulorahoituksellaan sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Määrärahojen arvioitu kokonaiskäyttö oli vuonna 2024 yhteensä noin 35,3 miljoonaa euroa, lisäksi yksityistä rahoitusta käytettiin 0,1 miljoonaa euroa (taulukko 6). Ympäristöministeriön hallinnonalan osuus käytöstä oli 32,3 miljoonaa euroa ja maa- ja metsätalousministeriön osuus 3 miljoonaa euroa. Arviot pohjautuvat pääosin ministeriöistä organisaatioille tehtyihin määrärahamyöntöihin, eivätkä kirjainpidosta todennettuun käyttöön. Summat kattavat inventointien, suunnittelun, toimenpiteiden toteuttamisen ja seurantojen palkka-, toteutus- ja matkakustannukset sekä yleiskustannukset. **Esityksissä luvuissa on siten epävarmuustekijöitä, joten niihin tulee suhtautua lähinnä toiminnan rahoituksen suuruusluokkia osoittavina.**

Perinnebiotooppien jatkuvaa hoitoa rahoitetaan pääosin maatalousluonnon ja maisemanhoidon sopimuksin (ympäristökorvaus), joita ei ole mukana taulukossa 6 eikä laskettu mukaan rahoituksen kokonaiskäyttöön. Vuonna 2024 sopimusten mukaisia ympäristökorvauksia maksettiin noin 12,4 miljoonaa euroa.

Ohjelman määrärahojen käyttöä ei voida suoraan verrata suhteessa saavutettuihin tuloksiin, mikä johtuu Helmi-ohjelman seurantatavasta. Helmi-ohjelmassa seurataan kumulatiivisesti kertyviä toimenpiteiden määriä ja niiden pinta-aloja valtioneuvoston periaatepäätöksessä asetettujen tavoitteiden mukaisesti (pl. perinnebiotooppien jatkuva hoito ja vieraspetopyynnit, joissa seurataan vuosittaista määrää).

Kunnostettu tai hoidettu hehtaari tai työkohte raportoidaan vain yhden kerran ohjelman aikana. Helmi-ohjelman rahoituksella tehdään kuitenkin myös samalla työkohteella vuosittain toistuvia hoito- ja ennallistamistoimenpiteitä. Toistuvia hoito- tai kunnostuskertoja ei lueta Helmin vuosituloksiin, mutta niiden suunnittelu- ja työkustannukset ovat mukana käytetyissä määrärahoissa. Toistuvia hoito-toimia ovat esimerkiksi niittyjen niitot. Useampana vuonna toteutettavia ennallistamis- ja kunnostustoimia ovat esimerkiksi soiden ennallistamisen ojalinjoiden hakkuut ja ojien tukkiminen perättäisinä vuosina tai perinnebiotooppien vuosittaiset raivaukset.

Lintuvesien kunnostusten tulos ilmoitetaan muista toimenpiteistä poiketen valmiiksi kunnostettujen kohteiden määränä; kunnostustoimet voivat sisältää useita erilaisia toimenpiteitä ja kestää useita vuosia.

Taulukossa 6 esitetty määrärahojen käyttö perustuu organisaatioiden omiin ilmoituksiin sekä maa- ja metsätalousministeriöltä ja ympäristöministeriöltä saatuihin tietoihin. Ympäristöhallinnon osalta on esitetty myös vuoden 2020 käyttö, mikä johtuu siitä, että vuoden 2020 valtion talousarviossa luonnon-suojelun määrärahatasoa nostettiin merkittävästi ja rahoitusta suunnattiin jo tulevan Helmi-ohjelman tehtäviin.

Taulukko 6. Helmi-ohjelman määrärahojen kokonaiskäyttö vuosina 2020–2024

Määrärahan myöntäjä	Momentti	Määrärahan käyttötarkoitus	2020 milj. €	2021 milj. €	2022 milj. €	2023 milj. €	2024 milj. €
MMM	30.40.50	SOTKA-hanke	*	2,5	3,0	1,3**	1,7***
Muu rahoitus	-	SOTKA-kosteikot					0,1
Metsähallitus Metsätalous Oy	(oma tulorahoitus)	Luonnonhoitotoimenpiteet	*	1,2	1,3	1,0	1,0
MMM	30.40.45 ja 30.40.46	Suomen metsäkeskus, Luonnonhoitohankkeet	*	0,01	0,2	0,4	0,3
YM	35.10.21	ELY-keskukset	3,2	5,5	9,7	11,8	12,4
YM	35.10.63	ELY-keskukset, soiden- suojelun korvaukset	5,4	7,4	8,8	8,9	8,2
YM	35.10.21	Helmin tuki- ja selvitys- hankkeet, YM:n koordi- naatio ja viestintä	5,5	5,1	1,5***	1,5***	2,3
YM	35.10.21	Kunta- ja Järjestö- -Helmin avustukset	0,2	0,6	1,2	2,9	3,4
YM	35.10.52	Metsähallitus, Luontopalvelut	8,0	14,2	13,3	13,0	6,1
Käyttö yhteensä, milj. €			22,3	36,5	38,86	40,8	35,5

* MMM:n hallinnonalan vuonna 2020 toteutettuja toimenpiteitä ei lasketa Helmi-ohjelman toteutukseen. Summat sisältävät 2021 ja 2022 vain maksetut kemera-tuet, vuoden 2023 luku sisältää myös palkka- ja yleiskulut.

** Ympäristöministeriö osallistui rahoitukseen Helmi-vieraspetohankkeen osalta.

*** Summa on arvio, joka pohjautuu hankkeille myönnettyihin määrärahoihin; todellinen käyttö on voinut poiketa tästä.

4.2 Ympäristöministeriön hallinnonalan rahoitus

Ympäristöministeriön hallinnonalalla Helmi-ohjelmaa rahoitetaan kolmelta talousarvion momentilta: 35.10.21 Eräät luonnonsuojelun menot, 35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot ja 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (Luontopalvelut). Momenttien 35.10.21 ja 35.10.63 määrarahat ovat kolmevuotisia siirtomäärärahoja; myönnettyjen ja käytettyjen määrärahojen eroja selittävät eri vuosien välillä siirtyvät määrarahat.

Määrärahojen kokonaiskäyttö ympäristöministeriön hallinnonalalla oli vuonna 2024 yhteensä 31,3 miljoonaa euroa.

Momentilta 35.10.21 rahoitetaan Suomen ympäristökeskuksen ja muut tukihankkeet ja ELY-keskusten Helmi-ohjelman toimet.

Helmi-ohjelman toimeenpanoon ELY-keskuksissa myönnettiin momentilta 35.10.21 yhteensä noin 9,1 miljoonaa euroa ja 87 henkilötyövuotta. Tästä soidensuojelun toteutuksen osuus oli 13 henkilötyövuotta. Vuonna 2024 käytettiin ELY-keskuksissa Helmi-ohjelman toimenpiteisiin ja palkkaukseen kaikkiaan 12,4 miljoonaa euroa. Sekä toimenpiteisiin että henkilötyövuosikiintiön käytetystä rahoituksesta osa on aiemmilta vuosilta siirtynyttä.

Suomen ympäristökeskukselle myönnettiin 0,97 miljoonaa euroa neljän tukihankkeen toimintaan.

Ympäristöministeriön hankintoihin ja Helmi-ohjelman matkakuluihin kului vuonna 2024 noin 2 600 euroa. Kunta- ja Järjestö-Helmin avustuksiin käytettiin 3,4 miljoonaa euroa. Avustusten maksatuksesta vastasi Uudenmaan ELY-keskus. Suomen riistakeskuksen vieraslajien torjuntahankkeeseen sekä Suomen metsäkeskuksen ja Tapio Oy:n hankkeisiin osoitettiin yhteensä 1,1 miljoonaa euroa. Osa näistä hankkeista oli ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisiä hankkeita.

Momentilta 35.10.63 maksettujen suojelualuehankintojen ja -korvausten arvo oli yhteensä noin 8,2 miljoonaa euroa. Soidensuojelua toteutettiin kaupoin, maanvaihtoina ja yksityisinä luonnonsuojelualueina 4 672 hehtaaria.

Metsähallitus Luontopalveluissa momentin 35.10.52 määrärahoja käytettiin Helmi-ohjelman toteutukseen 6,14 miljoonaa euroa, josta palkkakulujen osuus oli 1,63 miljoonaa euroa.

4.3 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla Helmi-ohjelmaa rahoitetaan neljältä talousarvion määräramomentilta: 30.40.45 (metsäluonnonhoidon edistäminen), 30.40.46 (valtionapu Suomen metsäkeskukselle), 30.40.50 (riistatalouden edistäminen) ja 30.20.43 (maatalouden ympäristösopimukset, maatalousluonnon monimuotoisuuden ja maiseman hoito). Helmi-ohjelman rahoituksen kokonaiskäyttö oli vuonna 2024 yhteensä 3,0 miljoonaa euroa ilman maatalouden ympäristösopimuksia. Ympäristösopimusten korvaukset olivat 12,4 miljoonaa euroa (sopimustilanne 25.4.2025).

4.3.1 Suomen metsäkeskus

Suomen metsäkeskus käytti vuonna 2024 Helmi-ohjelman yleissuunnitteluun ja koordinaatioon momentilta 30.40.46 0,2 miljoonaa euroa sekä Helmi toimenpidesuunnitteluun ja toteutuskuluihin momentilta 20.40.45 0,06 miljoonaa euroa, yhteensä 0,26 miljoonaa euroa. Henkilötyövuosia tehtiin kolme.

4.3.2 SOTKA-hanke

Sorsalintujen tilan kohentaminen SOTKA-hanke koostuu kolmesta osahankkeesta: SOTKA-kosteikot, Helmi-vieraspedot ja SOTKA-levähdysalueverkosto. Ohjelman koordinaatiosta vastaa maa- ja metsätalousministeriö.

Suomen riistakeskus vastaa SOTKA-kosteikot-hankkeesta ja yhdessä Metsähallitus Eräpalvelujen kanssa Helmi-vieraspetohankkeesta. Riistakeskukselle myönnettiin rahoitusta kosteikkohankkeeseen 163 000 euroa ja vieraspetohankkeeseen 754 000 euroa (osa summasta on 2022 Riistakeskukselle annettua ennakkoa). Osa vieraspetohankkeen rahoituksesta tuli ympäristöministeriöstä.

Metsähallitus Eräpalvelut käytti Helmi-vieraspetohankkeen toteutukseen 495 000 euroa. SOTKA-levähdysalueverkostohankkeeseen myönnettiin Suomen metsästäjäliitolle hankeavustusta 118 360 euroa.

SOTKA-hankkeen seurantoihin käytettiin Luonnonvarakeskuksessa 98 500 euroa ja Turun yliopistossa 120 000 euroa.

4.3.3 Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallitus Metsätalous Oy toteuttaa Helmi-ohjelmaa maa- ja metsätalousministeriön kanssa tehdyn tulossopimuksen mukaisesti. Vuonna 2024 Metsätalous Oy käytti valtion monikäyttömetsissä tehtäviin Helmi-ohjelman luonnonhoitotoimenpiteisiin 1,04 miljoonaa euroa. Lisäksi Metsätalous Oy teki muuta luonnonhoitotyötä, joka ei ole osa Helmi-ohjelmaa.

4.3.4 Ruokavirasto ja ELY-keskusten maaseutuviranomaiset

Ruokavirasto toimii maatalousluonnon ja maisemanhoitosopimusten (perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten) ympäristökorvausten (jäljempänä (maatalouden) ympäristökorvaus) maksajavirastona. ELY-keskusten E-vastualueet vastaavat hakemuskohteiden katselmoinneista, sopimusten teosta ja valvonnosta. E-vastualueet tekevät yhteistyötä Y-vastualueiden (ympäristö ja luonnonvarat -vastualueet) kanssa perinnebiotooppien luontoarvoihin liittyvissä kysymyksissä. Vuosikatsausraportin laadintavaiheessa ei vielä ollut lopullisia vuoden 2024 sopimustietoja saatavilla, sillä haettujen sopimuskohteiden katselmukset ja tallennukset tietojärjestelmään ovat kesken; kohteet katselmoidaan kahden vuoden aikana, joten esimerkiksi 2024 haun kohteita voidaan katselmoida vielä vuonna 2026. Huhtikuussa 2025 sopimuspinta-ala on 23 532 hehtaaria ja ympäristökorvauksia on maksettu 12,372 miljoonaa euroa. Vuosittain maksetut ympäristökorvaukset ja sopimuspinta-alat ovat taulukossa 7.

Taulukko 7. Vuosittainen sopimuspinta-ala ja maksetut maatalouden ympäristötuen korvaukset perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoitoon

Vuosi	Sopimuspinta-ala (ha)	Maksetut korvaukset milj. €
2019	33 120	16,632
2020	32 344	16,267
2021	32 907	16,704
2022	32 463	16,298
2023	23 532*	12,387
2024	23 569*	12,372

* Maksettu pinta-ala huhtikuun 2025 tilanteen mukaisesti, pinta-ala voi muuttua katselmointien ja muiden sopimuksiin liittyvien muutosten vuoksi.

5 Helmi-ohjelman toteutus

5.1 Tulosraportointi, tietojärjestelmät ja Helmi-kohteiden paikkatietoaineisto

Helmi-ohjelman luonnonhoidon ja kunnostuksen toimenpiteet tallennetaan toteuttajaorganisaatioiden omiin tietojärjestelmiin, joista tiedot kootaan kahdesti vuodessa. Toimintavuoden aikana edistymistä seurataan väliraportoinnilla (tulokset 1.1.–30.6.), jolloin kootaan toimenpiteiden numeeriset välitulokset. Varsinainen laajempi vuosiraportointi ja määrärahatarkastelut tehdään raportoitavan vuoden tulosten selvittyä. Tulosten kokoamisesta eri organisaatioista ja raportoinnista on vastannut Suomen ympäristökeskuksen Helmi- ja METSO-ohjelmien tukihanke (HelMET). Tulokset julkaistaan ympäristöministeriön [verkkosivuilla](#).

Helmi-ohjelman ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteiden tulosseuranta on kehitetty vuodesta 2021 alkaen. Helmi-ohjelmalla ei ole omaa seurantatietojärjestelmää, vaan ohjelman tulosten seuranta perustuu kunkin organisaation omiin tietojärjestelmiinsä tallentamiin ja niistä koostettuihin toteutustietoihin. Helmi-ohjelmalle määritellyt tavoitteet eivät kaikilta osin vastaa käytössä olevien tietojärjestelmien sisältöä, mikä hankaloittaa ohjelman seuranta- ja raportointia etenkin ympäristöhallinnossa. Osa toimenpiteistä on myös organisaatioiden yhteisesti toteuttamia, mikä aiheuttaa haasteita raportointiin (esimerkkinä vesienpalautus suojelusoille). Perinnebiotooppien hoidon osalta maatalouden ympäristökorvauksin hoidetut lopulliset pinta-alat ja kustannukset saadaan kaksi vuotta jäljessä tukihakemusten kahden vuoden katselmointiajan vuoksi.

5.1.1 Helmi- ja METSO-ohjelmien seurannan raportointi

Vuosina 2021–2025 Helmi-ohjelmassa toteutetaan METSO-ohjelmaa täydentäviä metsien ennallistamisen ja luonnonhoidon toimenpiteitä, joihin nykyisessä METSO-ohjelmassa ei ole osoitettu tavoitteita eikä rahoitusta. Helmi-ohjelman metsäteeman toimenpiteitä seurataan kuitenkin myös METSON seurantatyöryhmässä. METSO-ohjelman tulokset julkaistaan vuosittaisissa [METSO-ohjelman tilannekatsauksissa](#).

Helmi-ohjelman ja METSO-ohjelman tulosten raportoinneissa on päällekkäisyyttä ennallistamisen ja luonnonhoidon pinta-aloissa, mikä johtuu siitä, että METSO-ohjelman vuosittaisessa tilannekatsauksessa esitetään kaikki valtionhallinnon eri rahoituksilla tehdyt puustoihin elinympäristöihin kohdistuvat ennallistamisen ja luonnonhoidon toimet METSO-ohjelman toiminta-alueella, mukaan lukien Helmi-ohjelman toimenpiteiden tulokset. Helmi-ohjelman raportoinnissa otetaan kuitenkin huomioon vain Helmi-ohjelman valtioneuvoston periaatepäätöksessä asetettuja tavoitteita toteuttavat toimenpiteet, jotka on rahoitettu joko Helmi-ohjelman määrärahoilla tai Metsähallitus Metsätalous Oy:n liiketoiminnan tuloilla. Metsähallituksen monikäyttömetsien osalta ennallistamis- ja luonnonhoitotarpeesta tehtiin selvitys vuonna 2019, ja selvityksen pohjalta Metsähallituksen vuosia 2020–2024 koskeissa omistajapoliittisissa linjauksissa päätettiin ”toteuttaa metsähallituslain mukaisena yleisenä yhteiskunnallisena velvoitteena aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelma monikäyttömetsissä”. Nämä toimet eivät sisälly nykyiseen METSO-ohjelmaan, jolloin ne ovat vuosina 2021–2025 osa Helmi-ohjelman toteutusta.

5.1.2 Ympäristöhallinto

Ympäristöhallinnossa on käytössä Uljas-tietojärjestelmäkokonaisuus, jonka ylläpidosta vastaa Metsähallitus Luontopalvelut. Tietojärjestelmän Suojelualueiden kuviotietojärjestelmäosiossa (SAKTI) suunnitellaan sekä sinne tallennetaan ELY-keskusten ja Metsähallitus Luontopalvelujen hoito- ja kunnostustoimet. Myös Kunta- ja Järjestö-Helmin rahoituksella tehdyt hoito- ja kunnostustoimet tallennetaan SAKTIin. Järjestelmään tallennetaan myös luontotyyppien inventointi- ja seurantatieto. Kertyvää lajitietoa tallennetaan Uljaksen LajiGIS- järjestelmäosioon, poikkeuksena lintuvesien linnustoseurannat, joiden tulokset tallennetaan Luonnontieteellisen keskusmuseon (LUOMUS) ylläpitämään Laji.fi-järjestelmään.

Helmissä toteutetut soidensuojelukohteet tallennetaan Uljas-järjestelmän Suojelualuetietojärjestelmään (SATJ).

Helmi-ohjelman luonnonhoidon ja ennallistamisen toimenpiteiden tulosten raportoinnin tukena ovat Metsähallitus Luontopalvelujen Luontopalveluille ja ELY-keskuksille kehittämät automaattiset Power BI -raportointijärjestelmät, jotka keräävät ajantasaisesti Helmi-ohjelman edistymisen SAKTI-tietojärjestelmästä. Tallennusviiveiden takia tiedot eivät kuitenkaan ole täysin ajantasaisia. Erityisesti ELY-keskusten tallennuksissa on ohjelman alkuvaiheissa ollut viiveitä, minkä takia ELY-keskusten Helmi-ohjelman tavoitteiden toteutusraportteja ei hyödynnetty Helmi-ohjelman vuosiraportoinnissa vuosina 2020–2023. 2024 on ensimmäinen vuosi, jolloin raportoinnissa on myös ELY-keskusten osalta käytetty Power BI -raportteja. Epävarmuutta ohjelman tulosseurantaan on aiheuttanut myös se, että SAKTI-kuviotietojärjestelmän käyttöliittymä on kohtalaisen haastava omaksua, eikä sitä ole suunniteltu ohjelmien tai hankkeiden etenemisen ja tulosten seurantaan, vaan ennemmin operatiivisen toiminnan työvälineeksi. SAKTIin tallennusohjeistusta on ohjelman aikana kehitetty vastaamaan paremmin myös Helmin raportoinnin tarpeisiin, mutta työ ei vielä ole kaikilta osin valmis. Tallennuksia ja Power BI -raportteihin tulokset hakevia SQL-kyselyjä on päivitetty jälkikäteen, minkä takia myös aikaisempien vuosien raportoituja tuloksia on korjattu. Lähinnä kyse on ollut samoilla kohteilla toistuvien toimenpiteiden poistamisesta Helmin tavoitteiden edistymistä kuvaavista luvuista vuosilta 2020–2023.

SAKTI-järjestelmästä saatavat kappalemäärätiedot eivät ole täysin yhteensopivia Helmin periaatepäätöksessä määriteltyjen kappale tavoitteiden kanssa. SAKTI-järjestelmästä saadaan nk. työkohteiden määrä. Työkohteet koostuu yhdestä tai useammasta siihen liitetystä toimenpidekohteesta, eikä työkohteella ole omaa geometriaa. Työkohteita voi olla samalla alueella tai toimenpidekuviolla useita ja myös päällekkäisiä. Työkohteet on tarkoitettu ensisijaisesti käytännön urakoitsijatoiminnan suunnitteluun, ei kunnostettujen alueiden määrän seurantaan. Työkohteiden määrä kuvaa kuitenkin jossain määrin kohteen kunnostukseen tarvittavaa työmäärää. Ohjelman (kappale)tavoitteiden toteuman luotettava selvittäminen edellyttää erillisiä paikkatietoanalyysyjä.

Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeissa tehdyt toimenpiteet tallennetaan keskitetysti SAKTI-järjestelmään Uudenmaan ELY-keskuksessa hankkeiden päättymisen jälkeen, eikä niitä ei ole vielä voitu laskea mukaan Helmi-ohjelman periaatepäätöksen ennallistamista, hoitoa ja kunnostusta koskevien toimenpiteiden tuloksiin. Hankkeiden tulokset toimenpiteittäin saadaan käytännössä 2–3 vuoden viiveellä. Hankkeiden tuloksista on tarkoitus laatia erillinen yhteenveto, kun hankkeiden toimenpiteet on tallennettu.

Lintuvesien toimenpiteiden raportointi eroaa muista teemoista: periaatepäätöksen mukaisena tuloslukuna seurataan valmiiksi kunnostettujen SPA-alueiden määrää, ei vuosittaisia toimenpidehehtareja tai työkohteiden kappalemääriä, kuten muissa toimenpiteissä. Yksittäisen kohteen kunnostus voi sisältää useana vuonna tehtäviä erilaisia toimenpiteitä. Vuosittaisia toimintatietoja kootaan kuitenkin teeman omaa seuranta ja ohjausta varten. Lintuvesikohteiden kunnostetut ja hoidetut

perinnebiotooppikohteet ovat mukana perinnebiotooppeja koskevissa tuloslukuissa, samoin kuin perinnebiotooppeina hoidetut ja kunnostetut rantaluontokohteet.

5.1.3 Maa- ja metsätaloushallinto

Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla organisaatioilla on omat tietojärjestelmänsä, joihin Helmi-toimenpiteet on tallennettu. Metsähallitus Metsätalous Oy tallentaa toimenpiteet Uljas-järjestelmäkokonaisuuden SILVIA-osioon. Suomen metsäkeskuksen suunnittelemat luonnonhoitohankkeet tallennetaan LUOTO-järjestelmään ja kemera-rahoitteisten luonnonhoitohankkeiden toteutustiedot tallennetaan Kanto-Riihi-tietojärjestelmään. Uuden metka-tuen hankkeiden toteutustiedot tallennetaan uuteen SAMPO-järjestelmään. Luonnonhoidon valmistuneet kohteet on julkaistu Metsäkeskuksen avoimissa paikkatietoaineistoissa.

Suomen riistakeskuksen Helmi-vieraspetohankkeen tiedot (saaliit, pyyntilaitteiden sijainti ja pyyntialueet) tallennetaan riistakeskuksen ylläpitämään Oma Riista -palveluun. Pyyntialueet tallennetaan myös Metsähallituksen Uljas-tietojärjestelmään. Alueista on julkaistu kartta-aineisto Suomen riistakeskuksen ylläpitämällä verkkosivuilla: [Helmi-vieraspetohanke – Vieraspeto.fi](https://helmi-vieraspetohanke.fi).

Levähdysalueverkostoja koskevat tiedot tallennetaan Suomen metsästäjäliiton tietojärjestelmään (Google Drive). Levähdysalueista on julkaistu kartta-aineisto Suomen metsästäjäliiton verkkosivuilla [SOTKA levähdysalueverkosto -hanke](https://sotka.fi).

SOTKA-Kosteikot-hankkeen valmistuneiden kohteiden paikkatietoaineisto on julkaistu Suomen riistakeskuksen kosteikko.fi-verkkosivuilla [Valmiit kosteikot - Suomen riistakeskuksen SOTKA-kosteikot](https://valmiit.kosteikot.fi).

Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoidon ympäristösopimuskohteet tallennetaan ELY-keskusten maaseutuyksiköissä Ruokaviraston VIPU-järjestelmään. Lisäksi suojelualueilla olevia tukikohteita tallennetaan Metsähallituksen Uljas-SAKTI-kuviotietojärjestelmään. Toistaiseksi suojelukohteille sijoituvien ympäristösopimuskohteita ei ole tallennettu systemaattisesti muutoin kuin valtion suojelualueiden osalta, joista Metsähallitus Luontopalvelut on tallentanut tiedot.

5.1.4 Helmi-ohjelman kohteiden paikkatietoaineisto

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus ovat koonneet Helmi-ohjelman toteutuneista toimenpidekohteista paikkatietoaineiston osaksi Suomen ympäristökeskuksen aineistoja.

Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus ovat koonneet paikkatietoaineiston Helmi-ohjelman toteutuneista kohteista. Aineisto kokoaa yhteen eri toimijoiden Helmi-elinympäristöohjelmassa toteutuneet ennallistamis-, luonnonhoito-, kunnostus- ja suojelukohteet, niin valtion kuin yksityisessä omistuksessa olevilla alueilla. Aineistoa ovat toimittaneet Metsähallitus, Suomen metsäkeskus, Suomen riistakeskus, Suomen metsästäjäliitto ry ja BirdLife Suomi ry.

Paikkatietoaineisto on yhdistetty seuraavista lähteistä kootuista aineistoista:

- Metsähallituksen Suojelualue-tietojärjestelmästä (SATJ) Helmi-ohjelmassa toteutetut yksityiset luonnonsuojelualueet (Helmi-ohjelmassa suojellut suot)
- Metsähallituksen Suojelualueiden kuviotietojärjestelmästä (SAKTI) soiden ennallistamiskohteet (ml. vesien palautukset), lintuvesikunnostuskohteet ja vieraspetopyyntikohteet, perinnebiotooppien kunnostuskohteet ja hoitokohteet, metsien ennallistamis- ja luonnonhoitokohteet sekä pienvesien ja rantaluonnon ennallistamis- ja kunnostuskohteet

- Metsähallitus Metsätalous Oy:n kohteet (metsäluonnon monimuotoisuustoimet ja soiden ennallistaminen valtion monikäyttömetsissä)
- Suomen riistakeskuksen, Suomen Metsästäjäliitto ry:n ja BirdLife Suomi ry:n tiedot lintukosteikoista
- Suomen metsäkeskuksen, Metsähallitus Eräpalveluiden ja Kunta- ja Järjestö-Helmi-kohteet sekä osa Riistakeskuksen kohteista (vieraspetopyyntikohteet) sisältyvät SAKTI-aineistoon, kun taas ELY-keskusten toteuttamat kohteet ovat SATJ- ja SAKTI-aineistossa.

Aineisto päivitetään jatkossa vuosittain. Aineistoa ei toistaiseksi ole saatavilla avoimista karttapalveluista henkilötietosuojaan liittyvistä syistä. Aineisto voidaan kuitenkin luovuttaa luonnonsuojelulain 120 §:ssä säädetyn mukaisesti luonnonsuojeluhallinnon toimijoille, Suomen metsäkeskukselle, aluehallintovirastoille, kunnille, maakunnille, Suomen riistakeskukselle ja Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

5.2 Helmi-ohjelman toimenpiteiden tulokset

Liitteessä 2 on yhteenveto Helmi-ohjelman toimenpiteiden tuloksista vuosilta 2020–2024. Ohjelman toimenpiteet, tavoitteet ja tulokset on koottu taulukkoon [liitteessä 2](#).

5.2.1 Soiden suojelu ja ennallistaminen

Suojellaan soita maanomistajien kanssa vapaaehtoisesti neuvotellen

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Helmi-ohjelmassa on tavoitteena suojella vähintään 60 000 hehtaaria soita. Soidensuojelun toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut. Suojelusta neuvotellaan maanomistajien kanssa ja suojelu perustuu vapaaehtoisuuteen. Yksityisten maanomistajien lisäksi myös kuntien ja seurakuntien omistamien kohteiden suojelusta voidaan neuvotella ja kohteista perustaa suojelualueita. Tavoitteena on saada edistettyä soiden suojelua hydrologisesti ja ekologisesti ehyinä kokonaisuuksina, jotka mahdollistavat tarvittaessa myös kohteen ennallistamisen.

Soidensuojelun toteutuksessa pääpaino on periaatepäätöksen mukaisesti soiden suojelun täydennysehdotuksen (SSTE) kohteissa sekä hyväksytyjen maakuntakaavojen ja muiden valtakunnallisesti ja alueellisesti merkittävien soiden suojelussa. Maanomistajien kanssa voidaan neuvotella myös suojelualueita ympäröivien reuna-alueiden suojelusta. Edellä mainittujen kohteiden lisäksi suojellaan muita luontoarvoiltaan merkittäviä ja suojelualueverkostoa hyvin täydentäviä kohteita Helmi-ohjelman periaatepäätöksen liitteenä olevan valintakriteeristön mukaan. Kriteerien avulla voidaan tunnistaa Helmi-ohjelmaan soveltuvia, monimuotoisuudelle arvokkaita suokohteita.

Soiden suojelua toteutettiin vuonna 2024 yhteensä 4 672 hehtaaria (kuva 1). Kaikkiaan soita on suojeltu vuosina 2020–2024 yhteensä 27 770 hehtaaria.

Ennallistetaan soita valtion ja yksityisillä suojelualueilla

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Soiden ennallistamista toteutettiin vuonna 2024 yhteensä 1 271 hehtaaria. Valtion ja yksityisillä suojelualueilla on tehty soiden ennallistamista vuosina 2020–2024 kaikkiaan 12 722 hehtaaria. Tavoitteena on ennallistaa soita suojelualueilla 30 000 hehtaaria.

Suojelualueiden ennallistamisesta on vastannut pääosin Metsähallitus Luontopalvelut, minkä lisäksi myös ELY-keskukset ovat ennallistaneet muutamia kohteita (kuva 1).

Ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella

Vastuutahot ovat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Helmi-ohjelmassa on tavoitteena ennallistaa soita suojelualueiden ulkopuolella 20 000 hehtaaria. Suojelualueiden ulkopuolisia soita ennallistettiin 68 hehtaaria vuonna 2024 (kuva 1); ennallistamisesta vastasivat ELY-keskukset. Kaikkiaan vuosina 2020–2024 suojelualueiden ulkopuolella on ennallistettu soita 155 hehtaaria.

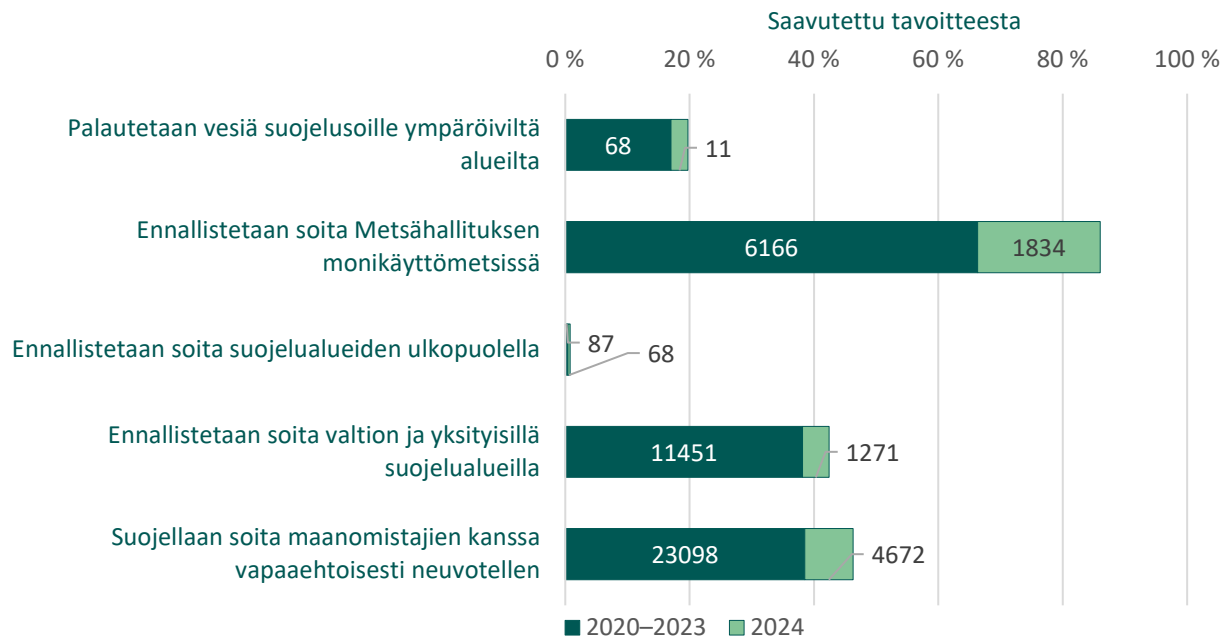
Ennallistetaan soita Metsähallituksen monikäyttömetsissä

Vastuutaho on maa- ja metsätalousministeriö. Vuonna 2024 Metsähallitus Metsätalous Oy ennallisti soita valtion monikäyttömetsissä 1 834 hehtaaria (kuva 1). Kaikkiaan valtion monikäyttömetsissä soiden ennallistamista on tehty vuosina 2020–2024 yhteensä 8 000 hehtaaria, mikä on 86 % tavoitteesta (9 300 ha).

Palautetaan vesiä suojelusoille ympäröiviltä alueilta

Vesien palautus suojelusoille on maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön yhteinen toimenpide. Ympäristöministeriön osuus 400 vesienpalautuskohteen tavoitteesta on 300 kpl ja maa- ja metsätalousministeriön 100 kpl.

Vuonna 2024 toimenpidettä toteutettiin 11 kohteella (kuva 1). Vesien palautusta suojelualueiden soille on tehty vuosina 2020–2024 kaikkiaan 79 kohteella. Suurin osa toimenpiteistä on tehty yhteishankkeina eri toimijoiden kesken (Metsähallitus Metsätalous Oy, Metsähallitus Luontopalvelut, Suomen metsäkeskus ja yksityiset maanomistajat).

Kuva 1. Soiden suojelun ja ennallistamisen eteneminen vuosina 2020–2024.

Ennallistettu lettosuo Kuhmossa. Suoalueen vesitalous on palautettu luontaisen kaltaiseksi täyttämällä ojat. Kuva: Teppo Helo.

5.2.2 Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostus ja hoito

Kunnostetaan SPA-alueita ja muita suojelualueverkoston arvokkaita lintuvesikohteita

Vastuutahot ovat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Lintuvesien hoito- ja kunnostustoimia ovat esimerkiksi ranta- ja vesialueiden niitto, raivaus, ruoppaus, vedenpinnan nosto, pesimäsaarten rakentaminen ja hoitokalastus. Toimenpiteitä tehdään SPA-alueilla ja muilla arvokkailla lintuvesillä. SPA-alueet ovat lintudirektiivin mukaisia erityisiä suojelualueita, ja ne ovat osa Natura 2000 -verkostoa.

Yksittäisellä kohteella toimet jaksottuvat yleensä useammalle vuodelle. Etenkin ruoppaus- ja vedenpinnan nostohankkeiden toteuttaminen on tarvittavan aluehallintoviraston vesitalousluvan vuoksi hidas: suunnittelusta hankkeen toteuttamiseen menee yleensä useampi vuosi.

Tulosluku kertoo valmiiksi kunnostettujen lintuvesikohteiden määrän. Vuonna 2024 kunnostus saatiin valmiiksi viidellä SPA-kohteella (kuva 2). Vuosina 2020–2024 kunnostukset on saatu valmiiksi yhteensä 63 arvokkaalla kohteella. Toimenpiteitä toteuttavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Huolehditaan toimenpiteessä 7 kunnostettujen kohteiden hoidosta kunnostuksen jälkeen ja uusitaan tarvittavilta osin kunnostustoimenpiteet Helmi-kauden aikana

Toimenpide 7 on edellä kuvattu SPA- ja muiden arvokkaiden lintuvesikohteiden kunnostustoimenpide. Vastuutahot ovat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö. Vuonna 2024 arvokkaiden lintuvesialueiden jatkuva hoito järjestettiin 20 kohteelle joko maatalouden ympäristösopimuksin tai Helmi-ohjelman rahoituksella. Jatkuva hoito on järjestetty vuosina 2020–2024 kaikkiaan 80 lintuvesikohteelle, ja tavoite on 200 kohdetta (kuva 2). Toimenpiteestä vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja

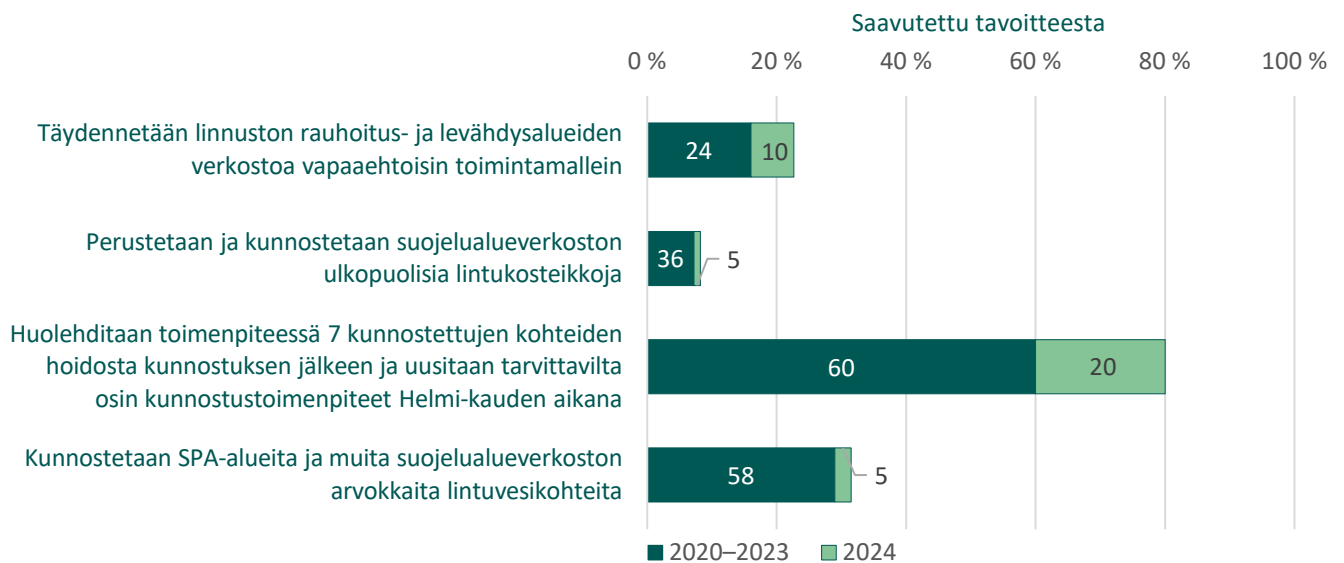
Vastuutaho on maa- ja metsätalousministeriö. Kosteikkojen perustamisesta ja kunnostamisesta on vastannut Suomen riistakeskuksen SOTKA-kosteikot -hanke, joka on osa laajempaa SOTKA – sorsalintujen tilan kohentaminen -hankekokonaisuutta. SOTKA-kosteikot-hankkeessa on kunnostettu kosteikkoja vesilintujen poikasille sopiviksi elinympäristöiksi ja samalla on pyritty myös vesiensuojeluhyötyyn. Lisäksi Suomen metsäkeskus on suunnitellut ja asettanut hankehakuun monitavoitteisia vesiensuojelukosteikkoja.

Vuonna 2024 valmistui kaikkiaan viisi suojelualueverkoston ulkopuolista lintukosteikkoa tai niiden kunnostusta, kaikki Suomen metsäkeskuksen hankkeita. Vuonna 2024 Riistakeskus on suunnitellut kohteita ja tehnyt kunnostustöitä useilla alueilla, jotka valmistuvat alkuvuonna 2025. Pienimuotoisempaa kunnostustoimena on vuonna 2024 tehty viisi pesimälauttakohdetta, joita ei lasketa Helmi-ohjelman tulokseen. Suomen Riistakeskus on toteuttanut suojelualueiden ulkopuolisia lintukosteikkoja vuosina 2020–2024 kaikkiaan yhteensä 41 kappaletta (kuva 2).

Täydennetään linnuston rauhoitus- ja levähdysalueiden verkostoa vapaaehtoisin toimintamallein

Vastuutahot ovat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Lintujen syysmuuton aikaisia levähdysalueita ovat toteuttaneet Suomen Metsästäjäliitto ja BirdLife Finland SOTKA-levähdysalueverkostohankkeessa. Levähdysalueverkosto tarjoaa linnuille laadukkaita ja häiriöttömiä syysaikaisia elinympäristöjä muuttoon valmistautumista varten.

Vuonna 2024 uusia levähdysalueita sovittiin 10 kappaletta (kuva 2). Levähdysalueita on perustettu vuosina 2020–2024 yhteensä 34 kappaletta.

Kuva 2. Lintuvesien ja -kosteikkojen kunnostamisen ja hoidon eteneminen vuosina 2020–2024.

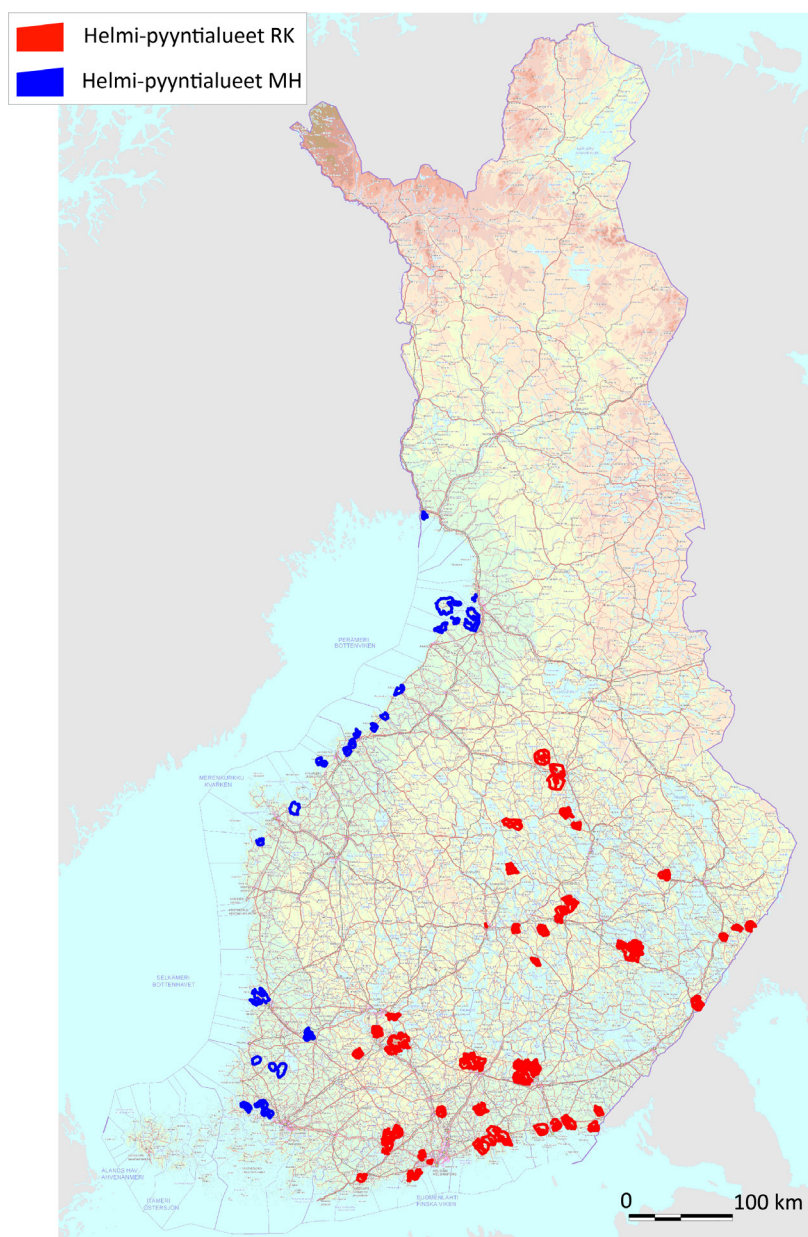

SOTKA-levähdysalue Koroslampi Pohjois-Savon Tervossa tarjoaa vesilinnuille suojaisan levähdysalueen. Kuva: Heikki Helle.

Käynnistetään vieraspetojen tehopyynti osalla toimenpiteessä 7 kunnostetuista kohteista

Toimenpide 7 viittaa edelliseen SPA- ja muiden arvokkaiden lintuvesikohteiden kunnostukseen. Vastuutahot ovat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Toimenpidettä toteuttaa Helmi-vieraspetohanke, joka käynnistyi vuonna 2021. Hanketta on toteutettu ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteisrahoituksella. Maa- ja metsätalousministeriön rahoituksen osalta hanke on osa SOTKA-hankekokonaisuutta. Ympäristöministeriö puolestaan rahoittaa hankkeen pyyntilaittekustannukset ja vieraspetoryhmien korvaukset. Hankkeen käytännön toteutuksesta ovat vastanneet Suomen riistakeskus ja Metsähallitus Eräpalvelut.

Vuonna 2024 vieraspetopyynti oli käynnissä 69 kohteella (kuva 3). Suomen riistakeskuksen 42 kohdetta sijaitsevat Manner-Suomessa ja etelärannikolla ja Metsähallitus Eräpalveluiden 30 kohdetta län-

Kuva 3. Vieraspetojen tehopyyntikohteet vuosina 2021–2024. Punaisella on merkitty Riistakeskuksen pyyntikohteet, sinisellä Metsähallitus Erän pyyntikohteet. Kuva: Mikko Toivola, Suomen riistakeskus.

5.2.3 Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito

Nostetaan hoidossa olevien perinnebiotooppien alaa (jatkuva hoito)

Vastuutahot ovat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Helmi-ohjelman tavoitteena on nostaa hoidossa olevien perinnebiotooppien ala 52 000 hehtaariin. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä (2021) Helmi-ohjelman lähtötilanteeksi on laskettu hoitotilanne vuonna 2019, 34 000 hehtaaria. Toimenpiteen kokonaistulokseen lasketaan mukaan maatalouden ympäristösopimuksista maksettavalla ympäristökorvauksella, luonnonsuojelulain mukaisella tuella sekä ne vapaaehtoistyöllä tai muulla rahoituksella hoidetut perinnebiotoopit, joiden tiedot on tallennettu ympäristöhallinnon SAKTI-järjestelmään.

Hoitotoimia ovat niitto ja laidunnus. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ympäristökorvausten saajat, ELY-keskusten E- ja Y-vastualueet sekä Metsähallitus Luontopalvelut. Ympäristöhallinnon toimet ovat pienialaisia ja kohdistuvat pääosin suojelualueille.

Perinnebiotooppien jatkuvan hoidon tulosten koonti ja laskentatavan muutokset

Maatalouden ympäristösopimusten tulosseuranta

Perinnebiotooppien hoitotuloksen laskentatapaa muutettiin vuonna 2023 aiempiin vuosien 2020–2022 (ympäristöministeriön Helmi-verkkosivuilta löytyviin) vuosikatsauksiin verrattuna. Helmi-ohjelman alkuvuosina ei ollut käytettävissä tietojärjestelmätietoja maatalouden ympäristösopimusten pinta-aloista, ja tulosluku arvioitiin karkeasti lisäämällä ympäristöhallinnon toimenpiteet valtioneuvoston periaatepäätöksessä esitettyyn vuonna 2019 tiedossa olleeseen hoitokohteiden pinta-alaan (34 000 hehtaaria, josta maatalouden ympäristötuen osuus 33 120 hehtaaria). Olettamuksena tulosseurannassa siten oli, että maatalouden ympäristötuelle hoidettu pinta-ala olisi säilynyt vakiona. Tosiasiallisesti kuitenkin ympäristösopimusten määrä ja pinta-ala ovat vaihdelleet vuosittain.

Maatalouden ympäristösopimusten virallisina tuloslukuina on käytetty vuodesta 2023 alkaen Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman täytäntöönpanoraportin tietoja. Korjatut vuosien 2019–2022 tulokset ovat nyt täytäntöönpanoraportin 2014–2020 mukaiset (EU:n seurantakomitean 7.6.2023 hyväksymä kertomus). Vuosien 2023 ja 2024 hoitopinta-alat ovat kuitenkin vielä hieman epätarkkoja, koska virallista täytäntöönpanoraporttia ei ollut vielä vuosikatsauksen valmistuessa julkaistu (ks. alla perinnebiotooppien hoidon tuloksista kertovassa kappaleessa tarkemmin).

ELY-keskusten ja Metsähallitus Luontopalvelujen tulosseuranta

ELY-keskusten toteuttamien kohteiden osalta on aiemmissa vuosien 2020–2022 ympäristöministeriön Helmi-sivuilla olevissa tulosraporteissa esitetty edellä kuvatun laskentatavan mukaisesti vain vuosittaiset uudet luonnonsuojelulain tuen hoitokohteet, ja tuloksista ovat puuttuneet luonnonsuojelulain tuella tai muulla rahoituksella hoidossa olleet toistuvan hoidon kohteet. Lisäksi voi olla pieni määrä kohteita, joiden jatkuva hoito on aloitettu ennen vuotta 2020 ja jotka eivät raportoidu SAKTI-järjestelmän raportteihin, eikä niistä ole erikseen koottu tulostietoja. Määrä on kuitenkin vähäinen.

Metsähallitus Luontopalvelujen osalta on aiemmissa vuosien 2020–2022 vuosikatsauksissa ilmoitettu perinnebiotooppien hoidon tuloksiin laskettu mukaan valtion mailla sijaitsevat maatalouden ympäristötuen kohteet, toistuvien omarahoitteisten hoitojen lisäksi. Tämä johtuu siitä, että Metsähallituksen ajantasaista tulosta seuraavassa tilannekuvajärjestelmässä ei tuolloin otettu vielä huomioon Helmi-ohjelman seurantatapaa. Vuosien 2020–2022 vuosikatsauksissa on siten ollut tältä osin päällekkäisyyttä maatalouden ympäristötukien tuloksen kanssa. Vuonna 2023 perinnebiotooppien jatkuvan hoidon kokonaistuloksessa ei enää otettu huomioon Luontopalvelujen tulosta, joten myöskään mahdollisia omarahoitteisia hoitokohteita ei laskettu mukaan tulokseen, määrä on kuitenkin ollut todennäköisesti vähäinen. Vuonna 2024 omarahoitteisia hoitoja on tehty 22 hehtaaria, mikä on nyt laskettu mukaan 2024 kokonaistulokseen.

Ympäristöhallinnon perinnebiotooppien jatkuvan hoidon tulosluvuissa on edelleen pientä epävarmuutta tietojärjestelmätallennusten viiveiden ja SAKTI-tietojärjestelmän tallennusten vaihtelun vuoksi. Tallennusohjeistusta ja raportointia pyritään edelleen tarkentamaan.

Perinnebiotooppien hoidon tulokset 2023 ja 2024

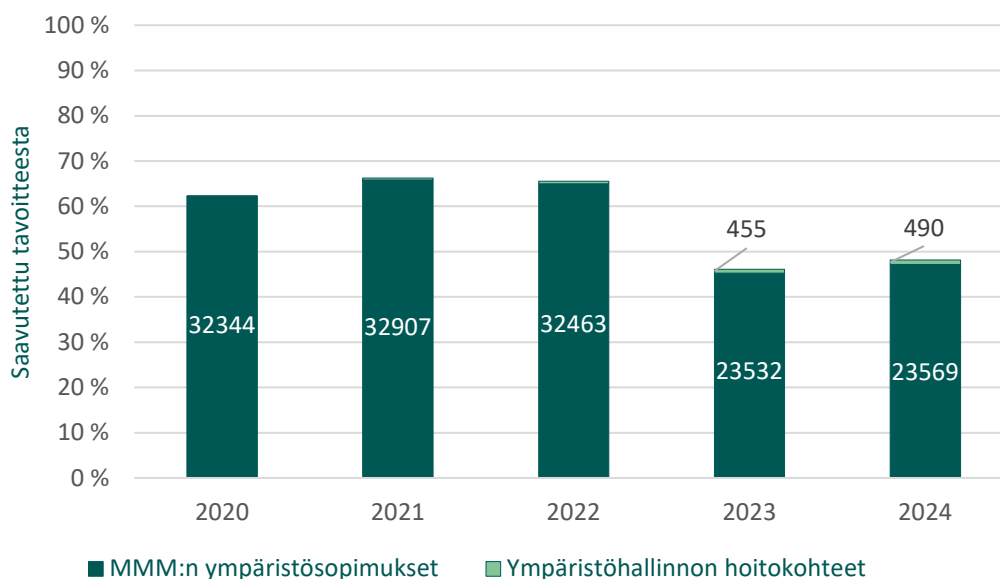
Perinnebiotooppien jatkuvan hoidon tulos vuodelta 2024 on noin 24 100 hehtaaria (lukua pyöristetty epävarmuustekijöiden vuoksi, ks. alla).

ELY-keskusten myöntämällä luonnonsuojelulain tuella, muulla rahoituksella ja Metsähallitus Luontopalvelujen omana työnä tehtiin Helmi-ohjelman aikana aloitettuja jatkuvia hoitotoimia vuonna 2024 yhteensä 490 hehtaarin alalla (kuva 4). Hoitoalasta on luonnonsuojelulain tuella toteutettujen hoitojen osuus 358 hehtaaria, muulla rahoituksella hoidettuja 110 hehtaaria ja Metsähallitus Luontopalvelujen osuus 22 hehtaaria. Tämän lisäksi ELY-keskukset ovat tehneet pienessä määrin hoitoa kohteilla, joiden hoito on aloitettu jo ennen Helmi-ohjelmaa, mitä ei ole laskettu tuloksiin; määrä on kuitenkin vähäinen.

Maatalouden ympäristösopimusten ympäristökorvauksin hoidettujen perinnebiotooppien vuosien 2023 ja 2024 virallisia tuloksia ei ole ollut raportin kirjoitushetkellä vielä saatavilla. Ruokavirastosta 4.4.2025 saadun tiedon mukaan 2023 on myönnetty korvausta 23 532 hehtaarille ja vuonna 2024 23 569 hehtaarille. Edellisiin vuosiin vertailukelpoiset tulokset vuosien 2023 ja 2024 hoidetuista ympäristösopimuskohteista saadaan, kun Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelman täytäntöönpanoraportit on hyväksytty EU:n komissiossa ja julkaistaan (raporteissa tuloksina esitetään vuotuinen hoitotilanne 31.12.).

Käytännössä ympäristösopimusten pinta-ala vaihtelee jatkuvasti jossain määrin mm. ELY-keskusten katselmuksista aiheutuvien ja muiden sopimusaloissa tapahtuvien muutosten vuoksi. Ympäristösopimuksista mukaan tulokseen on laskettu ylemmän ja alemman korvaustason perinnebiotoopit ja luonnonlaitumet. Luonnonlaitumet sisältävät myös pienen määrän laidunnettuja pellonreunoja ja metsäsaarekkeita.

Maatalouden ympäristösopimusalan kehityksen tuloksista voidaan todeta, että hoidossa olevien ympäristösopimuskohteiden pinta-ala on merkittävästi pienentynyt uudella tukikaudella (taulukko 8). Uuden CAP-kauden alkaessa vuonna 2023 maatalouden ympäristötukia haettiin yhteensä 31 757 hehtaarille, luku sisältää ylemmän ja alemman korvaustason perinnebiotoopit ja luonnonlaitumet. Vuoden 2023 haetusta sopimusalasta on joko hylätty katselmoinneissa tai muista syistä jäänyt ilman tukea noin 8 100 hehtaaria (noin 25 %). Verrattuna edellisen CAP-kauden loppuun vuoteen 2022 (32 463 ha), on tukialueiden pinta-ala pienentynyt lähes 8 900 hehtaaria (noin 27 %) (tilanne 4.4.2025).

Kuva 4. Hoidossa olevien perinnebiotooppien alan kehitys vuosina 2020–2024. Vuodelta 2023 puuttuu Metsähallitus Luontopalvelujen omaraahoitteisen hoidon tulos.

Taulukko 8. Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoidon maatalouden ympäristösopimusten pinta-alat vuosina 2019–2024

Vuosi	Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoidon sopimusten pinta-ala, ha
2019	33 120
2020	32 344
2021	32 907
2022	32 463
2023	23 532 *
2024	23 569 *

*Luku sopimustilanne 4.4.2025

Parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla

Vastuutahot ovat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut. Tavoitteena on kunnostaa 26 000 hehtaaria. Tulosluvut eivät sisällä Kunta- ja Järjestö-Helmissä tehtyjä perinnebiotooppien kunnostuksia eivätkä maatalouden ympäristötuella tehtyjä kunnostuksia.

Toimenpiteessä parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla kohteita ennen niiden ottamista hoitoon ja tekemällä tarvittaessa täydennyskunnostuksia hoidon jatkuessa. **Ympäristöhallinnon kunnostustoimia** ovat raivaukset ja muut puuston ja kantojen poistot, maanpinnan käsittelyt, poltot ja aitojen rakentaminen. Lisäksi voidaan kunnostaa tiestöä, siltoja ja rumpuja. Tavoitteena on kunnostaa kohteet siten, että jatkuva hoito toteutetaan tämän jälkeen pääosin maatalouden ympäristösopimuksin. Ympäristöministeriö tarkensi kesällä 2024 ohjeistusta ELY-keskuksissa Helmi-ohjelmassa tehtävään

perinnebiotooppien kunnostustyöhön. Ohjeistuksella varmistetaan, että kunnostetut kohteet soveltuisivat myös ympäristösopimuksen piiriin.

Vuonna 2024 perinnebiotooppien kunnostusta tehtiin Metsähallituksessa ja luonnonsuojelulain tuella ELY-keskusten järjestämänä 766 hehtaarilla (kuva 5). Tulokseen lasketaan mukaan sekä peruskunnostetut että täydennyskunnostetut kohteet. Vuosina 2020–2024 perinnebiotooppien kunnostusta on tehty yhteensä 3 829 hehtaarilla. Vuoden 2024 kokonaistulokseen on korjattu Metsähallituksen tietojärjestelmäraportoinnissa vuosina 2020–2022 ollut Helmin seurannan kannalta virheellinen tuloslaskentatapa, jonka vuoksi aiempina vuosina tulokseen laskettiin mukaan myös toistuvat kunnostukset samoilla työkohteilla. Aiemmin ilmoitettu kokonaispinta-ala pieneni tämän vuoksi 408 hehtaaria. Tämän vuoksi kuvassa 5 ei esitetä vuosittaisia tuloksia; niitä ei ole taannehtivasti selvitetty. Perinnebiotooppien kunnostusten tallennusta ja raportointia pyritään vielä tarkentamaan.

Maatalouden ympäristökorvauksin tehtäviä kunnostuksia ovat sopimusalueilla tehtävät kunnostusraivaukset, aidat ja petoaidat. Vuosina 2023 ja 2024 kunnostusraivausten tukea on myönnetty yhteensä 698 hehtaarille ja aitaamis- ja petoaitatukea yhteensä 4 067 hehtaarille. Ympäristötuella tehtäviä kunnostuksia ei ole seurattu eikä toistaiseksi laskettu Helmi-ohjelman tuloksiin.

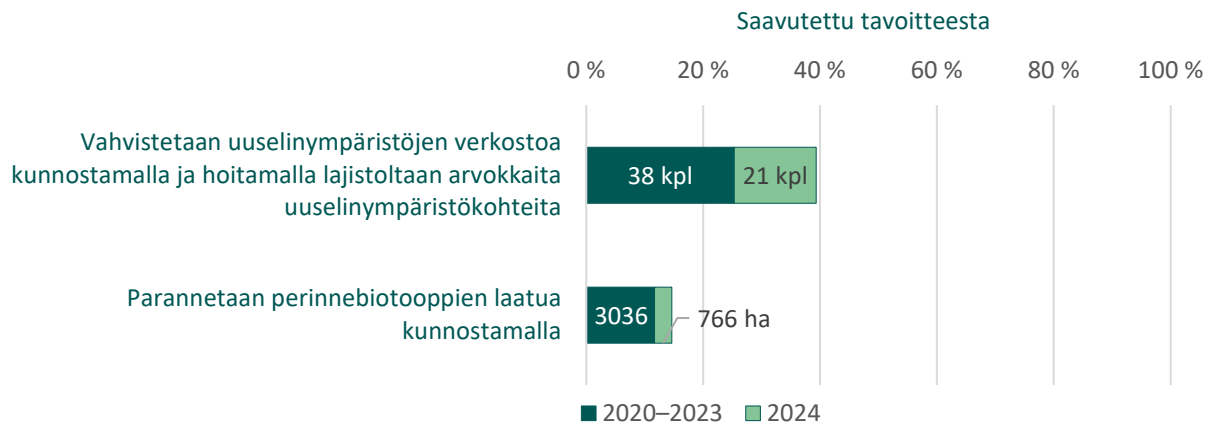
Kokemäenjoen saarikohteilla on kunnostettu umpeenkasvaneita vanhoja laidunsaaria. Saaria on raivattu, niitetty ja laidunnettu lampailla. Kuva: Hanna Hakamäki.

Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeissa

Kunta- ja Järjestö-Helmi-erityisavustushakujen (valtioneuvoston periaatepäätöksen toimenpide 35) vuosina 2020–2024 rahoitettujen hankkeiden tuloksista ei vielä ole tarkkaa tietoa, koska toimenpiteiden kuviotiedot tallennetaan SAKTI-järjestelmään vasta hankkeiden päätyttyä. Luotettavan tiedon saaminen edellyttää myös paikkatietotarkasteluja. Alustavan Uudenmaan ELY-keskuksen hankekoosteen pohjautuvan tarkastelun mukaan Helmi-ohjelman aikana on kunnostettu tai hoidettu noin 145 perinnemaisemakohtetta noin 50 hankkeessa. Lisäksi käynnissä on noin 25 hanketta, joissa tehdään perinnemaisemien kunnostusta tai hoitoa; näistä ei ole vielä saatavilla arviota perinnemaisemakohteiden määrästä.

Vahvistetaan uuselinympäristöjen verkostoa kunnostamalla ja hoitamalla lajistoltaan arvokkaita uuselinympäristökohteita

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Vuonna 2024 hoidettiin 21 uutta kohdetta (kuva 5). Tavoitteena on hoitaa 150 kohdetta. Hoitoja toistetaan tarpeen mukaan vuosittain tai harvemmin. Arvokkaiden uuselinympäristökohteiden hoitoa on tehty vuosina 2020–2024 yhteensä 59 kohteella. Toimenpiteistä vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Kuva 5. Perinnebiotooppien kunnostamisen ja uuselinympäristöjen hoidon eteneminen vuosina 2020–2024.

5.2.4 Metsien suojeleminen, ennallistaminen ja luonnonhoito (tavoitteet vuosille 2021–2025)

Toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä suojelualueiden metsissä

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Suojelualueiden metsien ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä toteuttavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

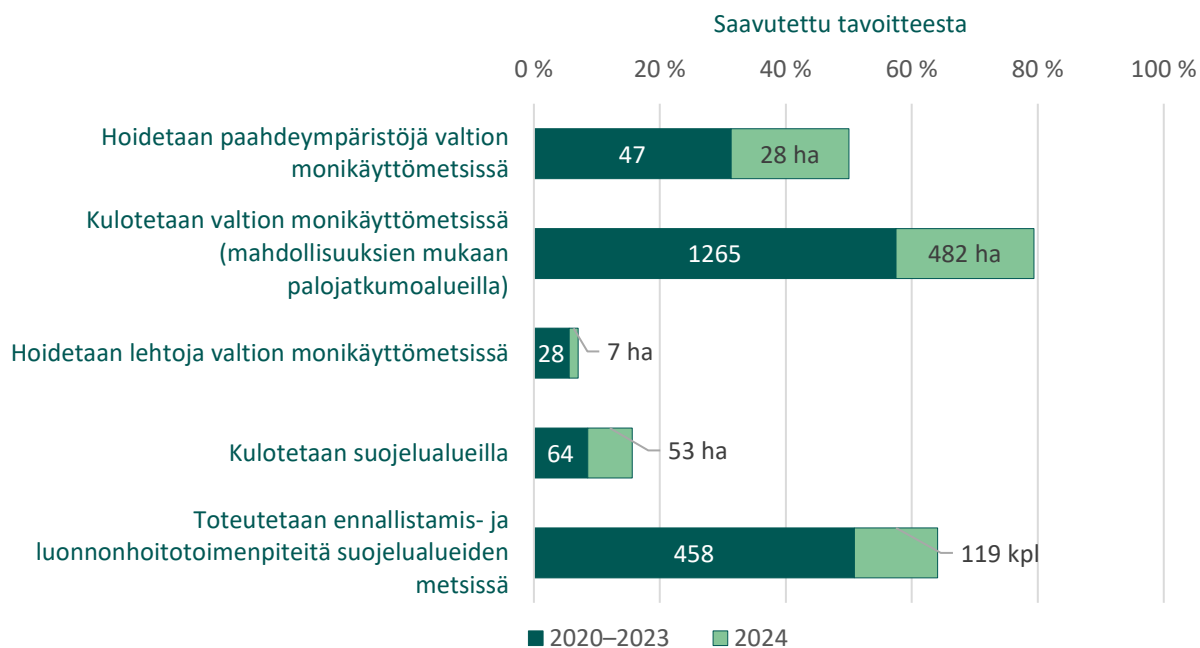
Vuonna 2024 tehtiin ennallistamisen ja luonnonhoidon toimia suojelualueiden metsissä 119 kohteella (kuva 6). Kaikkiaan toimenpiteitä on tehty vuosina 2020–2024 yhteensä 557 kohteella.

Toimenpiteet ovat kohdistuneet laajaan kirjoon elinympäristöjä: kohteina on ollut jalopuumetsiä, metsäisiä dyynejä, lehtoja, puustoisia soita ja paahdeympäristöjä.

Vuonna 2024 tehtiin kulotuksia 53 hehtaarilla (kuva 6). Kulutustoimet ovat ennallistamispolttoja ja karuunnuttamiskulotuksia. Kaikkiaan kulotuksia on tehty vuosina 2020–2024 yhteensä 117 hehtaarilla.

Toteutetaan aktiivisia luonnonhoitotoimia valtion monikäyttömetsissä

Vastuutaho on maa- ja metsätalousministeriö. Metsähallitus Metsätalous Oy tekee valtion monikäyttömetsissä lehtojen hoitoa, kulotuksia ja paahde-elinympäristöjen hoitoa. Vuonna 2024 hoidettiin lehtoja 7 hehtaarilla, tehtiin kulotuksia 482 hehtaarilla ja hoidettiin paahdeympäristöjä 28 hehtaarilla (kuva 6). Yhteensä toimenpiteitä tehtiin 517 hehtaarilla. Kaikkiaan luonnonhoitotoimia on tehty vuosina 2020–2024 yhteensä 1 877 hehtaarilla.

Kuva 6. Metsien suojelun, ennallistamisen ja luonnonhoidon eteneminen vuosina 2020–2024.

Metsien ennallistamispolttoa Leppävirran Kiviniemessä kesäkuussa 2024. Kuva: Aurora Prättälä.

Metsähallitus täydentää maastotarkastusten perusteella vuosina 2021–2022 alue-ekologista verkostoa

Vastuutaho on maa- ja metsätalousministeriö. Toimenpiteessä Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuus arvioidaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Samalla selvitetään myös valtionmaiden metsiensuojelun tehostamistarpeet ja mahdollisuudet mukaan lukien EU:n biodiversiteetti-strategian monimuotoisuustavoitteiden vaatimukset valtion maiden osalta.

Metsähallitus Metsätalous Oy on täydentänyt maastotarkastusten perusteella alue-ekologista verkostoa vuosina 2021–2022. Alue-ekologisen verkoston tarkastelun tuoma lisäys oli kaikkiaan 13 880 hehtaaria.

Luonnonvarakeskus ja Suomen ympäristökeskus ovat tehneet Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuuden arvioinnin, joka valmistui vuonna 2023 . Raportin osana tarkasteltiin myös valtion metsien suojelun tehostamistarpeita ja mahdollisuuksia. Skenaariolaskelmien avulla selvitettiin mahdollisen lisäsuojelun vaikutuksia metsien rakenteeseen ja hakkuumahdollisuuksiin. Raportti: [”Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun arviointi 2023”](#).

Perustetaan tukialueita luonnonsuojelualueiden läheisyyteen siten, että suojellaan kohteet säästöpuuhakkuun jälkeen

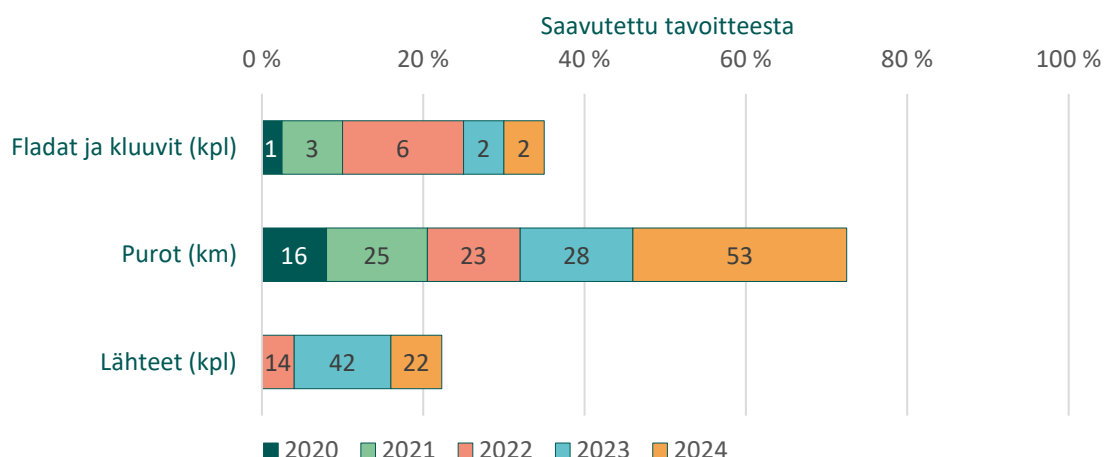
Vastuutaho on ympäristöministeriö. Toimenpiteen kriteerien valmistelu jatkuu vuonna 2025 Suomen ympäristökeskuksessa yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Toimenpiteelle ei ole määrällistä tavoitetta.

5.2.5 Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus ja hoito

Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita luonnonsuojelualueilla

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Toimenpiteessä on inventoitu kohteita, tehty hoitosuunnitelmia ja kunnostettu puroja, lähteitä, fladoja ja kluuveja suojelualueilla. Toimenpiteessä voidaan kunnostaa myös muita monimuotoisuuden kannalta merkittäviä pienvesikohteita.

Vuonna 2024 suojelualueilla kunnostettiin 22 lähdettä, 53 kilometriä puroja, sekä kaksi fladaa ja kluuvia (kuva 7). Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut. Helmi-ohjelman aikana on kaikkiaan kunnostettu 78 lähdettä, 145 kilometriä puroja ja 14 fladaa/kluuvia.

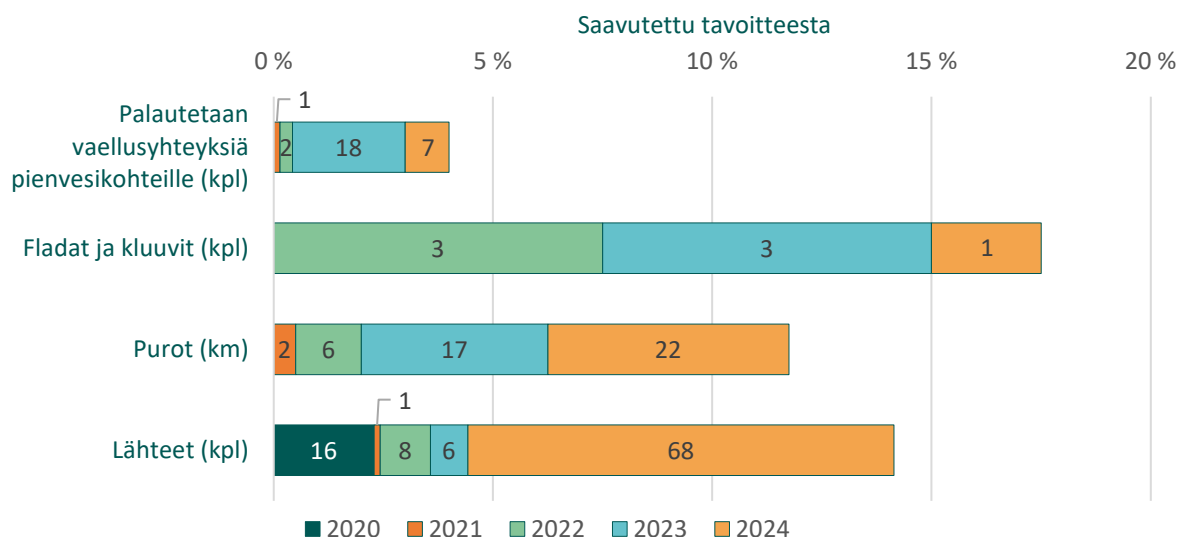

Kuva 7. Pienvesien ja lähivaluma-alueiden kunnostamisen eteneminen suojelualueilla vuosina 2020–2024.

Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita suojelualueiden ulkopuolella

Vastuutahot ovat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Suomen metsäkeskus. Toimenpiteessä tehdään hoitosuunnitelmia ja kunnostetaan puroja, lähteitä, fladoja ja kluuveja sekä palautetaan pienvesikohteiden vaellusyhteyksiä (kuva 8). Toimenpiteessä voidaan kunnostaa myös muita monimuotoisuuden kannalta merkittäviä pienvesikohteita.

Vuonna 2024 kunnostettiin 68 lähdettä, 22 kilometrin pituudelta puroelinympäristöjä, sekä yksi flada/kluuvi. Lisäksi palautettiin pienvesikohteen vaellusyhteys seitsemällä kohteella (kuva 8) ja tehtiin valuma-alueiden kunnostustoimia, joiden vaikutusala oli noin 2 700 hehtaaria. Lampia kunnostettiin kolme. Kaikkiaan Helmi-ohjelman aikana on kunnostettu 99 lähdettä, 47 kilometriä puroja ja seitsemän fladaa/kluuvia suojelualueiden ulkopuolella. Valuma-alueita on kunnostettu kaikkiaan 7 722 hehtaaria.

Kuva 8. Pienvesien ja lähivaluma-alueiden kunnostukset suojelualueiden ulkopuolella vuosina 2020–2024.

Isojoen Lohiluoma ennen ja jälkeen kunnostuksen. Puro kunnostettiin vuosina 2023–2024. Kuva: Olli-Matti Kärnä.

Pienvesien vaellusesteitä poistetaan osana valtion monikäyttömetsien luonnonhoitotoimia

Vastuutahot ovat maa- ja metsätalousministeriö ja Metsähallitus. Vaellusesteiden poistaminen voi tarkoittaa kalojen nousun estävien vaellusesteiden (esim. tierummut, uitto- ja myllypadot) purkamista tai luonnonmukaisia läpikulkuratkaisuja. Toimenpide tukee virtavesiekosysteemien palautumista ja on edellytys nousukalojen ja jokihelmisimpukan tilan paranemiselle. Toimenpiteiden ohessa tehdään myös purojen kunnostusta.

Vaellusyhteyksien poistamista tehtiin vuonna 2024 yhteensä 118 kappaletta (kuva 9). Vaellusesteitä on poistettu vuosina 2020–2024 yhteensä noin 332 kappaletta. Toimenpiteen toteutuksesta valtion monikäyttömetsissä vastaa Metsähallitus Metsätalous Oy. Vaellusesteen poistoiksi ei lasketa metsätaloudellisten vahinkojen estämiseksi tehtävää majavapatojen purkua.

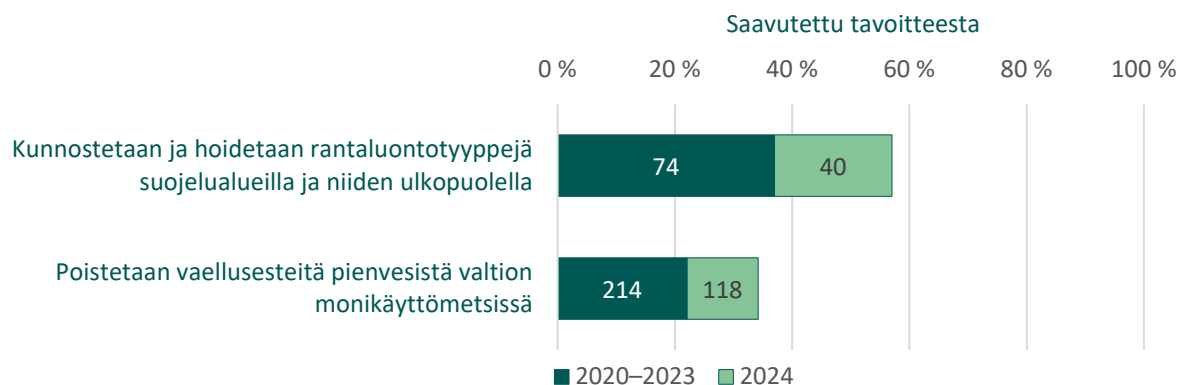
Selvitetään rantaelinympäristöjen tilaa ja kunnostustarpeita toimenpiteiden kohdentamiseksi

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut. Rantaluonnon inventoinnit ovat kohdistuneet hiekkarantoihin, dyyneihin ja merenrantaniittyihin sekä niiden lajistoon.

Vuonna 2024 inventoitiin noin 69 hehtaaria rantaelinympäristöjä, pääasiassa hiekkarantoja. Vuosina 2020–2024 rantaelinympäristöjä on inventoitu yhteensä noin 2 993 hehtaaria (lukuun on korjattu 2023 tuloksessa ollut virhe). Inventoinnit ovat osin Metsähallitus Luontopalvelujen yleisluontoisempia luontotyyppien määrittelyinventointeja ja osin ELY-keskusten tekemiä tarkempia rantakohtaisia inventointeja.

Kunnostetaan ja hoidetaan rantaluontotyyppisiä suojelualueilla ja niiden ulkopuolella

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Vuonna 2024 rantaluontotyyppien kunnostusta tehtiin 40 kohteella (kuva 9). Rantaluontotyyppien kunnostusta ja hoitoa on tehty vuosina 2020–2024 kaikkiaan 114 kohteella. Kunnostustoimia ovat muun muassa puuston, pensaikon ja kantojen poisto sekä maaperän käsittelyt. Toimenpiteen toteutuksesta vastaavat ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut.

Kuva 9. Pienvesien vaellusesteiden poiston eteneminen valtion monikäyttömetsissä sekä rantaluontotyyppien kunnostamisen ja hoidon eteneminen 2020–2024.

5.2.6 Kunta- ja Järjestö-Helmi

Vastuutaho on ympäristöministeriö. Kunta- ja Järjestö-Helmi erityisavustushaku -toimenpiteen (valtioneuvoston periaatepäätöksen toimenpide 35) tarkoituksena on laajentaa Helmi-ohjelman toimijajoukkoa ja lisätä ohjelman vaikuttavuutta rahoittamalla Helmi-ohjelman mukaisia kuntien, järjestöjen ja eräiden muiden yhteisötoimijoiden luonnonhoitohankkeita. Rahoitettavien hankkeiden määrälle ei ole valtioneuvoston periaatepäätöksessä asetettu numeerista tulostavoitetta. Avustusta myönnetään enintään 80 % hankkeiden toteutuneista hyväksyttävistä kustannuksista –erityisistä syistä avustus voi olla 95 %. Avustuksen myöntämisestä on annettu valtioneuvoston asetus 880/2021 (ks. [luku 3.1](#))

Uudenmaan ELY-keskus vastaa keskitetysti hankehakujen järjestämisestä, avustuspäätöksistä, hankkeiden seurannasta ja neuvonnasta. Poikkeuksena tähän on vuonna 2020 järjestetty ensimmäinen hankehaku, josta vastasi ympäristöministeriö. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskus vastaa myös hankkeiden tulosten tallentamisesta ympäristöhallinnon kuviotietojärjestelmä SAKTIin. Kunta- ja Järjestö-Helmin tehtäviin on palkattu kaksi työntekijää Uudenmaan ELY-keskukseen.

Kunta- ja Järjestö-Helmin avustushakuja on järjestetty neljä kertaa vuosina 2020, 2021, 2022 ja 2024. Jaettava avustussumma pieneni merkittävästi vuonna 2024 Helmi-ohjelman niukentuneen rahoituksen vuoksi. Hakukierroksella 2024 tuli 70 hakemusta, joista 42 sai myönteisen päätöksen. Hankkeita valmistui 52 kappaletta. Avustuksia maksettiin hankkeille yhteensä 3,41 miljoonaa euroa. Kaikkiaan hankkeita on vuoden 2024 loppuun mennessä valmistunut 144 kappaletta.

Ohjelman aikana on myönnetty rahoitus 151 hankkeelle ([liite 1](#)), mutta kaikkiaan käynnistyneitä ja rahoitettuja hankkeita on ollut yhteensä 144, koska osa hankkeista on peruuntunut.

5.2.7 Helmi-keskittymät

Helmi-ohjelman periaatepäätöksen ensimmäinen toimenpide on Helmi-keskittymien (periaatepäätöksessä Helmi-alueiden) perustaminen. ELY-keskusten vetämät Helmin alueelliset yhteistyöryhmät valmistelevat ja ehdottavat keskittymiä Helmin valtakunnallisen seurantaryhmän hyväksyttäväksi. Helmi-keskittymät ovat alueellisen monimuotoisuuden kannalta tärkeitä seutuja, joilla on tunnistettu erilaisia tarpeita elinympäristöjen tilan parantamiseksi niin luonnonsuojelualueilla kuin niiden ulkopuolellakin. Keskittymille on laadittu niiden valmistelua ja valintaa ohjaavat kriteerit. Kaikki toiminta yksityismailla perustuu maanomistajien vapaaehtoisuuteen.

Tavoitteena on perustaa 30–50 keskittymää, vähintään yksi jokaiseen maakuntaan. Keskittymät voivat olla myös maakuntien yhteisiä. Keskittymiä ei rajata kartalle, vaan seudulla tehtävät toimenpiteet muodostavat keskittymän. Keskittymän sijainti kartalla osoitetaan ensisijaisesti valtion maalle tai muulle suojelualueelle laitetulla keskipisteellä.

Keskittymien tarkoituksena on kohdentaa eri Helmi-elinympäristöjen teemakohtaisia toimenpiteitä vaikuttavasti ja kustannustehokkaasti usean toimijan yhteistyönä. Helmi-keskittymille voidaan kohdentaa myös muuta erillisrahoitusta tai hankkeita, mikä lisää niiden vaikuttavuutta.

Helmi-keskittymien yhteydessä voidaan maanomistajan hakemuksesta selvittää myös vapaaehtoisen suojelun keinoja yhdessä ELY-keskuksen tai Suomen metsäkeskuksen kanssa.

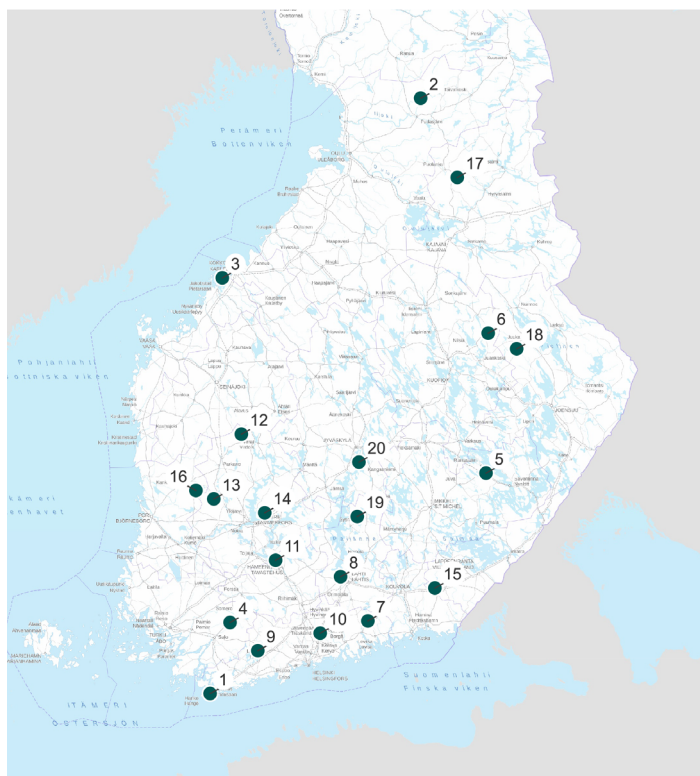
Helmi-keskittymät voivat olla kokonaan tai osin samoilla alueilla kuin Priodiversity LIFE -hankkeessa tunnistettavat luonnon monimuotoisuuskeskittymät (LUMO-alueet).

Vuonna 2024 Helmi-ohjelman valtakunnallinen seurantaryhmä hyväksyi kolmetoista Helmi-keskittymää:

- Helmikauden keskittymä, Päijät-Häme
- Länsi-Uudenmaan monimuotoisuusverkosto eli LUMO-Helmet, Uusimaa
- Keski-Uudenmaan virtavesihelmet, Uusimaa
- Tummaverkkoperhosten polut -keskittymä, Pirkanmaa
- Sata-Pirkan harjut -keskittymä, Pirkanmaa
- Pohjois-Pirkanmaan suot -keskittymä, Pirkanmaa
- Vanajaveden seutu, Pirkanmaa ja Häme
- Salpausselkien helminauhat, Kaakkois-Suomi
- Kainuun vaarajakson Helmi-keskittymä, Kainuu
- Hämeenkaan Helmi -keskittymä, Satakunta
- Itä-Hämeen keskittymä, Päijät-Häme
- Juuan veet ja vaarat -Helmi-keskittymä, Pohjois-Karjala
- Pohjoisen Päijänteen luontohelmet, Keski-Suomi

Kaikkiaan vuoden 2024 loppuun mennessä on hyväksytty 20 Helmi-keskittymää (kuva 10 ja liite 4). Keskittymistä on julkaistu tarkemmat kuvaukset ympäristöministeriön Helmi-ohjelman verkkosivuilla [Helmi-keskittymät - Ympäristöministeriö](#).

Hyväksytyjen Helmi-keskittymien sijainnin osoittavat keskipisteet on tallennettu osaksi Helmin paikkatietoaineistoa. Keskipiste on sijoitettu ensisijaisesti valtion maalle.

Nro	Nimi
1	Hankoniemen Helminauha
2	Pudasjärven pohjoisosat
3	Eteläisen Perämeren saaristo- ja rannikkoalue
4	Rekijoki
5	Haukiveden Helmet
6	Hankamäki
7	Koskenkylänjokilaakso
8	Jääkaudelta Helmikaudelle, Luhdanjoki–Vesijärvi
9	Länsi-Uudenmaan monimuotoisuusverkosto LUMONET
10	Keski-Uudenmaan virtavesihelmet
11	Vanajanveden seutu
12	Pohjois-Pirkanmaan suot
13	Sata-Pirkan harjut
14	Tummaverkkoperhosten polut
15	Salpausselkien Helminauhat
16	Hämeenkaan Helmikeskittymä

Kuva 10. Vuoden 2024 loppuun mennessä hyväksytyjen Helmi-keskittymien keskipisteiden sijainti.

Helmin alueellisten yhteistyöryhmien ja keskittymien seuranta

Helmi-keskittymillä tehtävää luonnonhoito- ja kunnostustoimintaa ei ole toistaiseksi erikseen seurattu. Helmi-keskittymien konseptia, toimintaa ja seuranta kehittävä Biodiversa+ Top Up -hanke sai rahoituksen syksyllä 2024. Hankkeesta vastaa Pirkanmaan ELY-keskus yhdessä Hämeen ja Uudenmaan ELY-keskusten kanssa. Yhteyshenkilönä toimii ylitarkastaja Elisa Nygård Pirkanmaan ELY-keskuksesta. Hanke valmistuu syyskuussa 2025. Hanke toimii yhteistyössä Helmin koordinaatioryhmän kanssa.

6 Tietopohja, seuranta ja tiedonhallinta

6.1 Selvitykset ja inventoinnit

6.1.1 Perinnebiotooppien päivitysinventointi

Perinnebiotooppien valtakunnallinen päivitysinventointihanke toteutettiin vuosina 2016–2023 ja vuonna 2021 se liitettiin osaksi Helmi-ohjelmaa. ELY-keskukset ja Metsähallitus Luontopalvelut toteuttivat inventoinnit: ELY-keskukset inventoivat pääasiassa yksityisten omistamia alueita ja valtion maiden inventoinneista vastasi Metsähallitus Luontopalvelut. Yksityisillä suojelualueilla inventointeja ovat tehneet ELY-keskukset ja Metsähallitus sovitun työnjaon mukaisesti. Yksityismailla inventoinneista sovitettiin etukäteen maanomistajien kanssa, ja heille pyrittiin toimittamaan yhteenvedot inventoinnin tuloksista. Suomen ympäristökeskus laati päivitysinventoinnista raportin, joka julkaistiin syyskuussa 2024. Kaikkiaan projektin aikana inventoitiin yhteensä 5 563 perinnebiotooppikohdetta, joiden pinta-ala on yhteensä 44 263 hehtaaria. Helmi-ohjelman rahoituksella näistä inventoitiin noin 4 500 kohdetta, yhteensä yli 31 000 hehtaaria. Inventointien tulokset on tallennettu ympäristöhallinnon Suojelualueiden kuviotietotietojärjestelmä SAKTIin.

Raportti: [Perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin päivitys: Yhteenveto Suomen perinnebiotooppien tilasta.](#)

Vuonna 2024 ELY-keskukset inventoivat 210 perinnebiotooppikohdetta, pinta-alaltaan yhteensä 1 471 hehtaaria.

6.1.2 Lettojen valtakunnallinen inventointi

Lettojen esiintyminen, tila sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet LETOT (2020–2025) on valtakunnallinen hanke, jossa on pyritty inventoimaan valtaosa Suomen lettoisoista ainakin Etelä- ja Keski-Suomessa. Pohjois-Suomessa lettojen määrä ja pinta-ala on suurempi, eikä kaikkia kohteita pystytäkään hankkeen aikana inventoimaan. Hankkeen maastotyöt on saatu vuonna 2024 päätökseen kaikissa ELY-keskuksissa ja aineistosta on tuotettu vuoden 2024 aikana ensimmäinen paikkatietoaineisto metsätalouden käyttöön. Hankkeen aineistot ja raportti valmistuvat vuoden 2025 aikana. Inventoiduista kohteista valitaan myös ennallistettavia kohteita. Vuonna 2024 SAKTI-kuviotietojärjestelmään tallennettuja lettoinventointeja tehtiin 1 539 hehtaaria (sisältää myös lähteikköjä ja pienessä määrin muita soita lettojen ympäristössä). Vuonna 2024 paikkatietoaineistoa on jo toimitettu metsäorganisaatioiden käyttöön ja tuloksia on hyödynnetty mm. EU:n luontodirektiivin mukaisessa raportoinnissa. Hankkeen tuloksista kootaan raportti ja tuotetaan uusia paikkatietoaineistoja vuoden 2025 loppuun mennessä.

6.1.3 Muiden elinympäristöjen inventoinnit

Helmi-ohjelmassa inventointeja tehdään ensisijaisesti hoito- ja kunnostuskohteiden löytämiseksi ja toimien suunnittelemiseksi. Lisäksi voidaan tehdä hoitotoimien suunnittelun kannalta perusteltuja lajiinventointeja. Inventointituloksia vuodelta 2024 on esitetty taulukossa 9. Tehdyistä metsien ja soiden inventoinneista ei ole koottu ajantasaista tietoa.

Taulukko 9. Vuonna 2024 toteutetut elinympäristöjen inventoinnit

Teema	Inventointimäärä
Lettosuot	1 539 ha
VESPA-kohteet	52 kpl
Linnustoselvitykset	87 kpl (SPA-alueet* + muut arvokkaat alueet)
Muut selvitykset lintuvesillä	29 kpl
Purot	345 km/53 kpl
Lähteet	14 ha
Lammet	9 kpl
Fladat ja kluuvit	22 kpl
Rannat	69 ha/52kpl

*Lintudirektiivin perusteella perustetut Natura-alueet

6.2 Seurantojen kehittäminen

Ympäristöministeriön hallinnonalalla on kehitetty hoito- ja ennallistamistoimenpiteiden seurantaa.

6.2.1 Tekninen seuranta (hoitoseuranta)

Helmi-ohjelman teknisellä seurannalla tarkoitetaan maastossa tehtyjen toimenpiteiden toteutumisen onnistumisen sekä elinympäristöissä tapahtuvan lyhyen aikavälin muutosten seurantaa toimenpiteiden jälkeen. Tekninen seuranta tehdään kaikille ympäristöhallinnon toimenpidekohteille. Seurannan sisältö ja ajankohta vaihtelee elinympäristöittäin, ja siitä vastaa toimenpiteen toteuttaja tai tilaaja (ELY-keskukset, Metsähallitus Luontopalvelut). Teknisen seurannan toteutus on määritelty 2023 valmistuneissa elinympäristökohtaisissa toteumaseurantakorteissa, korteissa on myös ohjeistus tiedonhallintaan. Seurannan tulokset tallennetaan SAKTI-tietojärjestelmään.

6.2.2 Vaikuttavuusseuranta

Toimenpiteiden ekologisen vaikuttavuuden seuranta perustuu pitkäaikaisiin seurantoihin, joita on tehty jo pidempään lähinnä soilla (soiden seurantaverkosto, Metsähallitus Luontopalvelut). Jonkin verran seurantoja on tehty myös metsissä, mutta ei yhtä systemaattisesti. Perinnebiotoopeilla on myös suppeahko seurantaverkosto (Metsähallitus Luontopalvelut). Pienvesikunnostusten vaikutusten seuranta on rajoittunut hankeajaiseen toteutukseen (tekninen seuranta) tai pilottiluonteisiin selvityksiin. Pelkästään Helmi-ohjelman tarpeisiin ei ole mielekästä perustaa uusia seurantaverkostoja. Pitkäaikaisten ekologista vaikuttavuutta mittaavien seurantojen toteuttaminen on ollut resurssisyyistä haasteellista.

Pienvesien seurannan kehittäminen

Vuonna 2024 pienvesien seurantaa kehitettiin Suomen ympäristökeskuksen HELPPI-tukihankkeessa.

Hankkeessa on aiempina vuosina tehty taustaselvitys purokunnostusten ekologisen seurannan aloittamiseksi. Seurantaverkostosuunnitelman edustavuutta parannettiin puroverkoston laajennuksella 2024. Seurannan suunnittelua jatketaan syksyyn 2025 (Biodiversa+ Top Up -rahoitus).

Lisäksi HELPPI-hankkeessa täydennettiin aiemmin tehtyä PUROHELMi-mallinnusta tierumpujen esteellisuuden tunnistamiseksi. Tehty esteellisyysennuste sekä tieverkosto ja Ylä-Lapin uomaverkosto li-sättiin PUROHELMi-kartalle.

Lintuvesien seurannat

Vuonna 2024 tehtiin 57 SPA-alueella lintulaskennat, jotka käsittivät yhteensä 66 erillistä lintuvesialuetta. Vuonna 2025 tullaan laskemaan noin 79 kohteen linnusto. Tietoja käytetään meneillään olevaan lintuvesien kunnostuksen vaikuttavuusseurannan analysointiin. Lintuvesien osalta vuosittain seurattavia kohteita ovat olleet vieraspetojen tehopyyntikohteet ja hoitokalastuskohteet. Muilla kunnostus- ja hoitokohteilla linnustonseurantaa tehdään 3–5 vuoden välein. Vuonna 2024 laskettiin myös sellaisia suojeluverkoston lintuvesiä, joilla ei ole tehty kunnostustoimia Helmi-ohjelman aikana. Näiden kohteiden tietoja käytetään vaikuttavuusarvioinnissa verrokkietuna yhdessä Luonnontieteellisen keskusmu-seon (LUOMUS) suojeluverkoston ulkopuolisten kohteiden tietojen kanssa.

SOTKA-hankkeen seurannat

SOTKA-hankkeessa tehdään kosteikoita, rakennetaan levähdysalueverkostoa, kunnostetaan soita ja valuma-alueita sekä pyydetään pienpetoja. SOTKA-hankkeeseen kuuluu kolme Helmi-ohjelmaa toteut-tavaa osahanketta: SOTKA-kosteikot, SOTKA-levähdysalueet ja Helmi-vieraspedot.

SOTKA-kosteikoilla on vuosien 2020–2023 aikana tehty lintulaskenta vähintään yhtenä vuotena ja valtaosalla kahtena vuotena osana SOTKA-LUKE-hanketta, mutta kyse ei ole varsinaisista seurannoista.

Tarkempi kuvaus Luonnonvarakeskuksen SOTKA-Luke-hankkeesta on luvussa 8.1.3 Kosteikkojen pe-rustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutusten arviointi.

Luvussa 8.1.4 on kuvattu tarkemmin Poistaa vai huijata -vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seu-rantahanke.

SOTKA-hankkeen verkkosivut: [SOTKA-hanke](#). SOTKA-tutkimus: [Tutkimus – Maa- ja metsätalousmi-nisteriö \(mmm.fi\)](#).

Perinnebiotooppien seuranta

Metsähallitus Luontopalvelut seuraa perinnebiotooppien hoidon vaikutuksia eliölajeihin muun muassa valtakunnallisen perinnebiotooppien seurantaverkoston avulla. Verkostoon on valittu kohteita eri perin-nebiotooppityypeistä ja hoitotavoista. Seurattavat perinnebiotooppityypit ovat tuoreet niityt, puustoiset perinnebiotoopit, nummet ja merenrantaniityt. Nykyään seuranta keskittyy pääosin putkilokasveihin. Verkostoon kuuluu myös hoitamattomia aloja. Valtaosalla perinnebiotoopeista ei tehdä seurantaa, mutta valtakunnallisten inventointien toistamisella voidaan saada tietoa kohteiden tilan kehityksestä.

7 Koulutus, oppaat ja ohjeistus

7.1 Koulutus

Helmi-ohjelmassa on panostettu laajasti erityisesti ympäristöhallinnon koulutuksiin, joista merkittävimmän tiedonvälitys- ja koulutuskanavan ovat muodostaneet eri elinympäristöteemojen virtuaaliset Teams-kahvilat. Helmin eri teemojen kahviloissa on tarjottu koulutusta ja tietoiskuja mm. valtiontukisäännöksistä, julkisista hankinnoista, lajisto- ja kulttuuriperintöarvojen huomioimisesta kunnostustöiden yhteydessä sekä kunnostettavien kohteiden priorisoinnista. Lisäksi on järjestetty käytännön työtä tukevia inventointi- ja kunnostuskoulutuksia sekä työpajoja. Kahviloiden toiminta on kuvattu kappaleessa [2.6.4.](#)

Kahviloiden lisäksi on järjestetty teemakohtaisia koulutustilaisuuksia niin maastossa kuin etä- ja läsnäkoulutuksina.

Vuonna 2024 järjestettiin myös tilaisuuksia ja maastokoulutuksia, joissa jaettiin tietoa eri teemoihin liittyvistä aiheista. Luettelo vuonna 2024 järjestetyistä koulutuksista on luvussa [11.](#)

7.2 Luotu – Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät -hanke

Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät, Luotu-hanke, on toteuttanut valtioneuvoston periaatepäätöksen toimenpiteen 34: perustetaan koulutushanke, jonka tavoitteena on lisätä luonnonhoidon ja ennallistamisen osaamista suunnittelusta toteuttamiseen ja lisätä yritysmahdollisuuksia.

Luotu-hankkeen rahoittivat maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö rahoittama. Hankkeen toteutusaika oli 1.12.2022–31.8.2024. Hankkeen toimenpiteillä parannettiin osaamista Helmi- ja METSO-ohjelmien elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotöiden sekä vesiensuojelun suunnittelussa ja toteutuksessa. Luotu-hankkeen työpaketit koostuivat luonnonhoidon yritysten ja suunnittelijoiden osaamis- ja koulutustarvekartoituksista, monipuolisen koulutusmateriaalin tuottamisesta, pilottikoulutusten toteuttamisesta sekä viestinnästä. Hankepartnerina Luotu-hankkeessa oli Työtehoseura. Keskeisiä yhteistyötahoja alan yritysten lisäksi olivat Metsähallitus Luontopalvelut ja ELY-keskukset. Metsäkeskuksesta hankkeen toimenpiteisiin osallistuivat muun muassa yritysneuvojat, jotka haastattelivat laajan joukon jo nyt luonnonhoitopalveluja tarjoavia yrityksiä sekä potentiaalisia tulevaisuuden tekijöitä. Hanke selvitti myös luonnonhoidon suunnittelijoiden osaamisen vahvistamisen tarpeita niin Metsäkeskuksen kuin muiden organisaatioiden osalta, ja materiaaleja sekä koulutusta tarjottiin myös suunnittelijoille. Hankkeen tuloksia hyödynnetään ja toimenpiteitä jatketaan Priodiversity LIFE -hankkeessa. Luotu-hankkeen verkkosivut: [Luotu - Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät.](#)

7.3 Oppaat ja ohjeistus

Helmi-ohjelman luonnonhoidon ja ennallistamisen oppaiden laadintaa on ohjelman aikana koordinoitu ympäristöhallinnossa ympäristöministeriön, Suomen ympäristökeskuksen ja Metsähallitus Luontopalvelujen kesken ympäristöministeriön ohjatessa työtä. Resurssisyyistä vuoden 2024 aikana ei aloitettu uusien oppaiden valmistelua. Uusien oppaiden tarvetta tarkastellaan ja niiden valmistelua

koordinoidaan osana Priodiversity LIFE -hanketta, jossa myös edistetään luonnonhoidon ja ennallistamisen verkkoportaalin valmistelua (tarkemmin luvussa 7.3.7).

7.3.1 Rannikon pienvesien opas

Rannikon fladojen ja kluuvien kunnostusta käsittelevä opas julkaistiin vuonna 2024 (suomen- ja ruotsinkieliset versiot). Työn koordinaatiosta vastasi Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ja työtä ohjasi ohjausryhmä.

- [Rannikon pienvesien kunnostusopas: Fladat, kluuvifladat ja kluuvit, sekä niiden laskupurot](#)
- [Restaureringsguide för kustens småvatten: Flador, gloflador och glon samt deras utloppsäckar](#)

7.3.2 Hiekkarantojen kunnostusopas

Sisämaan hiekkarantojen kunnostusoppaan valmistelusta vastasi Pohjois-Savon ELY-keskus. Opas julkaistiin vuonna 2024: [Helmi – sisävesien hiekkarantojen kunnostusopas](#).

7.3.3 Soiden ennallistamisopas

Soiden ennallistamisoppaan päivitystyö käynnistettiin työpajalla 26.9.2023, ja valmistelutyö on jatkunut sen jälkeen Suomen ympäristökeskuksen Helmin ja METSON tukihankkeessa (HelMET) yhteistyössä Metsähallitus Luontopalvelujen kanssa. Opas valmistuu 2025 ja se julkaistaan Metsähallitus Luontopalvelujen julkaisusarjassa.

7.3.4 Vesienpalautus suojelusoille opas (VESPA)

Vesipalautus suojelusoille -opasta valmisteltiin Etelä-Pohjanmaan ELY-keskuksen koordinoimassa työryhmässä, jossa oli edustettuna ELY-keskuksen, Metsähallitus Luontopalvelujen, Suomen metsäkeskuksen ja Tapio Oy:n asiantuntijat. Opas [Vesienpalautus suojelusoille](#) julkaistiin ELY-keskusten julkaisusarjassa syyskuussa 2024.

7.3.5 Tulvametsien ja metsäluhtien opas

Vuonna 2023 aloitettiin METSO-ohjelman luonnonhoidon hankerahoituksella kootun Potentiaaliset tulvametsät ja metsäluhdet -hankkeen (Potut) vuonna 2021 tehdyn julkaisemattoman raportin päivitystyö. Uusimmalla tiedolla päivitetty raportti valmistuu 2025 ja se julkaistaan Suomen ympäristökeskuksen julkaisusarjassa. Työstä vastaa Suomen ympäristökeskus.

7.3.6 Pienvesien seurannan ja ennallistamisen ohjeistus

Suomen ympäristökeskuksen Pienvesi- ja rantaluontoverkostohanke (HELPPi) on aiemmin laatinut kunnostusten priorisointiperiaatteet eri pienvesi- ja rantaelinympäristöille (purot, lähteet, fladat ja kluuvit sekä järvien hiekkarannat) yhteistyössä ELY-keskusten ja Metsähallitus Luontopalvelujen kanssa. Vuonna 2024 priorisointityökaluja vietiin käytäntöön osaksi ELY-keskusten kunnostusten suunnittelua. Hankkeessa koottiin myös kunnostusprosessin sopimusmallipohjia ja mallisuunnitelmia sekä

valmistettiin purokunnostusten toimintamallia. Toimintamalli valmistui alkuvuonna 2025. Materiaalit on tallennettu Suomen ympäristökeskuksen HELMI-pienvedet ja rantaluonto -Teamsin aineistoihin. Lisäksi hankkeessa on vuonna 2024 jatkettu työtä rantaluontotyyppien tilanarvioinnin ja ennallistamis-tarpeen ja -potentiaalin selvittämiseksi yhteistyössä perinnebiotooppi- ja lintuvesiteemojen kanssa.

7.3.7 Oppaiden verkkoportaalin kehitystyö

Helmi-ohjelmassa on tunnistettu tarve koota luonnonhoidon ja ennallistamisen oppaat keskitetysti saataville. Tavoitteen edistämiseksi käynnistettiin vuonna 2023 ympäristöministeriön tilaamana verkko-opasportaalin konseptin kehitystyö. Sivuston konsepti ja portaalin prototyyppi valmistuivat ke-väällä 2024 (GoFore Oy). Vuonna 2024 kehitystyötä jatkettiin yhteistyössä Priodiversity LIFE -hankkeen kanssa ja portaali on tarkoitus toteuttaa osana LIFE-hanketta.

7.4 Ympäristöhallinnon yhteinen Helmi-Teams

Ympäristöhallinnossa Helmi-ohjelmaa toteuttavat ympäristöministeriön lisäksi Metsähallitus Luonto-palvelut, ELY-keskukset ja Suomen ympäristökeskus, joilla kaikilla on omat virtuaaliset Teams-yhteis-työalustansa, lisäksi erityisesti ympäristöministeriöllä ja Suomen ympäristökeskuksella on omia ja jaet-tuja Tiimeri-työtiloja. Helmi-ohjelman tarpeisiin luotua yhteistä yhteistyö- ja aineistojen tallennuspaikkaa ei kuitenkaan ole ollut, mikä on hankaloittanut ohjelman koordinaatiota ja aineisto-jen jakoa ympäristöhallinnossa. Helmi-ohjelman sisäisen viestinnän ja ohjeistuksen löydettävyyden pa-rantamiseksi perustettiin Suomen ympäristökeskukseen Teams-ympäristöön yhteinen Teams-työtila ”SYKE COOP Helmi yleinen”. Teamsiin on keskitetty Helmin yleinen sisäinen tiedotus ja keskustelu, tie-dot Helmin organisaatiosta ja yhteyshenkilöistä sekä opas- ja ohjemateriaaleja. Raportin laadintahet-kellä vuonna 2025 työtilan käyttäjiä on 228.

8 Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet

8.1 Vuonna 2024 käynnissä olleet Helmi-ohjelmaa tukevat hankkeet

Helmi-ohjelman toteuttamista, kehittämistä ja seurantaan tukee useampi hanke, joista on alla tarkemmat hankekuvaukset. Hankkeita rahoittavat ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö.

Vuonna 2024 toimineet hankkeet:

- Vesien palauttaminen suojelusoille -hanke (VESPA)
- Sorsalintujen tilan kohentaminen -hanke (SOTKA)
- SOTKA-tutkimushanke: Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutuksen arviointi
- SOTKA-tutkimushanke: Poistaa vai huijata – vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seuranta
- Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät -hanke (Luotu, [esittely luvussa 7.2](#))
- Lehtokeskusalueiden luontohelmet -hanke (Lehtohelmet)
- Helmin ja METSON seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET)
- Lintuvesiteeman tukihanke

8.1.1 Vesien palauttaminen suojelusoille (VESPA)-hanke (2020–2024)

Toteuttajat ovat Tapio Oy ja Suomen metsäkeskus. Hanke on alkanut vuonna 2020.

Helmi-elinympäristöohjelman tavoitteeksi on asetettu vesienpalauttamisen edistäminen 400 ojitus-ten seurauksena kuivahtaneella suojelusuokohteella Suomessa. VESPA-kartoitushanke on osa tätä ohjelmaa, joka toteutetaan vuosina 2021–2030.

Kartoitushankkeen tavoitteena on tuottaa jatkosuunnitelmien avuksi maastossa kerättyä korkeusmittaustietoa, arvioida johdeojien sijainnit ja tarvittava pituus, sekä edistää kohteiden toteutusta yhteistyössä alueen suunnittelijoiden kanssa. Tapio Oy toteuttaa kartoituksen. Kohdevalinnat tehdään yhteistyössä Metsähallitus Luontopalvelujen suunnittelijoiden kanssa. Kartoituksen yhteydessä otetaan aina yhteys maanomistajaan. Maanomistajayhteyksien aikaansaamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä Suomen metsäkeskuksen kanssa. Keskusteluissa maanomistajien kanssa heille selvitetään vesienpalautuksen merkitys ja kartoituksen tärkeys talousmetsien vettymishaittojen välttämiseksi.

VESPA-hankkeen verkkosivut: [Vesien palauttaminen suojelusoille -hanke](#) (tapio.fi) [Vesien palauttaminen suojelusoille \(VESPA\)](#) (metsakeskus.fi).

8.1.2 Sorsalintujen tilan kohentaminen -hanke (SOTKA)

Vastuutaho on maa- ja metsätalousministeriö. Toteuttajat ja osahankkeiden vastuutahot on esitelty alla. Hankeaika: 2020–2024.

Maa- ja metsätalousministeriön koordinoima SOTKA-hanke toteuttaa maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle lintuvesiteemassa asetettuja Helmi-tavoitteita. SOTKA-hankkeessa kunnostetaan ja luodaan kosteikkoja (Suomen riistakeskus), rakennetaan levähdysalueverkostoa (Suomen metsästäjiliitto, BirdLife Suomi), sekä tehostetaan vieraspetojen torjuntaa (Suomen riistakeskus ja Metsähallitus Eräpalvelut).

Sotka-hankkeen verkkosivut: [Taantuvien riistalintujen kannat nousuun SOTKA-hankkeella](https://mmm.fi) (mmm.fi).

Suojelualueiden ulkopuoliset kosteikot (SOTKA-kosteikot)

Osahanketta koordinoi Suomen riistakeskus. Hankkeessa kunnostetaan kosteikkoja vesilintujen poikasille soveltuviksi elinympäristöiksi. Hankkeeseen valituilla kohteilla sitoudutaan SOTKA-kosteikkosopimuksen mukaisiin kestävän metsästyksen periaatteisiin sekä kohteen hoitoon.

SOTKA-kosteikoita on valmistunut vuoden 2024 loppuun mennessä 35 kpl. Osahankkeen verkkosivut: [Kosteikot kuntoon – sorsakannat kasvuun](https://kosteikko.fi) (kosteikko.fi).

Levähdysalueverkoston rakentaminen

Osahankkeesta vastaavat Suomen metsästäjiliitto ja BirdLife Suomi. Tavoitteena on vapaaehtoisen levähdysalueverkoston rakentaminen lintujen syysmuuttoreitin varrelle (SOTKA-levähdysalueet). Verkoston avulla linnuille tarjotaan laadukkaita syysaikaisia häiriöttömiä elinympäristöjä muuttoon valmistautumista varten. Hanke on saanut vuoden 2024 loppuun mennessä sovittua 34 levähdysaluetta.

Osahankkeen verkkosivut: [SOTKA-levähdysalueverkosto-hanke](https://metsastajaliitto.fi) (metsastajaliitto.fi).

Helmi-vieraspetohanke

Osahankkeesta vastaavat Suomen riistakeskus ja Metsähallitus Eräpalvelut. Hankkeessa koulutetut vapaaehtoisten pyytäjien ryhmät pyytävät arvokkaita lintuvesikohteilta vieraspetoja (supikoira, minkki). Tavoitteena on saada vieraspetojen kannat laskuun ja vesilintujen kannat nousuun. Pyyntialueet sijaitsevat ympäri Suomea. Metsähallitus Erän 30 pyyntikohdetta sijaitsevat länsirannikolla ja Suomen riistakeskuksen 42 kohdetta Manner-Suomessa ja etelärannikolla. Hanketta rahoittavat sekä maa- ja metsätalousministeriö (toimeenpaneva henkilöstö) että ympäristöministeriö (pyyntivälineet, palkkioita). Osahankkeessa on torjuttu vieraspetoja 69–72 alueella. Helmi-ohjelman tavoitteena on toteuttaa pyynti 70 kohteella. Osahankkeen verkkosivut: [Helmi-vieraspetohanke](https://vieraspeto.fi) (vieraspeto.fi).

8.1.3 SOTKA-tutkimushanke: Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutuksen arviointi (SOTKA Luke)

Vastuutaho on Luonnonvarakeskus. Hankeaika: 2020–2024. Hankkeelle on haettu jatkorahoitusta vuosille 2025–2026.

Maa- ja metsätalousministeriön rahoittamassa SOTKA-tutkimushankkeessa tutkitaan kosteikkojen ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia vaikutuksia. Luonnonvarakeskuksen tutkimusyhteistyökumppaneita ovat Helsingin yliopisto, Metsähallitus, Turun yliopisto ja Sveriges landbruksuniversitet. Hankkeessa tutkitaan kosteikkojen vaikutuksia riistalintukantoihin ja niiden tuottavuuteen. Hanke on tuottanut runsaasti tutkimusaineistoa, jota voidaan hyödyntää myös tulevaisuuden tutkimuksissa.

Hanke koostuu kolmesta työpaketista:

- Rakennetut kosteikot – kestävä luonnon käyttöä (etnografinen tutkimus)
- Rakennettujen kosteikkojen kehitys ja toiminnallinen pitkäkestoisuus
- Virtavesien ja soiden kunnostustoimien vaikutukset

Hankkeen julkaisut:

Pellikka, J., Hiedanpää, J., Lindén, A. & Seimola, T. (2022): Rakennettujen kosteikkojen pitkän aikavälin hoitajuus. – Suomen Riista, 68: 24–40.

Taralainen, S. (2022): Rakennetut kosteikot sorsalintujen elinympäristöinä. – Pro gradu tutkielma, Helsingin yliopisto. hdl.handle.net/10138/345236

Fox, A.D., Frankard, P., Lindén, A., Seimola, T., Hughes, R. & Leivits, M. 2025: Can water table restoration in drained peatlands contribute to improving the population status of Eurasian teal *Anas crecca*? Mires and Peat 32,03. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025032520933>

Rawal, P., Laaksonen, T., Seimola, T., Väänänen, V.-M., Sundar G. & Lindén, A. (käsikirjoitus): Making the most of wetlands: evaluation of factors driving habitat quality of restored Finnish wetlands for declining wetland birds.

Hankkeesta on tehty loppuraportti maa ja metsätalousministeriölle 15.1.2025.

Hankkeen verkkosivut: [SOTKA Luke Kosteikkojen perustamisen ja vesistöjen kunnostamisen vaikutusten arviointi](https://www.sotka.fi/) (luonnonvarakeskus.fi).

8.1.4 SOTKA-tutkimushanke: Poistaa vai huijata – vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seuranta

Vastuutaho on Turun yliopisto. Hankeaika: 2020–2024. Hanke tuotti tietoa vieraslaji supikoiran roolista vesilintujen taantumisen mahdollisena aiheuttajana. Hankkeessa selvitettiin supikoirien pyyntiä, vaikutusta linnustoon sekä tapoihin vähentää vesilintuihin kohdistuvaa saalistusta. Alustavia tuloksia on esitelty artikkelissa [Poiston ja ”opettamisen” tehoa tutkitaan - Metsästäjälehti](#) 5.7.2021.

8.1.5 Lehtokeskusalueiden luontohelmet (Lehtohelmet)

Vastuutaho on Suomen metsäkeskus. Hankeaika: 2021–2024. Hankkeen toimenpiteet kohdistuivat suojelualueiden ja talousmetsien lehtoihin. Hanketta rahoittivat maa- ja metsätalousministeriö ja

ympäristöministeriö. Tavoitteena oli tehdä 150 hoitosuunnitelmaa sekä hoitaa yhteensä 120 lehtokohdetta. Hanke ylitti tavoitteensa ja lehtojenhoitotoita toteutettiin yhteensä 155 suojelualue- ja talousmetsälehdossa. Hankkeen ansiosta pysyvään suojeluun päätyi 41 uutta lehtokohdetta (256 ha) ja 58 ympäristötukikohdetta (170 ha). Hanke on ollut aktiivinen viestinnässä ja järjestänyt tai ollut mukana järjestämässä yli 20 koulutustilaisuutta ja retkeilyä, joissa on kerrottu lehtojen hoidosta muun muassa metsäammattilaisille ja metsänomistajille. Hankkeessa tuotettiin talousmetsälehtojen hoidon työohjekortti sekä YouTube-koulutusvideoita yhteistyössä Luotu-hankkeen kanssa. Hankkeen verkkosivut: [Lehtokeskusalueiden luontohelmet \(metsakeskus.fi\)](https://lehtokeskusalueiden.luontohelmet.fi). Hankkeesta ja sen tuloksista on kerrottu [METSO-ohjelman tilannekatsauksessa 2024](#).

8.2 Aiemmin päättyneet Helmi-ohjelman hankkeet

Suon ravinnetutkimus: soiden vedenlaadulliset ekosysteemipalvelut ja niiden ennallistamisen potentiaali. Hankkeen vastuutahona toimi Suomen ympäristökeskus, Geologian tutkimuskeskus ja Luonnonvarakeskus ja sen hankeaika oli 2020–2021 (2022 jatkoselvitys). Pienimuotoisesti työtä on jatkettu osana Suomen ympäristökeskukset LETOT-hanketta, ks. [luku 8.3.4](#). Hankkeen tuloksia hyödynnetään mm. tekeillä olevassa soiden ennallistamisoppaassa.

Ennallistettujen soiden tilan seurannan kehittäminen -hanke (2021–2023) oli Metsähallitus Luontopalvelujen ja Luonnonvarakeskuksen yhteinen kehittämishanke. Hankkeen loppuraportti julkaistiin 2024. Linkki raporttiin: [Ennallistettujen soiden seurannan kehittämis ehdotukset](#).

PYRSTÖ – Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen (2021–2023). Oulun yliopiston ja Luonnonvarakeskuksen (Luke) toteuttamassa Pyrstö-hankkeessa seurattiin soiden ennallistamisen ja puroumien kunnostamisen kokonaisvaltaisia vaikutuksia virtavesien monimuotoisuuteen ja toimintaan. Hankkeen loppuraportti ilmestyi vuonna 2024. Hankkeen seurannat on tarkoitus toistaa osana Priodiversity LIFE -hanketta.

Hankkeen verkkosivut: [PYRSTÖ – vesiekosysteemien ekologinen seuranta](#) (luonnonvarakeskus.fi). PYRSTÖ-hankkeen loppuraportti: [Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen](#) (jukuri.luke.fi).

8.3 Helmin tukihankkeet Suomen ympäristökeskuksessa

Suomen ympäristökeskuksessa toimi vuonna 2024 neljä ympäristöministeriön rahoittamaa Helmi-ohjelman tukihanketta. Hankkeet raportoivat toiminnastaan ympäristöministeriölle.

8.3.1 Helmin ja METSO:n seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä (HelMET)

Hankaika: 2021–2025–(2030). HelMET-hanke on Helmi- ja METSO-ohjelmien kehittämisen ja viestintän tukihanke ympäristöministeriölle. Hankkeen tavoitteena on osaltaan vastata valtioneuvoston METSO- ja Helmi-periaatepäätösten toteuttamisesta ja seurannasta. Helmi-ohjelman osalta hanke vastaa valtakunnallisen seurantaryhmän ja perinnebiotooppien hoidon valtakunnallisten koordinaatioryhmän sihteerin- ja tukitehtävistä. Hanke tuottaa Helmi-ohjelman tulosraportit ja tukee joustavasti ohjelman koordinaatiota, toteutusta ja viestintää. Hanke vastaa ympäristöhallinnon käyttöön tarkoitettujen

yhteisten Teams-työtilojen ylläpidosta (SYKE COOP Helmi yleinen, SYKE COOP Soiden ennallistaminen, SYKE COOP Metsien luonnonhoito ja ennallistaminen). Lisäksi hanke osallistuu ohjeiden ja oppaiden valmisteluun sekä Helmin paikkatietoaineistojen ja tiedonhallinnan kehittämiseen. Hankkeen verkkosivut: [Helmin ja METSO:n seuranta, kehittäminen, hankekoordinaatio ja viestintä \(HelMET\)](#) (Syke.fi). Vuoden 2025 alusta alla kuvatut LETOT- ja Pienvesiteeman tukihanke yhdistyivät HelMET-hankkeeseen.

8.3.2 Lintuvesiteeman tukihanke

Hankeaika: 2021–2025. Lintuvesiteeman tukihanke tukee lintuvesiteeman toimenpiteiden toteutusta, vahvistaa yhteistyöverkostoa ja koordinoi lintuvesiteeman kunnostusverkostoa. Lisäksi hanke hoitaa myös Helmi-ohjelman lintuvesiteeman teemavastaavan tehtävää. Hanke tekee yhteistyötä maa- ja metsätalousministeriön rahoittaman SOTKA-kunnostushankkeen kanssa ja osallistuu SOTKA-hankekonaisuuden ja Helmi-vieraspetohankkeen ohjausryhmiin. Hanke myös tukee riistahallinnon, ravintoketjukurin ja valuma-aluekunnostusten toimijoiden verkostoitumista, vastaa lintuvesiteeman Teams-kahviloista ja järjestää koulutuksia. Hanke ylläpitää ja kehittää lintuvesien kunnostuksen verkko-opasta sekä kehittää ja tarjoaa asiantuntijatukea ravintoverkkokunnostuksiin.

Hanke ylläpitää lintuvesien kunnostuksen ja hoidon verkkosivuja: [Lintuvesien kunnostus ja hoito](#) (ymparisto.fi).

8.3.3 Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (HELPPi)

Hankeaika: 2021–2024. Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto -hanke (HELPPi) koordinoi ja tukee ympäristöministeriön hallinnonalan alaisten pienvesi- ja rantateeman kunnostusten toimeenpanoa. Hanke vastaa myös valtakunnallisen pienvesien koordinaatioryhmän sihteerin ja asiantuntijatehtävistä ja tekee yhteistyötä Helmin pienvesi- ja rantakoordinaattoreiden kanssa. Hanke edistää toimijoiden verkostoitumista, järjestää koulutuksia ja tapaamisia sekä osallistuu ohjeistuksen kehittämiseen. Hanke vastaa pienvesi- ja rantateeman Teams-tilan ylläpidosta ja pienvesien puroklinikan toiminnasta. Hanke myös kehittää pienvesien ja rantaluonnon seuranta yhteistyössä toimijoiden kanssa. Vuodesta 2025 alkaen hanke on osa HelMET-hanketta. Hankkeen verkkosivut: [Helmi-ohjelman pienvesi- ja rantaluontoverkosto \(HELPPi\)](#).

8.3.4 Lettojen esiintyminen, tila sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet -hanke (LETOT)

Vastuutahot ovat Suomen ympäristökeskus ja ELY-keskukset. Hankeaika: 2020–2025. Hanke toimi itsenäisenä hankkeena vuoden 2024 loppuun saakka, ja vuonna 2025 hanke on osa Suomen ympäristökeskuksen HelMET-tukihanketta.

LETOT-hankkeen tavoitteena on tuottaa tietoa lettojen määrästä ja tilasta sekä ennallistamis- ja hoitotarpeista. Suomen ympäristökeskus koordinoi hanketta ja ELY-keskukset ovat vastanneet maastointoaineistoista. Inventoinnit päättyivät vuonna 2024. Lisäksi hankkeessa lisätään tietoa lettolajiston esiintymisestä ja elinympäristöjen tilasta. Hankkeen aikana kootaan ja tallennetaan tietojärjestelmiin ja dokumentoidaan lettoja koskeva tieto, sekä tuotetaan siitä toimijoita palvelevia tietoa-aineistoja viiranomaiskäyttöön ja avoimiin tietopalveluihin.

9 Viestintä ja sidosryhmäyhteistyö

Vastuutahot ovat ympäristöministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö. Helmi-ohjelman valtakunnallinen viestintäryhmä asetettiin ympäristöministeriön päätöksellä vuonna 2021.

Ryhmän tehtävänä on suunnitella ja toimeenpanna Helmi-ohjelman valtakunnallista viestintää vuosittain laadittavan viestintäsuunnitelman mukaan, seurata viestinnän tavoitteiden saavuttamista, tukea valtakunnallisella viestinnällä alueellisten yhteistyöryhmien työtä ja alueellista viestintää sekä raportoida ohjelman viestinnästä Helmin seurantaryhmälle. Seurantaryhmän kautta myös muut hallinnon sidosryhmät osallistuvat ohjelman yhteisen viestinnän suunnitteluun ja toteutukseen. Lisäksi viestintäryhmä kokoontuu tarvittaessa ja vähintään kerran vuodessa laajemmalla kokoonpanolla, johon kutsutaan myös sidosryhmien edustajia laajemmin. Viestintäryhmään osallistuvat viestinnän asiantuntijat ympäristöministeriöstä, maa- ja metsätalousministeriöstä, Hämeen ELY-keskuksesta, Suomen ympäristökeskuksesta, Metsähallitus Luontopalveluista ja Metsähallitus Metsätalous Oy:stä, Suomen metsäkeskuksesta sekä Suomen riistakeskuksesta.

9.1 Viestintäryhmän toiminta vuonna 2024

Ryhmä kokoontui vuonna 2024 yhden kerran. Viestintäryhmän kokouksessa käsiteltiin viestintäsuunnitelmaa vuodelle 2024, Helmi-ohjelman hankkeita esittelevän verkkouutiskonseptin päivittämistä sekä Helmin päivän sosiaalisen median kampanjaa.

Viestintäryhmä koordinoi vuosituloksen ja kohdeviestintää, esitteli Helmi-ohjelmaan kuuluvia hankkeita verkkouutisin sekä järjesti Helmin päivänä 7. toukokuuta sosiaalisen median kampanjan, jossa esiteltiin Helmi-ohjelman tekijöitä.

ELY-keskukset toteuttivat alueellista Helmi-viestintää ensisijaisesti verkkosivuillaan, mediatiedottein sekä omissa sosiaalisen median kanavissaan. Helmi-ohjelma oli vuonna 2024 esillä uutismedioissa 261 kertaa.

Osumat uutismediassa, sosiaalisessa mediassa ja ympäristöministeriön Helmi-sivujen kävijämäärä on esitetty taulukossa 10. Ohjelman sosiaalisen median osumat vuodelta 2024 ovat pääosin X-osumia (ent. Twitter), koska sieltä osumien mittaamiseen käytetty työkalu tavoittaa osumia parhaiten. Tuloksia arvioitaessa on syytä ottaa huomioon, että ministeriöiden ja useiden muiden organisaatioiden viestintä X:ssä on vähentynyt huomattavasti ja X:ssä julkaistun sisällön tavoitavuus on laskenut. Helmi-ohjelman verkkosivun kävijämääräluvussa ovat mukana sellaiset kävijät, jotka ovat hyväksyneet sivun evästeet.

Taulukko 10. Helmi-ohjelman viestinnälliset tulokset uutismediassa ja sosiaalisessa mediassa sekä Helmi-sivuston verkkosivuvierailut vuosina 2020–2024

Vuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Osumat uutismediassa	83	299	316	314	261
Osumat sosiaalisessa mediassa	434	1 830	1 403	933	287
Kävijämäärä YM:n Helmi-sivulla	11	855	6 967	5 895	4 675

10 Helmi-ohjelman rahoitus, tavoitteet ja toiminta vuonna 2025

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” (20.6.2023) todetaan, että METSO- ja Helmi-ohjelmia jatketaan ja myös, että hallitus kehittää METSO-, Helmi- ja NOUSU-ohjelmia.

10.1 Ympäristöministeriön hallinnonala

10.1.1 Ympäristöministeriön määrärahat ELY-keskuksille ja muille organisaatioille

Ympäristöhallinnon osalta määrärahojen taso on vuonna 2025 pääosin aiempaa matalampi. Momentilta 35.10.21 Helmi-ohjelman toimeenpanoon ELY-keskuksissa on vuodeksi 2025 osoitettu 85 henkilötyövuotta ja toimenpiteiden rahoittamiseen noin 6,5 miljoonaa euroa. Helmi-ohjelman toimeenpanoa tukeviin hankkeisiin on momentilta osoitettu noin 1,4 miljoonaa euroa, joista 0,6 miljoonaa Suomen ympäristökeskuksen ja 0,8 miljoonaa euroa muille hankkeille (Suomen riistakeskus ja Tapio Oy).

Helmi-ohjelman soidensuojelun korvauksiin momentilta 35.10.63 on alustavasti varattu 5,5 miljoonaa euroa. Tavoitteena Helmin soidensuojelussa on noin 4000 hehtaaria uusia suojelualueita vuonna 2025. Tavoitteen toteutuminen on niukentuneiden määrärahojen vuoksi epävarmaa.

Valtion aluehallinnossa toteutetaan uudistus, jossa valtion ohjaus-, valvonta- ja lupatehtäviä kootaan valtakunnalliseen virastoon ja samalla muodostetaan uudet alueelliset elinvoimakeskukset. Uudet organisaatiot aloittavat toimintansa vuoden 2026 alusta. Helmi-ohjelman tehtävät siirtyvät tuleviin elinvoimakeskuksiin (EVK) ja esimerkiksi toimenpiteiden toteutuksessa tarvittavat vesilain ja luonnon-suojelulakien mukaiset ilmoitukset tehdään ja luvat haetaan jatkossa lupa- ja valvontavirastosta (LVV). Muutos ei vaikuttane vielä merkittävästi vuoden 2025 Helmi-ohjelman toimintaan ELY-keskuksissa.

10.1.2 Metsähallitus Luontopalvelut

Vuoden 2025 talousarvioesityksen momentin 35.10.52 mukaiset määrärahat Metsähallituksen julkisille hallintotehtäville ovat 48,2 miljoonaa euroa, siirtyvien erien kanssa rahoitus on 48,9 miljoonaa euroa. Momentilta rahoitetaan Metsähallituksen ympäristöministeriön toimialaan kuuluva julkisten hallintotehtävien toiminta. Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien Helmi-ohjelmaa koskevaksi tulostavoitteeksi vuodelle 2025 on sovittu, että saavutetaan 42 %:n osuus ohjelman ennallistamisen ja luonnonhoidon vuosille 2020–2030 asetetusta tavoitteesta. Lisäksi perinnebiotooppien hoidolle on asetettu 6 000 hehtaarin vuositavoite, joka sisältää myös ympäristösopimuskohteet ja valtion maalla sijaitsevat yksityiset suojelualueet.

Määrärahojen kohdistuminen Helmi-ohjelman toimeenpanoon määräytyy Metsähallituksen laatiman toimintasuunnitelman mukaan. Luontopalveluissa vuoden 2023 lopussa käytyjen muutosneuvottelujen tuloksena tehty 43 henkilön irtisanominen ja toiminnan uudelleenorganisointi vuonna 2024 asettavat edelleen haasteita tavoitteen saavuttamiselle.

10.2 Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

10.2.1 Suomen metsäkeskus

Metsätalouden kannustejärjestelmän (metka) käyttöönoton myötä Suomen metsäkeskuksen rooli luonnonhoidon tukemisessa muuttui. Metsäkeskus myöntää edelleen tukia luonnonhoitoon, mutta ei enää anna maanomistajille metsäneuvontaa, vaan maanomistajien tulee hankkia suunnittelu- ja neuvontapalvelut muilta toimijoilta (esim. metsäyritykset, metsänhoitoyhdistykset). Luonnonhoidon tukea myönnetään metka-järjestelmässä kahdella tapaa: maanomistajan omaan hankkeeseen tai Metsäkeskuksen järjestämän hankehaun kautta. Helmi-ohjelman toteutusbudjetti vuodelle 2025 on 1,7 miljoonaa euroa.

Tukijärjestelmän muutokset tulevat todennäköisesti aiheuttamaan edelleen haasteita Helmi-ohjelman tavoitteiden toteutumiselle Metsäkeskuksessa; metkan tukiehdoissa puunmyyntitulot vähentävät tukirahoitusta, jolloin tuki ei ole maanomistajalle kannustava. Mahdollisesti vuonna 2026 toteutetaan tulospurusteisten tukien pilotointi. Toinen haaste on, että suunnittelun ja toteutuksen hallitsevia toimijoita on vielä vähän, ja palveluvalikoima voi olla rajallinen. Osa toimijoista tarjoaa palvelua vain omille jäsenilleen. Etenkin useamman maanomistajan yhteishankkeet voidaan kokea taloudellisesti riskialttiina.

Metsäkeskus on aloittanut vuonna 2024 jätettyjen luonnonhoidon hankehakemusten käsittelyn alkuvuonna 2025. Rahoituskäsittelyssä on 10 hanketta (kosteikkojen perustaminen ja soiden ennallistaminen). Lisäksi maanomistajalähtöisiä tukihakemuksia on käsittelyssä 3 kappaletta. Uusia hankehakujia järjestetään vuoden aikana kaksi kappaletta (11.6.–6.8.2025 ja 15.10.2025–12.11.2025).

10.2.2 Metsähallitus Metsätalous Oy

Metsähallitus Metsätalous Oy:n Helmi-ohjelman tulostavoitteet asetetaan osana valtion omistajaohjauspolitiikkaa. Aktiivisten luonnonhoitotoimenpiteiden ohjelman toteutusta jatketaan vuonna 2025 valtion monikäyttömetsissä Helmi-ohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi tuotetaan tarkentunut tieto hoidon tarpeessa olevien lehtojen määrästä.

Helmi-ohjelman lisäksi Metsätalous Oy jatkaa valtion monikäyttömetsien pien- ja virtavesien kunnostusta (tavoitteena tehdä purokunnostuksia 200 km vuoteen 2030 mennessä). Kunnostettavien pienvesikohteiden suunnittelussa pyritään valuma-aluekohtaisiin tarkasteluihin sekä synergiahyötyihin NOUSU- ja Helmi-ohjelmien, sekä ELY-keskusten muilla määrärahoilla toteuttamien hankkeiden kanssa.

Metsätalous Oy jatkaa myös alue-ekologisen suunnittelun kehittämistä Luonnonvarakeskuksen arviointiraportin kehittämis ehdotusten pohjalta (Kärkkäinen ym. 2023). Metsätalous Oy kehittää myös alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuutta aloittamalla selvityksen luonnonsuojelulain mukaisten erityisesti suojeltavien lajien esiintymisestä monikäyttömetsissä ja kehittää lajien esiintymien rajaamiseen ohjeistusta.

10.2.3 Sorsalintujen tilan kohentaminen -hanke (SOTKA)

Kehyskaudella 2024–2027 Helmi-ohjelman tavoitteiden toteutusta jatketaan SOTKA-hankkeessa 1 miljoonan euron vuosittaisella budjettirahoituksella. Summalla rahoitetaan maa- ja metsätalousministeriön projektipäällikön työ, SOTKA-hankkeen vaikuttavuuden arviointia sekä kolme SOTKA:n osahanketta, joiden tarkemmat esittelyt ovat alla.

SOTKA-kosteikot

SOTKA-kosteikot jatkohankkeessa tavoitteena on vuodesta 2025 eteenpäin suunnitella vuosittain vähintään 20 pinta-alaltaan laajaa poikue-elinympäristön kunnostusta. Hankkeen haasteena on löytää rahoitus suunniteltujen toimenpiteiden toteuttamiseen: hanke tarjoaa suunnittelun, mutta varat toteutukseen tulee löytää muista rahoituslähteistä. Mahdollisia rahoituskeinoja ovat yhteisen maatalouspolitiikan (CAP) ei-tuotannollinen investointituki (ETI-tuki) ja turvetuotantoalueille suunnattu oikeudenmukaisen siirtymän rahaston tuki (JTF-tuki), sponsorirahoitus ja yksityinen tuki. Myös Suomen metsäkeskus tukee SOTKA-kosteikkokonseptin mukaisten metsäkosteikkojen tekemistä metka-tuella. Hankkeen hankehaku on ollut avoinna 1.1.–31.3.2025.

SOTKA-levähdysalueet

SOTKA-levähdysaluehanke jatkuu Suomen metsästäjäliiton ja BirdLife Suomen yhteistyönä. Hanke jatkaa vesilintuklinikka-webinaarisarjaa.

Helmi-Vieraspedot

Suomen riistakeskus ja Metsähallitus ovat saaneet Helmi-vieraspetohankkeelle rahoituspäätökset ja hankkeen vieraspetopyynnit jatkuvat vähintään vuoden 2025 loppuun ja ehdollisena vuoden 2028 loppuun. Rahoitus on kuitenkin niukentunut ja säästöt on kohdennettu henkilöstökuluihin: hankkeessa työskentelee viisi henkilöä (aiemmin 10), näistä kolme Suomen riistakeskuksessa ja kaksi Metsähallituksessa. Pyyntiryhmien tuki pyritään kuitenkin säilyttämään.

10.2.4 Ruokavirasto: perinnebiotooppien hoito

Perinnebiotooppien hoitoa tuetaan Ruokaviraston maksamin maatalouden ympäristötukisopimuskorvauksin (maatalousluonnon ja maiseman hoitosopimus). Tukipäätöksistä ja niiden valvonnasta vastaavat alueelliset ELY-keskukset. Uusia sopimuksia, lisäalaa vanhoihin sopimuksiin sekä yksivuotisiin kunnostustoimenpiteisiin voi hakea 15.6.2025 päättyvässä haussa. Vuosien 2023 ja 2024 hakujen kohteita katselmoidaan vielä vuonna 2025 ja 2026. Valtaosa hakuvuoden 2023 tukipäätöksistä on kuitenkin jo tehty. Huhtikuussa 2025 voimassa olevia sopimuksia on noin 23 550 hehtaaria, mikä on merkittävä pudotus aiempaan yli 30 000 hehtaarin tasoon. Merkittävä hoitoalan kasvu ei vaikuta todennäköiseltä myöskään vuoden 2025 haussa. Helmi-ohjelman tavoitteesta (52 000 hehtaaria) ollaan huomattavasti jäljessä, ja tavoitteen saavuttaminen ei vaikutta todennäköiseltä ohjelman aikana vuoden 2030 loppuun mennessä.

11 Helmi-tilaisuudet ja -koulutukset vuonna 2024

Helmi-ohjelmassa järjestettiin erilaisia tiedotus- ja verkostoitumistapahtumia sekä koulutuksia eri aihepiireistä (taulukko 11). Valtionhallinnon säästötavoitteet ja organisaatioiden tiukentuneet matkustusohjeet rajoittivat läsnätilaisuuksien ja maastokoulutusten järjestämistä.

Taulukko 11. Helmi-tilaisuudet ja koulutukset vuonna 2024

Päivämäärä	Aihe	Paikka
18.1.2024	Vesivinkit 6, Helmi-ohjelma vesiensuojelussa	Webinaari
8.2.2024	Pienvesi- ja rantaluontoverkoston kokous	Teams
15.2.2024	Vesistökuunnostusverkoston talviwebinaari	Teams
14.–15.2.2024	Lettojen ennallistamiskoulutus	Webinaari
15.2.2024	Vesistökuunnostusverkoston talviwebinaari	Teams
22.2.2024	Kunta- ja Järjestö-Helmin loppuwebinaari, 2021 hakukierroksen valmistuneet hankkeet	Teams
13.3.2024	Kertaus puustoisten elinympäristöjen tuesta	Teams
3.–4.4.2024	Pienvesi- ja rantaluontoverkoston kokous	Pori
25.4.2023	Helmi-päivä	Helsinki/Teams
23.–24.5.2024	Rannikon pienvesien kunnostuskoulutus	Vaasa
4.6.2024	Perehdytys purokunnostuksiin	Teams
5.6.2024	Lettojen ennallistamisen maastokoulutus, Etelä-Suomi	Satakunta
5.6.2024	Lettojen ennallistamisen maastokoulutus, Pohjois-Suomi	Lappi
11.–12.6.2024	Vesistökuunnostusverkoston vuosiseminaari	Rovaniemi
17.6.2024	Lettojen ennallistamisen maastokoulutus, Itä-Suomi	Pohjois-Savo ja Pohjois-Karjala
18.–19.6.2024	Lähteiden ennallistamisen koulutus	Kaavi
18.–19.6.2024	Metsäteeman maastokoulutus	Pohjois-Savo
14.–15.8.2024	Etelä-Suomen perinnebiotooppien maastokoulutus	Kouvola-Parikkala
18.9.2024	Rantaluontotyyppien kunnostustyöpaja	Teams
20.9.2024	Pienvesi- ja rantaluontoverkoston kokous	Teams
25.10.2024	Rannikon hiekkarantojen kunnostuskoulutus	Uusikaarlepyy
19.11.2023	Ennallistamisen ja luonnonhoidon neuvottelupäivä	Helsinki/Teams

Lisäksi Helmi-ohjelman rahoittama ja Suomen metsäkeskuksen ja Työtehoseuran toteuttama Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät Luotu-hanke järjesti vuonna 2024 14 webinaaria. Materiaalit ja webinaarien tallenteet löytyvät hankkeen verkkosivuilta: [Luotu – Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät | Metsäkeskus \(metsakeskus.fi\)](#). Hankkeessa tuotettuja videoita on julkaistu YouTube-soittolistalla [Luonnonhoidon tulevaisuuden tekijät - YouTube](#). Hankekumppani Työtehoseura on myös julkaissut materiaaleja ja virtuaalisia maastovierailuja oppimisympäristössään www.tts.fi/hankkeet/metsatalous/luotu/.

Kiitokset

Kiitämme kaikkia raporttiin tietoja, aineistoja ja tekstejä tuottaneita sekä raporttia kommentoineita: Ville Schildt (maa- ja metsätalousministeriö), Maaret Väänänen, Saku Härkönen, Inka Keränen, Petri Liljaniemi, Martina Reinikainen, Esa Pynnönen, Sarita Laine, (ympäristöministeriö), Aurora Prättälä, Pirkko-Liisa Luhta (Metsähallitus Luontopalvelut), Riikka Myllyllä (Metsähallitus Metsätalous Oy), Riikka Salomaa (Suomen metsäkeskus), Kari Karhula (Metsähallitus Eräpalvelut), Mikko Toivola, Mikko Alhainen (Suomen riistakeskus), Veli-Matti Pekkarinen (Suomen metsästäjäliitto), Jari Ullakko (Bird Life Suomi ry.), Riikka Klemola (Ruokavirasto), Andreas Lindén (Luonnonvarakeskus), Niina Vähätalo, Tommi Siimeslehto (Uudenmaan ELY-keskus, Kunta- ja Järjestö-Helmi), Susanna Anttila, Aira Kokko, Mari Annala, Markku Mikkola-Roos, Sonja Forss, Minna Kaartinen (Suomen ympäristökeskus). Kiitokset myös kaikkien 13 ELY-keskuksen raportoijille, joiden nimiä emme saaneet talteen työtiloista. Kiitämme myös aiempina vuosina Helmi-ohjelman tekstejä, tuloksia ja toimintatietoja toimittaneille, joiden työtä olemme tässä raportissa hyödyntäneet.

Julkaisun valokuvista kiitokset Teppo Helolle, Heikki Helteelle, Hanna Hakamäelle, Aurora Prättälälle ja Olli-Matti Kärnälle. Julkaisun vastaavalle erikoistoimittajalle Gergely Várkonyille kiitokset tarkkasilmäisestä työstä.

Kirjallisuutta

- Anttila, S., Koskela, T., Aapala, K. & Mutttilainen, H. (toim.) 2025. METSO-tilannekatsaus 2024 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 52/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 49 s. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-080-0>
- Forss, S. 2023. Perinnebiotooppien valtakunnallisen inventoinnin päivitys: Yhteenveto Suomen perinnebiotooppien tilasta. <http://hdl.handle.net/10138/585594>
- Fox, A.D., Frankard, P., Lindén, A., Seimola, T., Hughes, R. & Leivits, M. 2025. Can water table restoration in drained peatlands contribute to improving the population status of Eurasian teal *Anas crecca*? *Mires and Peat* 32,03. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025032520933>
- Granqvist, A-L. 2024. Vesienpalautus suojeleusoille: Opas käytännön toimijoille. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-261-1>
- Kärkkäinen, L., Haakana, H., Hirvelä, H., Jokinen, M., Juutinen, A., Kangas, A., Kilpeläinen, H., Kniivilä, M., Koivula, M., Korhonen, K.T., Leppänen, J., Mutanen, A., Neuvonen, M., Pellikka, J., Punttila, P., Pynnönen, S., Syrjänen, K., Tuominen, S., Tuulentie, S. & Viitanen, J. 2023. Metsähallituksen alue-ekologisen suunnittelun arviointi 2023. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 113/2023. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 283 s. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-839-3>
- Ikkala, L. & Similä, M. (toim.) 2024. Ennallistettujen soiden seurannan kehittämisehdotukset – Hydrologia-LIFE-hankkeessa kertyneitä kokemuksia hoitoseurannan ja hydrologisen seurannan parantamiseksi ja kaukokartoitusseurannan perustamiseksi. Metsähallituksen luonnonvarasuojelujulkaisuja. Sarja A 251. 148 s. <https://julkaisut.metsa.fi/julkaisu/ennallistettujen-soiden-seurannan-kehittamisehdotukset/>
- Laaksonen, T., Selonen, V. 2021. Poistaa vai huijata – vieraspetotorjunnan vaikuttavuuden seuranta. Poiston ja ”opettamisen” tehoa tutkitaan – *Metsästäjälehti* 5.7.2021
- Louhi, P., Nyberg, J., Jyväsjärvi, J., Huusko, A. & Muotka, T. 2024. Lyhyen aikavälin vaikutukset puroluontoon soiden ennallistamisen ja uomakunnostuksien jälkeen: PYRSTÖ-hankkeen loppuraportti. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 42/2024. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 35 s. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-917-8>
- Pellikka, J., Hiedanpää, J., Lindén, A. & Seimola, T. 2022. Rakennettujen kosteikkojen pitkän aikavälin hoitajuus. – *Suomen Riista*, 68: 24–40.
- Rawal, P., Laaksonen, T., Seimola, T., Väänänen, V.-M., Sundar G. & Lindén, A. (käsikirjoitus). Making the most of wetlands: evaluation of factors driving habitat quality of restored Finnish wetlands for declining wetland birds.
- Roininen, J-P. 2024. Rannikon pienvesien kunnostusopas: Fladat, kluuvifladat ja kluuvit, sekä niiden laskupurot. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-237-6>
- Roininen, J-P. 2024. Restaureringsguide för kustens småvatten: Flador, gloflador och glon samt deras utlopps-bäckar. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-398-238-3>
- Rudnäs, R. 2023. Helmi – sisävesien hiekkarantojen kunnostusopas. www.doria.fi/bitstream/handle
- Ruutiainen, J. 2025. Lehtokeskusalueiden luontohelmet - Turvatumpi tulevaisuus Suomen lehtojen uhanalaistuvalla lajistolle. Julkaisussa: Anttila, S., Koskela, T., Aapala, K. & Mutttilainen, H. (toim.) 2025. METSO-tilannekatsaus 2024 : Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 52/2025. Luonnonvarakeskus. Helsinki. s. 31–35. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-419-080-0>
- Taralainen, S. 2022. Rakennetut kosteikot sorsalintujen elinympäristöinä. – Pro gradu tutkielma, Helsingin yliopisto. <http://hdl.handle.net/10138/345236>

Liitteet

Liite 1. Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeet

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2020	Albin Bromanin tammimetsikön luonnonhoitotyöt	Kirkkonummen kunta	Uusimaa	Valmis
2020	Bengtsårin lehdon luonnonsuojelualueen jalopuumetsien ja perinnebiotooppien hoito	Helsingin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Elovaaran luonnonsuojelualueen kunnostus ja hoito	Joensuun kaupunki	Pohjois-Karjala	Valmis
2020	Espoo, Finnoviken	Espoon kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Frill natur- och landskapsområde	Uuskaarlepyyn kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Hagalundin laidunnushanke: osa 1	Raaseporin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Hagalundin laidunnushanke: osa 2	Raaseporin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Hagen-Ramsholmenin hoito- ja käyttösuunnitelma	Raaseporin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Haltialanmetsän korprien ennallistaminen	Helsingin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Helsingin lintuvesien kunnostustoimet (1. osahakemus)	Helsingin kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Hovioikeudenmetsä – muinaismuisto- ja perinnebiotooppialueen luonnonhoitotyöt	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Hämeen kylmänkukan ja muun uhanalaisen harjukasvillisuuden esiintymisalueet ja niiden ennallistaminen Hämeenlinnan harjujaksolla	Hämeenlinnan kaupunki	Kanta-Häme	Valmis
2020	Iidesjärven lintuvesikunnostus	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2020	Kansallisen kaupunkipuiston ekologisten arvojen vahvistaminen	Kotkan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2020	Kasarmiinlahden kosteikkojen kunnostus	Uudenkaupungin kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Kelluvat pesälautat Tampereen kaupungin lintuvesillä	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2020	Kemin merelliset ranta-alueet, kukkaniittyhanke ja Kivilonkan kunnostus	Kemin kaupunki	Lappi	Valmis
2020	Kintterönsuon luonnon monimuotoisuuden ja käytön turvaaminen	Lahden kaupunki ja Hollolan kunta	Päijät-Häme	Valmis
2020	Kirkkojärvestä Kangasalan helmi	Kangasalan kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2020	Kontiolahden helmi 2020–2022	Kontiolahden kunta	Pohjois-Karjala	Valmis
2020	Korsunmäen kanjoni 2-luonnonsuojelualueen soiden ennallistaminen	Kuopion kaupunki	Pohjois-Savo	Valmis
2020	Lappeenrannan lentokentän paahdeympäristön hoito ja lupiin torjunta	Lappeenrannan kaupunki	Etelä-Karjala	Valmis
2020	LaSu-Helmi (Laajavuoren soiden ja pienvesien ennallistamishanke)	Jyväskylän kaupunki	Keski-Suomi	Valmis
2020	Lemmenlaakso	Järvenpään kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Naistingin lintukosteikon kunnostaminen	Mikkelin kaupunki	Etelä-Savo	Valmis

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2020	Paimion lintuparatiisi	Paimion kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Pargas pärlor – Paraisten helmet	Paraisten kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Perinneympäristöjen ja rantaluonnon kunnostaminen ja hoito lampaita laiduntamalla Jyväskylän Kuokkalassa	Jyväskylän kaupunki	Keski-Suomi	Valmis
2020	Pomponrahkan ennallistaminen	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Porvoon kansallisen kaupunkipuiston perinnebiotooppien kunnostus	Porvoon kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Raatorämeen ennallistaminen	Haapajärven kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2020	Rantaluonnon kunnostaminen – biodiversiteetin ja luonnonmonimuotoisuuden tukeminen	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Rantaniittyjen niitto ja murskaus, Krottilanlahti, Katariinanlaakso ja Friskalanlahti	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Suon ennallistaminen Liedon kunnassa	Liedon kunta	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Tuusulanjärven eteläpään lintuveden kosteikkojen kunnostaminen ja hoito	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2020	Unajan Jokisuunkarran ennallistaminen	Rauman kaupunki	Satakunta	Valmis
2020	Vaasan niittyalueiden perustaminen ja kunnostaminen	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2020	Valkeisnevan suojelu	Alajärven kaupunki	Etelä-Pohjanmaa	Valmis
2020	Varsinais-Suomen Helmikunnat koordinaatio + yhteishanke	Valonia	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Vestran korven ennallistaminen	Vantaan kaupunki	Uusimaa	Valmis
2020	Virtaa kaupunkipuroihin Kuninkojen kunnostaminen	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2020	Volsin luonnonsuojelualueiden luonnonhoitotyöt	Kirkkonummen kunta	Uusimaa	Valmis
2020	Yyterin sannat	Porin kaupunki	Satakunta	Valmis
2021	Elonkierto perinnemaisemana ELOHELM	Elonkierron Ystävät ry.	Kanta-Häme	Valmis
2021	Gåsörenin palauttaminen hakamaaksi ja metsälaitumeksi	Raseborgs stad	Uusimaa	Valmis
2021	Honkalanrannan luonnonsuojelualue, niitto	Honkalanrannan tuki ry.	Kanta-Häme	Valmis
2021	Iloiset linnut rannoille	Vanajavesisäätiö sr	Kanta-Häme	Valmis
2021	Isiäisen järven kunnostussuunnitelma niitot/pusikoiden raivaus, pesimälaatikot jne., Heinolan kirkonkylä	Heinolan kaupunki	Päijät-Häme	Valmis
2021	Jolosjärven hoito ja kunnostus 2022–23	Ylikiimingin Kalastuskunta	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Junnilan lammaslaidun	Pohjois-lin Kyläyhdistys ry.	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Kaivoslahden lintuvesikunnostus, Keuruu	Keuruun kaupunki	Keski-Suomi	Valmis
2021	Kakslammin luonnonsuojelualueen paahdealueen hoitotyöt	Vuokon Luonnonsuojelusäätiö sr.	Kanta-Häme	Valmis
2021	Kalalammen korven ennallistaminen	Kouvolan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2021	Keimolan Isosuon ennallistaminen	Vantaan kaupunki	Uusimaa	Valmis

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2021	Kemin ranta-alueet 2	Kemin kaupunki	Lappi	Valmis
2021	Ketojen ja jalopuumetsien hoitohanke Turussa	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Ketoneilikka-hanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan. piiri ry.	Pirkanmaa	Valmis
2021	Ketosirkka – luonnon monimuotoisuushanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry., Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund rf.	Uusimaa	Valmis
2021	Kintulammin luonnonsuojelualueen soiden ennallistaminen ja ennallistamispoltto	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2021	Kirkkojärven laidunalueen hoitosuunnitelma	Haminan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2021	Kiteenlahden maatalousalueen monivaikutteisen kosteikon rakentaminen	Kiteen kaupunki	Pohjois-Karjala	Valmis
2021	Kouvolan Lautakorven lähteikön kunnostus	Kouvolan kaupunki	Kymenlaakso	Valmis
2021	Kyynäröisenjärven kunnostus	Lopen ja Rengon Kyynäröisenjärven suojeluyhdistys ry.	Kanta-Häme	Valmis
2021	Laajakoskenjärven kunnostushanke	Kymin Metsästäjäin Liitto ry.	Kymenlaakso	Valmis
2021	Lahden paahderinteiden ja niittyjen kunnostaminen ja hoito	Lahden kaupunki	Kanta-Häme	Valmis
2021	Lampinnevan ennallistaminen Ylivieskan kaupungissa	Ylivieskan kaupunki	Pohjois- Pohjanmaa	Valmis
2021	Lillängarnan rantaniitty	Loviisan kaupunki	Uusimaa	Valmis
2021	Lintuvesikunnostus Vesijärven Kylmäpohjassa	Etelä-Hämeen luonnon- suojelupiiri ry.	Päijät-Häme	Valmis
2021	Lontoon niityn hoito	Perinnemaisemayhdistys ry, Kulturmarksförening rf.	Satakunta	Valmis
2021	Luolalan katajaketo	Pro Luolalanjärvi ry.	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Luontohelmet kuntoon	Luonnonperintösäätiö sr.	Etelä-Pohjanmaa	Valmis
2021	Metsä-, puro-, ranta- ja suoluonnon monimuotoisuuden sekä vesiensuojelun ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen	Jäkkilän Perinnemaisemayhdistys ry.	Pohjois-Karjala	Valmis
2021	Metsäisten elinympäristöjen hoito luonnonsuojelualueilla ja virkistysalueella	Padasjoen kunta	Päijät-Häme	Valmis
2021	Museoympäristön luontoarvot	Kotiseutuyhdistys Rovaniemen Totto ry.	Lappi	Valmis
2021	Nynäsbackens ängsområde	Jakobstads stad	Pohjanmaa	Valmis
2021	Oulujoen suiston uhanalaisten kasvilajien elinympäristöjen kartoitus ja parantaminen	Oulun kaupunki	Pohjois- Pohjanmaa	Valmis
2021	Pienvesi-HELMI	Suomen vesistösäätiö sr.	Koko maa	Valmis
2021	Pirttiniemen perinnebiotooppien hoidon järjestäminen	Ilmari Räsänen säätiö sr.	Pohjois-Karjala	Valmis
2021	Pro Käkijärvi	Mäntän Rotaryklubi ry.	Pirkanmaa	Valmis
2021	Rantamon ja Seittelin kosteikkojen kunnostus	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2021	Rikkaat rannat – Säkylän Pyhäjärven rantaluonnon monimuotoisuuden tukeminen elinympäristöjä kunnostamalla ja virtausoloja parantamalla	Pyhäjärvi-instituuttisäätiö sr.	Satakunta	Valmis
2021	Ristakosken altainen lintuvesikunnostus	Keurusseudun luonnonystävät ry.	Keski-Suomi	Valmis
2021	RUOKOHELMI	Turun ammattikorkeakoulu Oy	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Ruovikosta lentoon	Helsingin kaupunki	Uusimaa, Kanta-Häme	Valmis
2021	Sahannevan ennallistaminen	Seinäjoen kaupunki	Etelä-Pohjanmaa	Valmis
2021	Strandhem	Filadelfiaförsamlingen i Närpes rf.	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Suomiehen paahde-elinympäristöjen hoito ja vieraslajien torjunta	Hyvinkään kaupunki	Uusimaa	Valmis
2021	Suuruspään niityn kunnostus	Muuramen kunta	Keski-Suomi	Valmis
2021	Taalintehtaan niittyverkoston hoito	Kimtoöns kommun	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Tampereen tummaverkkoperhosniittyjen hoito	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2021	Tuusulan kunnan luonnonsuojelualueiden elinympäristöjen hoito ja ennallistaminen	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2021	Vepsänkylän lammaslaitumien kunnostussuunnitelma	Vepsänkyläläiset ry.	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	VHVS:n kunnostukset Nurmijärven Tuhkurinojassa ja Koiransuolenojassa vuonna 2022–2023	Vantaanjoen ja Helsingin Seudun Vesiensuojeluyhdistys ry.	Uusimaa	Valmis
2021	Virho Helmi- Länsi-Uudenmaan purojen ja jokien kunnostushanke	Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry., Vårdförening för strömvatten rf.	Uusimaa	Valmis
2021	Virnamäen perinneympäristön kunnostaminen ja hoitosuunnitelma	Aurajokisäätiö sr.	Varsinais-Suomi	Valmis
2021	Väärinnevan ennallistaminen	Sievin kunta	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2021	Wohls Gårds hagar	Sparbanksstiftelsen i Kyrkslätt sr.	Uusimaa	Valmis
2022	Finnovikenin kosteikon kunnostus vuonna 2022-2024	Espoon kaupunki	Uusimaa	Valmis
2022	Hagalundin laidunnushanke: osa 3 (laidunalueen laajennus)	Raseborgs stad	Uusimaa	Valmis
2022	Hapo-ojan kosteikko	Värtsilän Riistamiehet ry.	Pohjois-Karjala	Valmis
2022	Harjusuo luonnonsuojelualueen vesitalouden ennallistamishanke	Porin kaupunki	Satakunta	Valmis
2022	Herkät hiekat (Rikkaat rannat II) – Säkylän Pyhäjärven hiekkapohjaisten ulappasaarialueiden monimuotoisuuden tukeminen elinympäristöjä kunnostamalla ja virtausoloja parantamalla	Pyhäjärvi-instituuttisäätiö sr.	Satakunta	Valmis
2022	Hiekkarantahanke 2023–2025 (HIEKKIS-HANKE)	Saimaan vesiensuojeluyhdistys ry.	Etelä-Karjala	Valmis

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2022	Hiekkasärkkien eteläisten ranta ja dyynien maisema-arvojen ylläpito- ja kunnostus	Kalajoen kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis
2022	Hinkkajärven kunnostaminen	Järvenkylän osakaskunta	Kymenlaakso	Valmis
2022	Höytiäisen kanavan suiston luonnonsuojelualueen ja Nolvakanmäen Natura-alueen hoito- ja kunnostustoimenpiteet	Joensuun kaupunki	Pohjois-Karjala	Käynnissä
2022	Iidesjärven ja Vähäjärven lintuvesikunnostuksien jatkot	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2022	Ikaalisten niittyalueverkon lajistorunsauden kehittäminen ja hoito	Ikaalisten kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2022	Iloiset linnut rannoille 2	Vanajavesisäätiö sr.	Kanta-Häme	Valmis
2022	Itä-Hämeen HELMI II	Heinolan kaupunki	Päijät-Häme	Valmis
2022	JOKELAN LUMOUS – Luonnon monimuotoisuuden edistäminen Tuusulan Jokelan alueella	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2022	Kakslammin luonnonsuojelualueen paahdealueen hoitotyöt – jatko vuoden 2023 projektille	Vuokon Luonnonsuojelusäätiö sr.	Kanta-Häme	Valmis
2022	Kaupunkiympäristön arvokohteiden luonnonhoitotyöt Gerby–Vetokannas-alueella	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2022	Kemin merelliset ranta-alueet 3, Kalkkinokan ja Kiikelin rantaniityt sekä linnusto	Kemin kaupunki	Lappi	Valmis
2022	Kokemäenjoen suiston tiettyjen alueiden niittohanke	Kokemäenjoen suiston asukkaiden ympäristön- ja luonnonhoidon yhdistys ry.	Satakunta	Valmis
2022	Kokkolan rantaniittyjen kunnostus	Kokkolan kaupunki	Keski-Pohjanmaa	Valmis
2022	Kuninkoja – helmi kaupungin keskellä	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2022	Lautasuon lahden Natura-alueen niiton jatkaminen	Pyhäselän Osakaskunta	Pohjois-Karjala	Valmis
2022	Linnakesaarten luonnon monimuotoisuuden ennallistamisen keinot (LinnakkeHELMII)	Suomenlinnan Rannikkotyökistökilta ry.	Uusimaa	Käynnissä
2022	Luhtaorvokin kasvuolosuhteiden parantaminen ja seuranta Mäntsälän Kuljunojalla	Tuusulan kunta	Uusimaa	Valmis
2022	Lupiinin jatkotorjunta Lappeenrannan lentokentän keto- ja paahdeympäristöissä	Suomen luonnonsuojelu-liitto Etelä-Karjala ry.	Etelä-Karjala	Valmis
2022	Länsi-Uudenmaan luontohelmet 2024 -hanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry., Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund rf.	Uusimaa	Valmis
2022	Länsi-Uudenmaan purojen ja jokien kunnostushankkeen jatkohakemus	Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry., Vårdförening för strömvatten rf.	Uusimaa	Valmis
2022	Nisoosjärven ennallistaminen	Kuortaneen kalastuskunta	Etelä-Pohjanmaa	Valmis
2022	Peltolammin–Pärrinkosken luonnonsuojelualueen hoito ja ennallistaminen	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Valmis
2022	Permo-, Lövbloms- och Markusholmsfladan	Jakobstads stad	Pohjanmaa	Valmis
2022	Petsamon ennallistaminen	Hailuodon kunta	Pohjois-Pohjanmaa	Valmis

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2022	Porin Kallioluodon luonnonhoitohanke	Porin kaupunki	Satakunta	Valmis
2022	Puhakanlahden lintuveden kunnostus	Pro Höytiäinen ry.	Pohjois-Karjala	Valmis
2022	Pyhäjärven valuma-alueen kunnostus	Konneveden kunta	Keski-Suomi	Käynnissä
2022	Restaurering och skötsel av Frill natur- och landskapsområde i Nykarleby stad	Nykarleby stad	Pohjanmaa	Valmis
2022	Ruokohelmi II	Turun ammattikorkeakoulu Oy	Varsinais-Suomi	Valmis
2022	Stora Lysarholmen	Jakobstads stad	Pohjanmaa	Valmis
2022	Suomiehen paahde-elinympäristöjen hoito, vieraslajien torjunta sekä käyttö- ja hoitosuunnitelman laatiminen 2024	Hyvinkään kaupunki	Uusimaa	Valmis
2022	Suvannon ja Pyhäjärven arvokkaiden perinneympäristöjen hoito- ja kunnostushanke	Pelkosenniemen kunta	Lappi	Käynnissä
2022	Särestöniemi-museon perinnebiotoopin kunnostus	Kauko Sorjosen säätiö sr.	Lappi	Valmis
2022	Taanislahden kaislanleikkuu	Heinoniemen Osakaskunta	Pohjois-Karjala	Valmis
2022	Turun jatkohelmet	Turun kaupunki	Varsinais-Suomi	Valmis
2022	Vaasantien paahdekäytävä: Paahdeympäristöjen hoito Vt 3 Vaasantien varrella Ylöjärven Metsäkylässä	Villi vyöhyke ry.	Pirkanmaa	Valmis
2022	Varsinais-Suomen Helmikunnat 2	Varsinais-Suomen liitto – Egentliga Finlands förbund	Varsinais-Suomi	Valmis
2022	Vähänkyrön Kirkkosaari–Kolkki-alueiden luonnonhoitotyöt	Vaasan kaupunki	Pohjanmaa	Valmis
2022	WWF:n perinnemaisemahelmet	Maailman Luonnon Säätiö - World Wide Fund For Nature, Suomen rahasto sr.	Uusimaa, Pirkanmaa	Valmis
2024	Alaponkun tilan perinnebiotooppialueiden kunnostus	Sodankylän kunta	Lappi	Käynnissä
2024	Aneriojärven Hoitoyhdistys ry.	Aneriojärven hoitoyhdistys ry.	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	EHLA – Elinympäristöjen hoito luonnonsuojelualueilla	Hollolan kunta	Päijät-Häme	Käynnissä
2024	Getskärin saaren perinnemaisemien hoito- ja ennallistamistyöt Tammisaaren saaristossa	Luonto-Liitto ry.	Uusimaa	Käynnissä
2024	Hattelmalanharjun pähkinäpensaslehdon hoito	Hämeenlinnan kaupunki	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	HelmiSaariAari	Arkipelagia-seura ry.; Arkipelagia-sällskapet rf.	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Hiekkarantahanke 2024–2025 (HIEKKIS-HANKE II)	Saimaan vesiensuojeluyhdistys ry.	Etelä-Karjala	Käynnissä
2024	Hirvi- ja Ruunapuron kunnostushanke	Suomussalmen kunta	Kainuu	Käynnissä
2024	Iidesjärven lintuvesikunnostus 2024–2025	Tampereen kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Iloiset linnut III	Vanajavesisäätiö sr.	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	Itä-Hämeen Helmi III	Heinolan kaupunki	Päijät-Häme	Käynnissä

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2024	Jolosjärven hoito ja kunnostus 2024	Ylikiimingin Kalastuskunta	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Kakslammin luonnonsuojelualueen paahdealueen hoitotoimet ja lupiin tuhoamiskeinojen todentaminen ja tiedotus	Vuokon Luonnonsuojelusäätiö sr.	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	Keski-Uudenmaan kuntien omistamien luonnonsuojelualueiden hoitohanke	Tuusulan kunta	Uusimaa	Käynnissä
2024	Ketokeisari-hanke	Suomen luonnonsuojeluliiton Pirkanmaan piiri ry.	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Kortejärven kosteikko	Kiiskilammin metsästysyhdistys ry.	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Krunnien luonnonsuojelualueen luonnonhoitotyöt	Maakrunni sr.	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Kumpulammen lähisoiden ennallistaminen	Niemelänjärven hoitoyhdistys ry.	Keski-Suomi	Käynnissä
2024	Kuokasta kaivuriin – suot ja kosteikot kuntoon	Luonnonperintösäätiö sr.	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Kuopion Halmejoen luonnonhoitohanke	Kuopion kaupunki	Pohjois-Savo	Käynnissä
2024	Kuopion uuselinympäristöjen hoitohanke	Kuopion kaupunki	Pohjois-Savo	Käynnissä
2024	Lassilanrannan–Kallenrannan merenrantaniittyjen hoitotoimet	Oulun kaupunki	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Lehtojen, rantojen ja perinnebiotooppien hoitoa Padasjoella	Padasjoen kunta	Päijät-Häme	Käynnissä
2024	Linnamäen luonnonsuojelualueen kunnostushanke	Suomen luonnonsuojeluliitto Hirvijokilaakso ry.	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Länsi-Uudenmaan luontohelmet 2025	Suomen luonnonsuojeluliiton Uudenmaan piiri ry., Nylands distrikt vid Finlands naturskyddsförbund rf.	Uusimaa	Käynnissä
2024	Nokianvirran Helmi – monimuotoisuuden turvaaminen ja vahvistaminen	Nokian kaupunki	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Palon lammaslaitumen kunnostus	Markkuun seudun kyläyhdistys ry.	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Pappilansaarten eteläisimmän salmen pohjoisrannan elinympäristökunnostus	MeriHamina ry.	Kymenlaakso	Käynnissä
2024	Paraisten kalkkivaikutteiset paahdeympäristöt: hoito, kunnostus ja uuselinympäristöt	Pargas stad	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Perinnebiotooppien kunnostus ja hoito	Inarin kunta	Lappi	Käynnissä
2024	Rastunsuon lintujärven kunnostus	Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri ry.	Pohjois-Savo	Käynnissä
2024	Ristakosken altaiden ja Käkijärven lintuvesien kehittäminen, ylläpito ja seuranta	Suomenselän Lintutieteellinen Yhdistys ry.	Keski-Suomi	Käynnissä
2024	Ruokohelmi III	Turun ammattikorkeakoulu Oy	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Soidensuo-Helmi: Soidensuon ja lähiympäristön ennallistaminen	Jyväskylän kaupunki	Keski-Suomi	Käynnissä

Vuosi	Hanke	Avustuksen saaja	Maakunta	Tila
2024	Syväojan luonnonhoitohanke	Ylikiimingin Kalastuskunta	Pohjois-Pohjanmaa	Käynnissä
2024	Sävträsketin niitty-/laidunalue	Loviisan kaupunki	Uusimaa	Käynnissä
2024	Tuusulan kunnan luonnonsuojelualueiden hoitosuunnitelmien toteuttaminen	Tuusulan kunta	Uusimaa	Käynnissä
2024	Vaasantien paahdekäytävän jatkohoito – Paahdeympäristöjen hoito Vt 3 Vaasantien varrella Ylöjärven Metsäkylässä	Villi vyöhyke ry.	Pirkanmaa	Käynnissä
2024	Vanajaveden ja Aulangon jalava-alueiden hoito	Hämeenlinnan kaupunki	Kanta-Häme	Käynnissä
2024	Varsinais-Suomen Helmikunnat 3	Varsinais-Suomen liitto – Egentliga Finlands förbund	Varsinais-Suomi	Käynnissä
2024	Virhon Helmi 2025	Virtavesien hoitoyhdistys Virho ry., Vårdförening för strömvatten rf.	Uusimaa	Käynnissä
2024	Virolahden Rautalanselän Paisillanojan alaosan monimuotoisuus- ja vesiensuojelukosteikko ja rantalaidun	Virojoen Kylän Yhteinen Metsä	Kymenlaakso	Käynnissä

Liite 2. Helmi-ohjelman tulokset 2024

Toimenpiteiden tuloksissa ei ole otettu huomioon Kunta- ja Järjestö-Helmin hankkeissa tehtyjä toimenpiteitä. Ympäristöhallinnon osalta tuloksiin on laskettu myös 2020 tehdyt toimenpiteet, jolloin käytännössä ELY-keskuksissa ja Metsähallitus Luontopalveluissa käynnistettiin ohjelman toimenpiteet. Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tuloksiin on laskettu 2021–2024 tehdyt toimenpiteet.

VNP = Valtioneuvoston periaatepäätös Helmi-elinympäristöohjelmasta 2021–2030.

VNP#	VNP toimenpide	Tavoite	Yksikkö	Tulos 2024	Yhteensä (2020) –2021– 2024	Tavoitteesta saavutettu %
1	Perustetaan Helmi-keskittymiä	30–50	kpl	13	20	40–67
2	Suojellaan soita maanomistajien kanssa vapaaehtoisesti neuvotellen	60 000	ha	4 672	27 770	46
3	Ennallistetaan soita valtion ja yksityisillä suojelualueilla	30 000	ha	1 271	12 722	42
4	Ennallistetaan soita suojelualueiden ulkopuolella (yksityismaat)	20 000	ha	68	155	1
5	Ennallistetaan soita Metsähallituksen monikäyttömetsissä	9 300	ha	1 834	8 000	86
6	Palautetaan vesiä suojelusoille ympäröiviltä alueilta	400	kpl	11	79	20
7	Kunnostetaan SPA-alueita ja muita suojelualueverkoston arvokkaita lintuvesikohteita	200	kpl	5	63	32
8	Huolehditaan toimenpiteessä 7 kunnostettujen kohteiden hoidosta kunnostuksen jälkeen ja uusitaan tarvittavilta osin kunnostustoimenpiteet Helmi-kauden aikana	100	kpl	20	80	80
9	Perustetaan ja kunnostetaan suojelualueverkoston ulkopuolisia lintukosteikkoja	500	kpl	5	41	8
10	Käynnistetään vieraspetojen tehopyynti osalla toimenpiteessä 7 kunnostetuista kohteista (toistuva toimenpide)	70	kpl	69	toimenpiteessä ei seurata vuosittaista kertymää, vaan kuitenkin vuonna pyydettyjen alueiden määrää	99
11	Täydennetään linnuston rauhoitus- ja levähdysalueiden verkostoa vapaaehtoisin toimintamallein	150	kpl	10	34	23
12	Nostetaan hoidossa olevien perinnebiotooppien alaa	52 000	ha	n. 24 100	toimenpiteessä ei seurata vuosittaista kertymää, vaan kuitenkin vuonna hoidossa olevaa pinta-alaa	n. 46

VNP#	VNP toimenpide	Tavoite	Yksikkö	Tulos 2024	Yhteensä (2020) –2021– 2024	Tavoitteesta saavutettu %
13	Parannetaan perinnebiotooppien laatua kunnostamalla	26 000	ha	766	3 829	15
16	Vahvistetaan uuselinympäristöjen verkostoa kunnostamalla ja hoitamalla lajistoltaan arvokkaita uuselinympäristökohteita (osa toistuvia kohteita)	150	kpl	21	59	39
17 a	Toteutetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimenpiteitä suoje-lualueiden metsissä (2021–2025)	800	kpl	119 (sis. poltot 7 kpl)	577	72
17 b	Lisäksi tehdään kulotuksia 750 hehtaaria eli noin 100 kpl (suojelualueet) (2021–2025)	750	ha	53	117	16
18	Toteutetaan aktiivisia luonnonhoitotoimia valtion monikäyttömetsissä (yhteensä) (2021–2025)	2 850	ha	517	1 877	66
18 a	Lehtojen hoito	500	ha	7	35	7
18 b	Kulotukset (mahdollisuuksien mukaan palojatkumoalueilla)	2 200	ha	482	1 767	79
18 c	Paahdeympäristöjen hoito	150	ha	28	75	50
19	Metsähallitus täydentää maasto-tarkastusten perusteella vuosina 2021–2022 alue-ekologista verkos-toa. Alue-ekologisen suunnittelun vaikuttavuus arvioidaan vuoden 2023 loppuun mennessä. Samalla selvitetään myös valtion maiden metsiensuojelun tehostamistar-peet ja mahdollisuudet mukaan lu-kien EU:n biodiversiteettistrategian monimuotoisuustavoitteiden vaatimukset valtion maiden osalta.					tavoite saavu-tettu 2023
20	Perustetaan tukialueita luonnon-suojelualueiden läheisyyteen siten, että suojellaan kohteet säästöpuu-hakkuun jälkeen (2021–2025)	Ei mää-rätavoi-tetta	kpl	0	0	0
25	Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita luonnonsuojelualueilla					
25 a	Lähteet	350	kpl	22	78	22
25 b	Purot	200	km	53	145	73
25 c	Fladat ja kluuvit	40	kpl	2	14	35

VNP#	VNP toimenpide	Tavoite	Yksikkö	Tulos 2024	Yhteensä (2020) –2021– 2024	Tavoitteesta saavutettu %
26	Kunnostetaan pienvesiä ja niiden lähivaluma-alueita suojelualueiden ulkopuolella					
26 a	Lähteet	700	kpl	68	99	14
26 b	Purot	400	km	22	47	12
26 c	Fladat ja kluuvit	40	kpl	1	7	18
26 d	Palautetaan vaellusyhteyksiä pienvesikohteille	700	kpl	7	28	4
26 x	Lampien kunnostus*	Ei tavoitetta	kpl	0	10	
26 xx	Valuma-alueiden kunnostus* (vaikutusala)	Ei tavoitetta	ha	2 700	7 722	
27	Poistetaan vaellusesteitä pienvesistä valtion monikäyttömetsissä	970	kpl	118	332	34
28	Selvitetään rantaelinympäristöjen tilaa ja kunnostustarpeita toimenpiteiden kohdentamiseksi (inventoinnit hehtaareina)	Ei tavoitetta	ha	69	2 993	
29	Kunnostetaan ja hoidetaan rantaluontotyyppisiä suojelualueita ja niiden ulkopuolella	200	kpl	40	114	57
35	Järjestetään Kunta-Helmi ja Järjestö-Helmi erityisavustushaut, valmiit hankkeet	Ei tavoitetta	kpl	52	144	
37	Inventoidaan ohjelman toimenpidekohteet ja tehdään tarvittavat laajemmat kartoitukset* (YM:n tulos)	Ei tavoitetta	ha		n. 154 000	

*Valtioneuvoston periaatepäätöksessä kuvattuja toimenpiteitä, joita ei ole listattu varsinaisiksi toimenpiteiksi ja joille ei ole asetettu määrällisiä tavoitteita.

Liite 3. ELY-keskusten teemakohtaiset vastuuhenkilöt 2024

ELY-keskus	Henkilö	Tehtävä	Toiminta-alue
UUD	Mikko Koho	Lintuvesikoordinaattori	UUD, HAM, KAS
UUD	Niina Vähätalo	Kunta- ja Järjestö-Helmi	Valtakunnallinen
UUD	Tommi Hautala	Kunta- ja Järjestö-Helmi	Valtakunnallinen
VAR	Pipsa Kaunisto	Lintuvesikoordinaattori	VAR, Satakunta, PIR
VAR	Kukka Koskinen	Perinnebiotooppikoordinaattori	VAR, Satakunta, PIR, EPO, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa, UUD, KAS
HAM	Anna Isotalo	Suoteema (suokahvila, lettokoulutukset)	Valtakunnallinen
ESA	Sami Kolehmainen	Hankinta-asiantuntija	Valtakunnallinen
KES	Kaisa Tervonen	Perinnebiotooppikoordinaattori	KES, POS, POK, ESA, HÄM
KES	Matti Puljujärvi	Lintuvesikoordinaattori	KES, ESA, POK, POK
KES	Jutta Sorsa	Metsäkoordinaattori	Valtakunnallinen
EPO	Anna-Liisa Granqvist	VESPA-koordinaattori	Valtakunnallinen
EPO	Leena Nikolajev-Wikström	Rannikon pienvesikoordinaattori	Valtakunnallinen (rannikko)
EPO	Belinda Mäki	Lintuvesikoordinaattori	EPO, (sis. Etelä- ja Keski-Pohjanmaa ja Pohjanmaa)
POS	Rasmus Rudnäs	Hiekkarantakoordinaattori	Valtakunnallinen
LAP	Joose Saijets	Perinnebiotooppikoordinaattori	POP, KAI, LAP
SYKE*	Mari Annala	Lähdekoordinaattori	Valtakunnallinen
SYKE*	Mari Annala	Purokoordinaattori	Valtakunnallinen

* Suomen ympäristökeskus on hoitanut tehtävää 2024, 2025 koordinaatio siirtyy ELY-keskuksiin. UUD Uudenmaan ELY-keskus, VAR Varsinais-Suomen ELY-keskus, HAM Hämeen ELY-keskus, ESA Etelä-Savon ELY-keskus, POS Pohjois-Savon ELY-keskus, KES Keski-Suomen ELY-keskus, EPO Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus, POP Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, KAI Kainuun ELY-keskus, LAP Lapin ELY-keskus, SYKE Suomen ympäristökeskus.

Liite 4. Hyväksytyt Helmi-keskittymät

Helmi-ohjelman seurantaryhmässä vuoden 2024 loppuun mennessä hyväksytyt Helmi-keskittymät.

ELY-keskus	Keskittymän nimi	Hyväksytty
Etelä-Pohjanmaa	Eteläisen Perämeren saaristo- ja rannikkoalue	6.6.2023
Etelä-Savo	Haukiveden Helmet	13.12.2023
Häme	Jääkaudelta Helmikaudelle, Luhdanjoelta Vesijärven helmaan	12.3.2024
Häme	Itä-Hämeen keskittymä	3.12.2024
Häme ja Pirkanmaa	Vanajaveden seutu	21.5.2024
Kaakkois-Suomi	Salpausselkien Helminauhat	27.8.2024
Kainuu	Kainuun vaarajakson lehto- ja lettokeskittymä	27.8.2024
Keski-Suomi	Pohjoisen Päijänteen Luontohelmet	3.12.2024
Pirkanmaa	Sata-Pirkan harjut	21.5.2024
Pirkanmaa	Tummaverkkoperhosen polut	21.5.2024
Pirkanmaa	Pohjois-Pirkanmaan suot	21.5.2024
Pohjois-Karjala	Juuan veet ja vaarat	3.12.2024
Pohjois-Pohjanmaa	Pudasjärven pohjoisosan Helmi-keskittymä	13.12.2023
Pohjois-Savo	Hankamäki	6.6.2023
Uusimaa	Hankoniemen Helminauha	6.6.2023
Uusimaa	Koskenkylänjokilaakso / Forsby ådal	6.6.2023
Uusimaa	Keski-Uudenmaan virtavesihelmet	12.3.2024
Uusimaa	Länsi-Uudenmaan monimuotoisuusverkosto	12.3.2024
Varsinais-Suomi	Rekijokilaakso	6.6.2023
Varsinais-Suomi	Hämeenkaan Helmi-keskittymä	27.8.2024

Helmi-elinympäristöohjelman vuosikatsaus 2024

Toiminta ja toimenpiteiden seuranta

Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Teemme tiedolla toivoa.

ISBN 978-952-11-5781-3 (PDF)
ISSN 1796-1726 (verkkokj.)